

Сяргей Чыгрын

Тэатр у Слоніме

Гісторыка-краязнаўчыя і мастацтвазнаўчыя артыкулы

Слоні́мская друкарня
2008

КАМУНІКАТ.ORG

Сяргей Чыгрын

Тэатр у Слоніме

Гісторыка-краязнаўчыя і мастацтвазнаўчыя артыкулы

Слонім: Слоні́мская друкарня 2008

У выданні расказваецца пра асобныя старонкі развіцця тэатральнага мастацтва на Слонімшчыне, пачынаючы з XVIII стагоддзя і да нашых дзён

Леў Сапега ў Слоніме

У маім хатнім архіве захоўваецца копія акта Слонімскага раённага краязнаўчага музея ад 30 верасня 1944 года, у якім пералічаны разрабаваныя падчас Другой сусветнай вайны слонімскія каштоўнасці. Сярод пералічаных скарбаў, якія зніклі са слонімскага музея, пад нумарам адзін запісана шахматная дошка з дзвюх палавінак з чорнага дрэва і слановай касці гетмана Льва Сапегі (XVI ст.). Дзякаваць Богу ў музеі да сённяшніх дзён захоўваецца Статут Вялікага княства Літоўскага 1588 года, перавыдадзены па-польску ў 1648 годзе. Гэта адзіны дакумент, які сёння нагадвае пра выдатнага дзяржаўнага і грамадскага дзеяча Вялікага княства Літоўскага Льва Сапегу, які на працягу 47 гадоў быў старостам слонімскім і пакінуў значны след на зямлі Слонімскай.

Тыя, хто цікавіцца гісторыяй Вялікага княства Літоўскага, ведае, што ў лютым 1584 года Леў Сапега ў рангу пасла ВКЛ быў накіраваны ў Маскву да цара Івана IV, каб вырашыць шэраг памежных пытанняў і абмяняцца ваеннапалоннымі. Аднак пасольства часова затрымалі ў Мажайску, бо якраз у сакавіку 1584 года памёр Іван Грозны. Тым не менш, нашы паслы дабраліся да рускага цара Фёдора Іванавіча і былі ім прынятыя. Перамовы адбыліся на належным узроўні, падчас якіх было падпісана перамір'е, а Льву Сапегу ўдалося вызваліць каля 1000 ліцвінаў. За ўдалую дыпламатычную місію Леў Сапега 2 лютага 1585 года атрымаў пасаду падканцлера Вялікага княства Літоўскага, а 20 ліпеня 1586 года атрымаў пажыццёва Слонімскае староства. Сюды ўвайшлі двары і маёнткі Слонімскага павета — Авішчы (Вітараж), Альба (Косаў), Востраў, Бароўка, Бацікі, Белавіца, Бліжня, Була, Бусячы, Вязавец (Вензавец), Дзярэўна, Езерніца (Азярніца), Здзетэль, Здзітаў Стары, Ількавічы, Ладэніца, Ласосна, Мерачоўшчызна, Палонск, Пярвалкі, Радванае, Ружаны, Сідараўшчызна, Шапакі, Явар. Яшчэ да 1611 года Леў Сапега атрымаў у пажыццёвую спадчыну Слонімскае лясніцтва, адзін двор па смерці Эразма Баркоўскага (у 1599 годзе), а таксама прывілей вялікага князя, паводле якога яго жонцы давалася права на трыманне Рэтаўскага і Блудзенскага старастваў. А горад Слонім стаў галоўнай рэзідэнцыяй канцлера. Фінансавыя магчымасці Льва Сапегі хутка пачалі расці, таму ён мог не толькі сам набываць мноства двароў, але і даваць у пазыку наяўныя грошы. Напрыклад, мінскі ваявода Ян Пац 27 чэрвеня 1600 года выдаў яму пазыковы акт на 625 коп грошай. Зыходзячы з ускосных сведчанняў, Леў Сапега меў шмат даўжнікоў. Аднак асноўныя фінансавыя выдаткі ён выкарыстоўваў для набыцця ўсё новых і новых двароў (Лазутка Станіслаў. Леў Сапега (1557-1633). Мажілёў, 2004. С. 65).

Але Леў Сапега не толькі набываў для сябе новыя ўладанні, ён хутка стаў сапраўдным магнатам і быў даволі шчырым чалавекам. Ён пачаў дарыць некаторыя свае ўладанні сваякам і сябрам. Кузіне Раіне Сапежанцы і яе мужу Грыгалю Трызне Сапега падараваў фальварак Булы, а вёску Бароўка ахвяраваў слонімскаму маршалку Аврааму Мялешку і яго жонцы Багдане...

Леў Сапега любіў Слонім. Пры ім горад над Шчарай стаў культурным, прамысловым і палітычным месцам. Побач з замкам на беразе Шчары канцлер Сапега ўзвёў мураваны палац, дзе са студзеня 1597 года праходзілі генеральныя сеймікі Вялікага княства Літоўскага. Сюды прыязджалі пасланцы з Віленскага, Наваградскага, Менскага, Смаленскага, Чарнігаўскага і іншых ваяводстваў. Гэтыя сеймікі адбываліся ў Слоніме аж да 1685 года, калі ўжо і не было Льва Сапегі.

У слоні́мскім замку знаходзіліся і добрая бібліятэка, архіў, творы мастацтва. Леў Сапега добраўпарадкаваў у Слоніме вуліцы, масты, дарогі, пабудаваў шмат аустэрыяў. У 1595 годзе слоні́мскі староста аднавіў (спалілі крымскія татары ў 1506 годзе) касцёл Святога Андрэя. Пазней ён быў перабудаваны, а сучасны выгляд набыў у 1775 годзе. Сярод вялікай колькасці сапегаўскіх фундацый (канцлер на тэрыторыі ВКЛ збудаваў 25 храмаў), касцёл Святога Андрэя ў Слоніме да сённяшніх дзён выдзяляецца сваім адметным архітэктурным стылем. У часы Льва Сапегі касцёл Святога Андрэя ў Слоніме ператвараецца ў адзін з цэнтраў рэлігійнага жыцця не толькі горада, але і ўсяго Княства. На тэалагічныя дыспуты сюды прыязджалі нават Сымон Будны і Пётр Скарга.

Акрамя касцёла Святога Андрэя чальцы сапегаўскай дынастыі ўзвялі ў Слоніме касцёл бернардзінцаў, малітоўню для рэгулярных лютэранскіх канонікаў. Акрамя гэтага Сапегі спрыялі распаўсюджванню ў Слоніме школаў ды калегіумаў, якія дзейнічалі пры гарадскіх касцёлах і цэрквах. У Слоніме часоў Льва Сапегі, як піша Валянцін Дубатоўка ў сваёй кнізе “Архіпелаг Сапегаў”, існавала “адна з самых вялікіх у ВКЛ друкарня, дзе, як мяркуюць некаторыя даследчыкі, набіраўся вядомы на ўсю Еўропу Статут Вялікага княства Літоўскага”.

Леў Сапега ў Слоніме адкрываў таксама новыя кірмашы, прамысловыя мануфактуры, будаваў адміністрацыйныя ды гаспадарчыя будынкі. Дарэчы, у сапегаўскіх тэстаментах Слоні́м і аднайменнае староства падаюцца як родавая маёмасць.

Слоні́м і яго жыхары і сёння ганарацца сваім гербам, распрацаваным і ўхваленым па хадайніцтве Льва Сапегі ў 1561 годзе: на блакітным полі залаты леў з гербам “Ліс” у лапах. А таксама і знакамітым Жыровіцкім Евангеллем з уласнаручным фондушавым запісам канцлера. А палац у Слоніме, пабудаваны Львом Сапегам, у канцы XVIII стагоддзя пераабсталюе пад свой тэатр Міхал Казімір Агінскі, дзе чвэрць стагоддзя яго “сядзіба музаў” будзе цешыць Еўропу сцэнічнымі пастаноўкамі.

Тэатр Міхала Казіміра Агінскага

Некалькі гадоў таму сустрэў у цэнтры Слоніма чалавека сярэдніх гадоў з фотаапаратамі і кінакамерамі.

-- Скажыце, калі ласка, — запытаўся незнаёмец, — як мне знайсці тэатр Міхала Казіміра Агінскага? Я прыехаў з Санкт-Пецярбурга, каб зрабіць здымкі тэатра. Але ў каго ні запытаю — ніхто не ведае.

-- Я вас засмучу, але будынак тэатра ў Слоніме не захаваўся, яго знішчылі час, войны і людзі. Толькі захавалася аўстэрыя (Аўстэрыя -- ад італьянскага слова *osteria*, што азначае заезны дом, тып карчмы. – С.Ч.). У ёй цяпер знаходзіцца школьны навучальна-вытворчы камбінат, — такі быў мой адказ незнаёмцу.

Госць быў вельмі здзіўлены і нават не паверыў. Давялося яму паказаць, дзе калісьці стаяў тэатр і дзе цяпер знаходзіцца аўстэрыя. Але чалавеку, які першы раз прыехаў у Слонім, гэтага было мала. Ён столькі многа чытаў пра тэатр Агінскага, а ўбачыў... пустое месца.

Сапраўды, Слонім сёння ведаюць найперш па тым, што тут некалі быў славыты на ўсю Еўропу тэатр. І турысты з розных куткоў свету хочуць убачыць хоць што-небудзь з таго далёкага часу. Французы, немцы, шведы, японцы ў сваіх краінах такой мажлівасці не ўпусцілі б. А мы — губляем. Чаму б на гары каля будынка хуткай медыцынскай дапамогі на Савецкай вуліцы, дзе знаходзіўся знакаміты тэатр, не ўсталяваць мемарыяльны знак, не зрабіць там музей Агінскіх, а дзе стаянка аўтамабіляў — не адкрыць, напрыклад, рэстаран “У Агінскіх”, дзе турысты ці слонімцы маглі б адпачыць пад славыты паланез “Развітанне з Радзімай”? А ў музеі прадаваць розныя буклеты, значкі, кнігі на англійскай, польскай і беларускай мовах пра гісторыю тэатра Агінскага. А атрыманыя за ўсё гэта грошы, ішлі б у бюджэт горада. Але гэтага ў Слоніме пакуль няма. Дзякуй Богу, у Слоніме ёсць вуліца Міхала Казіміра Агінскага, засталася з таго часу аўстэрыя, пабудаваная з цэглы архітэктарам Я.Боем, які праектаваў пры палацы Агінскага шэраг барочных надворных пабудов. Таксама захаваўся Малы канал Агінскага, даўжынёю 1,5 км. А ў 1993 годзе рашэннем сесіі Слонімскага гарсавета вуліцы Опернай вярнулі яе сапраўднае імя. Былая вуліца Энгельса, як 230 гадоў таму, стала называцца Опернай. Менавіта па ёй ішлі артысты ў свой славыты тэатр Агінскага...

У верасні 1771 года Міхал Казімір Агінскі далучыўся да ўдзельнікаў Барскай канфедэрацыі. Гэта было ваенна-палітычнае аб'яднанне пэўнай часткі шляхты і некаторых магнатаў Рэчы Паспалітай для барацьбы супраць караля Станіслава Аўгуста Панятоўскага і царскай Расіі. Міхал Агінскі са сваім войскам пачаў вайну з рускім войскам. Спачатку ён актыўна перамагаў, але пасля войскі Суворова акружылі і разграмілі атрады Агінскага. З акружэння яму ўдалося ўцячы ў Берлін, потым у Вену. За гэты час руская імператрыца Кацярына II канфіскавала некаторыя ўладанні Агінскага.

У 1774 года Міхал Казімір Агінскі вяртаецца на Бацькаўшчыну. Для паляпшэння свайго фінансавага становішча, ён частку ўласных маёнкаў прадае (пазней атрымлівае амністыю і секвестраваныя маёнткі), а сам спыняецца ў Слоніме і робіць горад сваёй асноўнай рэзідэнцыяй.

У шэрагу першаступенных планаў Агінскага было будаўніцтва асобнага тэатральнага памяшкання, у якім маглі б ставіцца оперныя спектаклі, так званага “Опергаўза”. Для ажыццяўлення сваёй задумкі гетман Агінскі

запрасіў у Слонім італьянскага дэкаратара Іначэнца Мараіна. Ён прапанаваў для гэтай мэты рэканструяваць колішні палац Льва Сапегі. Агінскі з ім пагадзіўся і ў 1777 годзе будаўніцтва і рэканструкцыя тэатра былі ўжо завершаныя.

Для таго, каб можна было ставіць спектаклі, былі ўзятыя на ўзбраенне самыя найлепшыя для таго часу тэхнічныя сродкі, якія дазвалялі лёгка мяняць дэкарацыі, а пры неабходнасці “выводзіць” на сцэну нават сапраўдныя караблі. Дзеля гэтага яна была падзелена на дзве часткі. Пярэдня частка выкарыстоўвалася па сваім непасрэдным прызначэнні і на ёй ігралі акцёры. Задняя ж, пры неабходнасці, лёгка запаўнялася вадой. Ажыццяўлялася гэта праз сістэму труб, што праходзілі да самых тэатральных падмосткаў. Паступала ж вада з канала, які знаходзіўся побач. Гэтая частка сцэны аказвала добрую паслугу і тады, калі па ходу спектакля разгортваліся баявыя дзеянні, ці неабходна было паказаць войскі на маршы. У гэтым выпадку ваду спускалі, а зверху клалі тоўстыя шчыты. З тыльнага ж боку сцэны адкрывалася вялізная брама, праз якую магла ўварвацца кавалерыя ці прайсці пяхота. На сцэне нават прадугледжваліся фантаны з падсветкай бенгальскімі агнямі. Пры тэатры тады працаваў спецыяльны ператэхнік Ваксмунт.

Функцыяваў пры тэатры і “плывучы тэатр” на баржах на канале Агінскага. Глядзельная зала была разлічана на тысячу (па іншых звестках на дзве тысячы) месцаў. Гледачы з залы з цікавасцю глядзелі на “плывучы тэатр”. Для выканання высокамастацкіх твораў і ўвасаблення тэхнічных навін, запрашаліся і працавалі ў тэатры ўмельныя майстры з Еўропы. Шмат працавала ў тэатры і беларускіх мясцовых майстроў і артыстаў.

Пры сваёй “сядзібе музаў” у Слоніме Міхал Казімір Агінскі сварыў вялікі ансамбль вакалістаў і інструменталістаў, які не саступаў самым лепшым музычным калектывам Заходняй Еўропы.

Пры тэатры Агінскага дзейнічала і балетная школа. Спачатку сярод вучняў пераважалі дзеці прыдворных музыкантаў, а пазней балетам займаліся і дзеці прыгонных сялян. Вучні атрымлівалі і пэўную агульную адукацыю. У 1788 годзе чатыры выхаванцы выступалі нават у балете “Рыбакі” у Варшаве. А ў 1790 годзе балетная школа была на гастролях на Украіне. У гастролях прымалі ўдзел 20 артыстаў. Слонімскі балет тэатра Агінскага заўсёды канкурыраваў з каралеўскім тэатрам у Варшаве. Напрыканцы 1792 года балетная школа была пераведзена ў мястэчка Целяханы Івацэвіцкага раёна.

Міхал Казімір Агінскі быў выдатным выканаўцам на некалькіх музычных інструментах. Сваё скрыпічнае майстэрства ён дасканаліў у знакамітага Віеці. У 1760 годзе ў Парыжы Агінскі так уразіў сваёй іграй на арфе Дзідро, што славуты асветнік папрасіў маладога князя напісаць артыкул “Арфа” для французскай “Энцыклапедыі”. Гетман таксама выдатна іграў і на кларнеце, за што сучаснікі жартам называлі яго “гетман-кларнет”.

Але гэта яшчэ не ўсё. Вялікі гетман Вялікага княства Літоўскага быў таксама пісьменнікам. Ён напісаў і выдаў у сваёй слонімскай друкарні “Гістарычныя і маральныя аповесці” (1782) і кнігу вершаў “Байкі і не байкі” (1788).

Пасля падзелаў Рэчы Паспалітай і паўстання Тадэвуша Касцюшкі, слонінская рэзідэнцыя Агінскага канфіскуецца і хутка прыходзіць у заняпад. Апошнія гады свайго жыцця Міхал Казімір Агінскі (памёр у 1800 годзе)

правёў у сваіх палацах у Варшаве і ў Галенаве, дзе цешыў сябе музыкай і мастацтвам – тым адзіным, што ўтрымлівала яго пры жыцці.

У 1795 годзе тэатр Міхала Казіміра Агінскага ў Слоніме ўжо не існаваў. І калі ў 1818 годзе Слонім наведаў рускі цар Аляксандр I і паэт, князь, “декабрист без декабря” Пётр Вяземскі, то ўбачылі яны толькі разваліны тэатра. Пазней Вяземскі пра тэатр з горыччу напіша: “Всё прах, всё воспоминания...” (Вяземский П.А. Записные книжки (1813-1848). Москва, 1963. С.103-104).

КАМУНІКАТ.ORG

Янка Купала на слонімскай сцэне

Народны паэт Беларусі Янка Купала быў і застаецца самым папулярным пісьменнікам на Слонімсчыне. Аб гэтым сведчыць і той факт, што яшчэ ў 1927 годзе сяляне вёскі Вялікая Кракотка прысвоілі яго імя мясцовай бібліятэцы-чытальні. Гэта была першая ўстанова культуры ў Беларусі, якой было прысвоена імя Янкі Купалы.

Найбольш папулярнымі творамі нашага песняра ў першай палове XX стагоддзя былі яго драматычныя творы. Яшчэ ў 20-я гады XX стагоддзя на Слонімсчыне на самадзейнай сцэне вельмі часта ставіліся яго п'есы "Прымакі", "Паўлінка", "Раскіданае гняздо", "На папасе", "Сон на кургане". Аб лепшых пастаноўках купалаўскіх п'ес шмат пісалі беларускія газеты і часопісы. Вось напрыклад, што распавядала невялікая нататка "Паўлінка" на вёсцы", якая была надрукавана ў віленскай "Нашай праўдзе" 23 ліпеня 1927 года: "У нядзелю 26 чэрвеня гуртком Таварыства Беларускай Школы (ТБШ) ў вёсцы Вялікая Кракотка Міжэвіцкай воласці Слонімскага павета быў наладжаны спектакль на карысць бібліятэкі-чытальні. Згулялі п'есы: "Паўлінка" Янкі Купалы і "Заручыны Паўлінкі" Ф.Аляхновіча. Дзякуючы таму, што на гэты дзень быў у вёсцы фэст – народу сабралася як на рэдкасць. За 10-15 вёрст прыходзілі, каб паглядзець на гульню кракоцкіх артыстаў-аматараў. На жаль, тэатральная зала не магла ўсіх змясціць, і шмат каму прыйшлося ісці дамоў. Гулялі надта добра. Кожны артыст як бы перажываў сваю ролю і гэтае перажыванне пераходзіла на глядзельнікаў. Грыміроўка і касцюміроўка не мела жаднае заганы. Асабліва добра гуляла Зося Жыткевіч у ролі Паўлінкі. Яна дала поўны абраз маладое вясковае дзяўчыны, здольнае не толькі да кахання, але і да ажыццяўлення тых светлых ідэалаў, якія пакінуў у яе душы вучыцель-народнік Якім Сарока, а яе задушэўныя спевы, мастацкія па выкананні, проста зачароўвалі глядзельнікаў. Васіль Трафімовіч сваёй гульнію, як у ролі Быкоўскага, так і ў выкананні папярэдніх роляў, паказаў, што мог бы гуляць і не абы як. Харавыя спевы (агульныя) у п'есах выйшлі вельмі добра. Відаць, што харавая секцыя пад кіраўніцтвам самавука-рэжысера Васіля Трафімовіча стаіць на адпаведнай вышыні. Спектакль прайшоў з вялікім поспехам. І хоць білеты былі не дарагія, ад 50 да 30 грошаў, збор вынес на 64 злотых".

У 1928 годзе "Паўлінку" Янкі Купалы сябры гуртка Таварыства Беларускай Школы паставілі і ў вёсцы Касцяні. Пра касцянёўскіх артыстаў паведаміла 16 траўня 1928 года газета "Толас працы". Яна пісала: "У аўторак 17 красавіка 1928 года ў вёсцы Касцяні Чамерскай гміны Слонімскага павета была пастаўлена "Паўлінка". Найлепш выканала ролю Паўлінкі Мар'я Легаць. Тут, можна сказаць, не было ніякіх заганаў, як з боку мастацкага, так і з іншага. Гэтая маладая дзяўчына сваім гарачым сэрцам зусім зразумела, зусім адчула настрой, перажыванне Паўлінкі. Яна дала характэрны абраз маладое вясковае дзяўчыны, у душы якой гарыць не толькі жаданне кахання, але і імкненне да новага, лепшага жыцця, якое (імгненне) у душы яе пакінуў вучыцель з новымі светлымі ідэаламі – Сарока. Таксама вельмі мастацка яна адпяяла песні, якія проста зачароўвалі прысутных. У будучым з яе можна было б спадзявацца добрай артыстычнай сілы. Далей надта добра была выканана роль Якіма Сарокі – Лаўрыном Якімчыкам. Ён зусім ясна прадставіў сабою тып маладога вучыцеля-народніка, які, пазнаўшы гора працоўнага люду, аддае ўсе свае сілы, усю энергію на вызваленне яго з путаў

няволі. У яго далікатных абходах з Паўлінкаю не відаць было нічога згніўшага, старога панскага, а нешта простае, мілае, яснае.

Надзя Мароз сваім даволі мастацкім выкананнем ролі Альжбеты дала прысутным прадстаўленне старой шляхціцкі, якая абсалютна нічым не цікавіцца, а толькі “пільнуе сваю спадніцу і панчохі”. Трэба, аднак, зазначыць, што ў яе было замала рухаў. Гэта, наогул, у вясковых артыстаў вельмі часта заўважаецца.

Паміж іншымі ролямі заслугоўвае на ўвагу роль Быкоўскага, а таксама Крыніцкага. Гэтыя ролі былі згуляны таксама нішто сабе, але ўжо не так, як папярэднія. У Быкоўскага малавата было відаць “хвастання”, замала “агіды” да ўсяго “мужыцкага”. У Сцяпана Крыніцкага малавата відаць было “шляхоцкага гонару”. Не вельмі прымусовыя і страшныя звароты да дачкі. Замала “бацькавай волі”. Трошкі заціхая гутарка. Апрача таго, яму не варта было мець на сабе вопратку – “галіфэ”, бо, наогул, у той час, які адбывае “Паўлінка”, магчыма, што ўжо існавалі “галіфэ”, але старыя шляхтуны – праціўнікі ўсякіх навінаў, глядзелі на іх крывым вокам.

Рэшта артыстаў згулялі так сабе, сярэдне. Відаць, было мала падгатоўкі. Асабліва гэта заўважалася ў гасцёх, з якіх хлапцы, дзякуючы няўвазе, сядзелі тварамі да дзяўчат, а плячымі да публікі. Гуляючы ж на сцэне, заўсёды трэба сачыць за тым, каб быць тварам да глядзельнікаў.

Таксама вельмі добрае ўражанне ў прысутных пакінулі па сабе песні, якія сустракаліся ў п’есе і якія былі выкананы артыстамі як найляпей. Песняй “Ах ты, Нёман, рака” слухачы проста такі зачароўваліся, чуючы мілыя зыкі, ідучыя з маладых, здаровых грудзей сваіх паднявольных сыноў-змагароў.

Агулам кажучы, трэба зазначыць, што п’еса была б шмат ляпей згуляна, калі б зрабілі генеральную рэпетыцыю. Але, дзякуючы таму, што стараста даў дазвол толькі за некалькі гадзін перад пачаткам спектаклю (артысты ўжо страцілі надзею на атрыманне дазволу і дзеля гэтага не рабілі генеральнай рэпетыцыі).

Ня гледзячы, аднак, на ўсё гэта, ня гледзячы на тое, што была вельмі кепская пагода, народу сабралася каля двухсот асоб, якія задаволіліся тым, што бачылі перад сваімі вачыма. Увесь даход у суме 36 злотых пайшоў на карысць бібліятэкі-чытальні пры гуртку Таварыства Беларускай Школы ў вёсцы Касцяні. Дык вось што зрабілі нашы хлапцы і дзяўчаты, замест таго, каб напіцца гарэлки ды паднімаць розныя бойкі! Чэсць вам, касцянеўскія артысты – змагары з цемраю – адвечным ворагам працоўных мас. На вас надзея вашых загнаных бацькоў, братоў і сёстраў. Ідзеце, браты, наперад! Не зважайце на цёмную ноч! Збуджайце масы да новага, лепшага жыцця. У гэтай цёмнай ночы будзеце вы тымі шляхаводнымі зоркамі, якія асвятляюць шлях да іншага жыцця, дзе ня будзе ні здзекаў, ні гора, ні слёз, ні багатых, ні бедных, а ўсе роўныя як адзін! Дзе будуць усе як браты. І будзе ўнукаў панаванне там, дзе сягоння плача дзед!”.

Вось такія гучнымі словамі закончыў свой матэрыял нехта Вяскор, які пісаў пра “Паўлінку” у “Голасе працы”. Ставілася тады гэтая камедыя і ў вёсцы Азярніца сіламі азярніцкага гуртка ТБШ. Былы дзеяч Заходняй Беларусі, пасол польскага сейма па спісе КПЗБ Павел Крынчык (1898-1975) згадваў, што ў 1927 годзе драмсекцыя гуртка ТБШ вёскі Вострава ставіла таксама “Паўлінку” Янкі Купалы ў вёсцы Вострава ў гумне Якуба Мазаля і ў мястэчку Дзярэчын у мурах Сапегаў (тады Вострава і Дзярэчын належалі да Слонімскага павета – С.Ч.). Ролю Паўлінкі выконвала дзяўчына з вёскі

Монькавічы Вольга Жоглік, якая прыходзіла ў Вострава на рэпетыцыі за 15 кіламетраў. Пазьней вяскоўцы пачалі яе зваць проста Паўлінка. Вельмі добра выконваў ролю Сцяпана Крыніцкага былы настаўнік Слонімскага народнага вучылішча Міхась Галенда. А ролю Пустарэвіча выконваў Астап Захарчук, які ў 1922 годзе прыехаў з заробкаў з Амерыкі.

Жонка Паўла Крынчыка – Алена Лябецкая (1903-1982) была старшынёй Казлоўшчынскага гуртка ТБШ (вёска Казлоўшчына цяпер адносіцца да Дзятлаўскага раёна, а тады – да Слонімскага павета – С.Ч.). Некалі яна ўспамінала, што “Паўлінка” ставілася сіламі драмсекцыі гуртка ТБШ у Казлоўшчыне ў гумне Тарасюка. Ролю Паўлінкі выконвала дзяўчына з вёскі Лявонавічы Ганна Мазоль, якая была і ўдзельніцай хору пры гэтым жа гуртку. Хор, дарэчы, выконваў песні “Жыў на свеце Лявон” і “А хто там ідзе” на словы Янкі Купалы. Матыў гэтых песень быў прыдуман самімі харыстамі. Гераічная постаць Лявона нагадвала тады вобраз падпольшчыка, якога праследавала польская паліцыя. А сама Алена Лябецкая са сцэны дэкламавала вершы Янкі Купалы “Ворагам беларушчыны”, “Мужык”, паэму “Курган”. Сіламі гэтага гуртка “Паўлінка” ставілася нават у Слоніме. Алена Лябецкая ў сваіх успамінах, якія былі надрукаваныя ў кнізе “У суровыя гады падполля” (Мн., 1958.С.98) згадвае: “У Слоніме мы паставілі ў памяшканні, дзе цяпер знаходзіцца Народны дом, “Паўлінку” Янкі Купалы”. Першая беларуская п’еса ў Народным доме! І ставілі яе вясковыя дзяўчаты і хлопцы, “хамы”, як называлі нас польскія паны. Усё гэта было незвычайна ў тых часы. Нашы спектаклі і песні па-рэвалюцыйнаму дзейнічалі на гледачоў. А хто яны былі, гэтыя гледачы, -- рабочыя і сяляне, якія занялі першыя рады. Кажухі мільгалі ў асветленых залах. Паліцэйскія захваляваліся, забегалі, але спектакль адбыўся”.

Не спынялася дзейнасць самадзейных драматычных калектываў на Слонішчыне і ў 1930-х гадах. Аб гэтым сведчыць допіс “Беларуская сцэна на вёсцы” паэта Анатоля Іверса з вёскі Чамяры, які быў змешчаны ў часопісе “Беларускі летапіс” № 6-7 за травень-чэрвень 1937 года: “У нашых умовах беларуская сцэна на вёсцы робіць шпаркія поступы. У сучасны момант толькі пры помачы спектакляў прыходзіцца вучыцца пісаць і працаваць на грамадскую карысць. У такіх выпадках для шкодных навываў, як карты, гарэлка, дзікія разгулы, няма месца”. Далей аўтар паведамляе, што зімою 1937 года ў памяшканні мясцовай польскай школы была пастаўлена “Паўлінка”. Школьная зала была перапоўнена гледачамі. Артысты вымушаны былі паўтарыць пастаноўку п’есы. У падрыхтоўцы і пастаноўцы беларускіх спектакляў прымаў актыўны ўдзел і Анатоль Іверс. На дазвол пастаноўкі спектакля ўправа гуртка ТБШ падавала заяву ў староства, дзе рэферэнт бяспекі ставіў розныя перашкоды. Але ўсведамленне важнасці культурна-масавай работы надавала сілы сябрам гурткаў ТБШ і дапамагала пераносіць вялікія цяжкасці.

Пасля Другой сусветнай вайны, драматургія Янкі Купалы зноў вярнулася на слоніmsкую сцэну. Хаця і падчас нямецкай акупацыі ў Слоніме пры Беларускім Народным доме дзейнічаў тэатральны гурток, які стварыў Сяргей Новік-Пяюн. Па словах сведкаў, сярод пастаўленых п’ес гэтым гуртком былі і “Прымакі” Янкі Купалы.

У 1948 годзе пры Слоніmsкім РДК быў створаны тэатральны гурток. У 1959 годзе гэты гурток паставіў славутую “Паўлінку” (рэжысёр Міхаіл Фрыдман). За гэты спектакль слоніmsкаму тэатральнаму гуртку было

нададзена званне народнага тэатра. З “Паўлінкаю” Слоні́мскі народны тэатр аб’ездзіў амаль усю Беларусь і меў найвялікшы поспех.

У 1968 годзе калектыў Слоні́мскага народнага тэатра ўзначаліў малады рэжысёр Мікалай Варвашэвіч. Сваю творчую кар’еру рэжысёр вырашыў пачаць з купалаўскай “Паўлінкі”. А слоні́мцы з цікавасцю чакалі гэтай прэм’еры. І яна адбылася 12 снежня 1968 года. Трэба адзначыць, што самадзейныя артысты працавалі тады з захапленнем. Яны ведалі, што ім цяжка канкурыраваць з прафесійнымі дзяржаўнымі тэатрамі, але жаданне сказаць “сваё слова” брала перавагу. Да таго ж народныя сакавітыя характары, чароўная і маляўнічая мова, востра камедыйныя сітуацыі былі добрай школай для аматараў сцэны.

Першай вартасцю спектакля ў Слоні́ме стала вернасць выканаўцаў драматургічнай аснове – п’есе Янкі Купалы. Пры ўсіх прыватных недахопах, спектакль заваяваў гледача, прынёс радаснае пачуццё сустрэчы з даўно знаёмай усім беларусам п’есай у новым – старанным і трапяткім – выкананні. Артысты народнага тэатра здолелі так сыграць некаторыя эпізоды, што ўспрымаліся яны, як новыя, як адкрыццё. І зала сустракала смехам Агату, якая кажа, нібы вось тут, зараз на сцэне, знаходзіць гэтыя словы: “Тудэма-сюдэма, куды тут садзіцца! Ноч на дварэ, кабыла за плотам, паўвярсты да дому, а гэты тудэма-сюдэма, начніца касавокая, не вытрымаў, каб людзям не нарабіць у ночы неспакойства...”.

І далей глядач з непасрэдным пачуццём сачыў за тым, як разгортваліся падзеі. Актыўнае ўзаемадзеянне залы і сцэны працягвалася аж да заключнай рэплікі Сцяпана Крыніцкага: “Каханенькія, родненькія, дзве дзюркі ў носе і скончылося!”.

Яркімі, маляўнічымі рысамі характару надзяла сваю гераіню тады выканаўца ролі Паўлінкі Святлана Варвашэвіч (жыве цяпер у Свіслачы). Яна перадала прывабнасць і душэўную прыгажосць сялянскай дзяўчыны. У спектаклі гледачы яе ўбачылі і вясёлай, і жыццярадаснай, і задумлівай, і пакутаючай. І гэтыя змены настрояў у гераіні былі жыццёва апраўданыя, гранічна натуральныя і заканамерныя.

Цікава іграў ролю Пранцыся Пустарэвіча артыст народнага тэатра Андрэй Каханоўскі. Яго Пустарэвіч быў весялуном, жартаўніком, які любіў пагутарыць з моладдзю. Крыху Пустарэвіч атрымаўся баязлівым, але стараўся не паказваць гэтага. Ён пакрыкваў на жонку, хоць і пабойваўся яе. Артыст іграў свайго героя свабодна і лёгка. І падабаўся гледачам. Дарэчы, Андрэй Каханоўскі некалі быў акцёрам у тэатры Уладзіслава Галубка.

Слоні́мскаму артысту Аляксандру Гуку ўдалося знайсці свае фарбы для вобраза Адольфа Быкоўскага. Малады акцёр тады не пайшоў на простае капіраванне вобразаў, створаных прафесійнымі майстрамі, як часта робяць некаторыя выканаўцы гэтай ролі на самадзейнай сцэне. Праўда, ён іншы раз збіваўся, нават траціў псіхалагічную праўду ў паводзінах свайго героя.

Ролю Сцяпана Крыніцкага ў тым спектаклі сыграў сам рэжысёр Мікалай Варвашэвіч. Іграў яго энергічным, хітраватым і не вельмі шчодрым. Выканаўцу ўсё ж удалося знайсці адпаведны грым, дакладныя дэталі ў характары, у манерах.

Удумліва і праўдзіва іграла Альжбету Людміла Клімовіч. Яе Альжбета была мяккай, душэўнай, не мітуслівай жанчынай, якая тонка адчувала гумар і жарт.

Жывым, вельмі шчырым і непасрэдным атрымаўся ў спектаклі Якім Сарока, якога сыграў Анатоль Цярэнін. Якім у артыста атрымаўся па-

юначаму гарачым, крыху фантазёрам з чыстай душой. Гэта быў першы выхад маладога самадзейнага артыста на слоніmsкую сцэну.

Жывасць дыялогу, яркасць вонкавага малюнку і паводзін персанажаў п'есы вызначылі мастацкую своеасаблівасць той "Паўлінкі". Нацыянальную характэрнасць прыдавалі спектаклю і народныя матывы ў дэкарацыях (мастак Пётр Слезнік) і ў музычным афармленні (кампазітар Міхась Гарабец), пабудаваным на народных мелодыях і песнях.

Тэатральны крытыкі адзначылі і асобныя пралікі спектакля "Паўлінка". Напрыклад, некаторым маладым выканаўцам яшчэ не хапала артыстычнага майстэрства, выканаўчай культуры. Але затое была ўласціва тая шчырасць, якая маецца і заўсёды характэрна для народнага мастацтва.

Аб той "Паўлінцы" на слоніmsкай сцэне згадалі многія беларускія газеты. Газета "Звязда" 21 снежня 1969 года пісала: "Рабочыя саўгаса "Сасноўка" задоўга да пачатку спектакля запоўнілі памяшканне Яруціцкага сельскага клуба. У гэты вечар Слоніmsкі народны тэатр паказаў хлебаробам сваю новую работу па п'есе Янкі Купалы "Паўлінка". Спектакль вельмі спадабаўся сельскім гледачам...". А "Гродненская правда" (20 сакавіка 1969 г.) пра "Паўлінку" падкрэсліла: "Мы расходимся, унося с собой хорошие впечатления, простив некоторые недостатки этого весёлого и яркого спектакля...".

У 1986 годзе рэжысёр Мікалай Варвашэвіч зноў вяртаецца да купалаўскай камедыі. Шэсць першых прадстаўленняў "Паўлінкі" адбыліся ў Слоніме, а сёмае – на сцэне вучэбнага тэатра Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута (цяпер Беларуская акадэмія мастацтваў) перад студэнтамі і выкладчыкамі ВНУ Мінска і жыхарамі сталіцы. Тыднёвік "Літаратура і мастацтва" 6 чэрвеня 1986 года паведамляў: "Добры акцёрскі ансамбль, рэалістычная сцэнаграфія (афармляў спектакль рэжысёр-пастаноўшчык), музычная партытура спектакля яшчэ раз засведчылі высокі творчы ўзровень вядомага ў рэспубліцы народнага тэатра".

Дык што новага ў параўнанні з 1968 годам унёс у "Паўлінку" рэжысёр Мікалай Варвашэвіч? Тут адразу можна зазначыць, што калектывам і рэжысёрам, безумоўна, быў знойдзены свой паварот агульнага рашэння камедыі. Асабліва тады адметна вылучыўся дынамічнасцю дзеі другі акт, што выразна адцяніла адну з выдатнейшых рысаў камедыі – займальнасць інтрыгі.

З самага пачатку спектакля рэжысёр умела ўвёў гледачоў у абставіны часу дзеяння. Калі гледачы глядзелі на афармленне спектакля, іх уражвала не проста праўда ўвасобленага на сцэнічнай пляцоўцы жыцця, а вобразная праўда, праўда, моцная сваёй абагуленай выразнасцю. Дастаткова было аднаго позірку на рэалістычна ўмоўны пакой вясковай хаты, дзе адбывалася ўсё сцэнічнае дзеянне, каб скласці сабе ўяўленне аб героях, аб іх нацыянальнай і сацыяльнай загалыбленасці.

Другі, удала знойдзены, кірунак у афармленні спектакля можна было назваць метафарычным. Мастак знайшоў тады сваеасаблівае, адзінае на ўвесь спектакль відарыснае рашэнне, якое выражала сутнасць рэжысёрскай задумкі камедыі ў яе ідэйным плане. Гэтай удалай, па-наватарску ўбачанай і ўведзенай метафарычнай дэталью быў куфар. З аднаго боку ён, нібы з'яўляўся аздабленнем пакоя, з другога... Не больш як крэсла ён быў для Якіма, вясковых музыкаў, але як любоўна агледжваў яго сам гаспадар, Сцяпан Крыніцкі, -- гэта быў сімвал яго дабрабыту і заможнасці. Як прыцягваў ён пільную ўвагу Быкоўскага, сімвалізуючы выгоды і багаты пасаг нявесты.

Цікава былі выбраны і пастаўлены рэжысёрам мізансцэны, што немалаважна, бо менавіта праз іх выражалася душа, сутнасць асобных эпизодаў, бачны былі вобраз унутранага стану герояў. Асабліва вылучалася адна – яна ўзвышалася да мастацкага выяўлення ідэі спектакля: выразнай класавай пазіцыі, скіраванасці супраць пагардлівых адносінаў да простага чалавека, да ўсяго народнага. Хочацца прыгадаць яе.

Ішла каларытная бытавая сцэна гасціны. Дзяўчаты спявалі народныя беларускія песні, а пан Адольф Быкоўскі сядзеў наводшыбе, спіною да гасцей, усім сваім выглядам падкрэсліваючы пагарду да ўсяго “мужыцкага”. Адзін штрых, але ён быў удалы. Менавіта праз такія штрыхі выстройвалася тады рэжысёрам Мікалаем Варвашэвічам “Паўлінка”. Выстройвалася яшчэ і дзякуючы, безумоўна, майстэрскаму выкананню ролі Быкоўскага Віктарам Касікоўскім. Галоўнае для акцёра было – гэта ўменне пранікнуць ва ўнутраны свет ствараемага вобразу, раскрыць яго сутнасць і індывідуальныя асаблівасці – усё гэта ўдалося выканаўцу. Асабліва камічнымі выглядалі любоўныя заляцанні, дзе Быкоўскі імкнуўся паказаць сябе вельмі далікатным і галантным кавалерам, ганарыстасць і фанабэрыя, якія гратэска падкрэсліваў артыст Касікоўскі ў сваім герою.

Камічнасцю і маляўнічасцю з боку артыстычнага майстэрства вызначаліся вобразы Агаты і Альжбеты, якія ігралі артысткі народнага тэатра Кацярына Палішчук і Марыя Гурская. Іх выкананне настолькі было сваеасаблівае, што глядач забываўся на параўнанне з ужо вядомымі прафесійнымі выканаўцамі гэтых роляў, а гэта, заўважце, лепшы паказчык поспеху.

Пасля прэм’еры з рэцэнзіяй на спектакль у мясцовым друку выступіла пісьменніца і педагог Алена Руцкая. Яна ў прыватнасці пісала: “Нялёгкая сэнсавая нагрузка ляжыць на вобразах прадстаўнікоў маладога пакалення ў камедыі – Паўлінцы і Якіму. Рамантычна лірычная тэма кахання ў падачы іх вобразаў пераплятаецца з сацыяльнай тэмай ідэйных імкненняў. Спалучэнне больш чым складанае, а выканаўцы маладыя дэбютанты: Паўлінка – Л.П.Чайкоўская, Якім Сарока – Ф.І.Мядзведзеў. Тым больш варта адзначыць, што ўдалося ім самае галоўнае: пранікненне ў свет перажыванняў і трывог сваіх герояў, у свет характараў. Падкупляе непасрэднасцю і дасціпнасцю вобраз гераіні, лірычнай цэпынёй – вобраз Якіма. Але ўспомнім словы нашага земляка, аўтара кнігі пра Янку Купалу “Як агонь, як вада” Алега Лойкі: “Не вельмі смешнай напісалася ў Купалы першая яго камедыя: смеху-то ў ёй хапае..., а стогн душы, драма любоўная і палітычная – вось фінал п’есы “Паўлінка”. Менавіта драматызм з-за таго, што герояў хочуць пазбавіць іх кахання, найвялікшага свята жыцця, павінен яскравей прасвечвацца ў паасобных момантах выканання роляў маладымі артыстамі” (“За перамогу камунізму” (г.Слонім, 12 красавіка 1986 г.). І з рэцэнзентам нельга не пагадзіцца. Тым не менш, адной з лепшых сцэн “Паўлінкі” 1986 года, што рэдка бывае, але запамнілася, – гэта масавая сцэна гасцін у доме Крыніцкіх. Дэталёва рэжысёрам прадуманы і па-майстэрску выведзены былі паводзіны кожнага ўдзельніка масоўкі. Рэплікі, як вехі, якія складалі слоўную партытуру сцэны. Стварыўся вобраз адзінага цэлага – народа. Такія пастаноўкі памятаюцца доўга.

У 1993 годзе заслужаны работнік культуры Рэспублікі Беларусь рэжысёр Мікалай Варвашэвіч ставіць на слонімскай сцэне купалаўскія “Прымакі”. Але ўжо не на сцэне народнага тэатра, а на сцэне прафесійнага дзяржаўнага Слонімскага беларускага драматычнага тэатра (цяпер Слоніскі драматычны

тэатр). Пачыналіся “Прымакі” звычайна. Максім Кутас (артыст Віктар Багушэвіч) пасля добрага перапою пачынае ўспамінаць, што было ўчора, думае, куды ён трапіў. Бо ў яго хаце “павуцінне па ўсіх чатырох кутках, а тут толькі на трох...”. Але гэта яшчэ паўбяды. На самой справе здарылася так, што Максім Кутас і Трахім Сініца (артыст Сяргей Бачкоў) памяняліся сваімі жонкамі. Калі памылка выкрылася, пасля першага замяшання і перажытага страху за вынікі, якія здарыліся, адбываецца камічная сямейная перапалка. Але ўсё, як мы ведаем, скончылася прыемнай развязкай, заручынамі сына Максіма – Мацейкі (артыст Васіль Сявец) і дачкі Трахіма – Кацярынкі (артыстка Іна Ёрш).

Аднак не будзе перабольшваннем, калі дадаць, што асноўны змест “Прымакоў” і поспех спектакля надавалі тады народныя песні і танцы, вельмі ўдала і па-мастацку быў скампанаваны этнаграфічны матэрыял.

У пастаноўцы слоніmsкіх артыстаў спектакль “Прымакі” набыў у 1993 годзе новае і свежае ўвасабленне. Добра адчуваліся беражлівыя адносіны пастаноўшчыка да тэксту твора, сучаснае прачытанне п’есы, акцёрскае стварэнне вобразаў і г.д.

У 2002 годзе Слоніmsкі беларускі драматычны тэатр зноў вяртаецца да камедыі Янкі Купалы. Спектакль вырашае паставіць рэжысёр тэатра Віктар Бутакоў, які прыехаў у Слоніms з Усходне-Казахстанскага абласнога рускага тэатра драмы імя Жамбыла горада Усць-Каменагорска. Зусім не ведаючы беларускай драматургіі, звычайў, нораваў, беларускага жыцця і гісторыі, рэжысёр узяўся за “Прымакі” і паставіў. Пачынаўся спектакль арыгінальна. Тры вясковыя пляткаркі (артысткі Ірына Яцук, Вікторыя Міхальчык, Надзея Ільчанка) распавядалі адна адной аб тым, што дзеяцца ў вёсцы, а таксама разважалі пра мужыкоў. У п’есе Янкі Купалы гэтага няма. Але такая своеасаблівая задумка рэжысёра надала спектаклю новае і свежае ўспрыманне. А далей падзеі на сцэне адбываліся, як у п’есе. Камізм спектакля ўзмацняўся, дзякуючы своеасаблівасці мовы дзеючых асоб, багатай народнымі параўнаннямі, прымаўкамі, фразеалагізмамі, трапнымі, часам грубаватымі дасціпнымі выразамі, а таксама дзякуючы нечаканым паваротам сюжэта, своеасаблівай пабудове дыялога і, вядома ж, ігры акцёраў Тамары Галаванавай, Сяргея Фурсы, Кацярыны Дзядовіч, Наталлі Шугай, Сяргея Лішыка і Віталя Спасюка.

Тым не менш, мінскія тэатральныя крытыкі не дужа спрыяльна ацанілі “Прымакі” у пастаноўцы Віктара Бутакова. Напрыклад, Вячаслаў Іваноўскі ў зборніку “Беларускі тэатр – 2001/2002” (Мн., 2003, С. 9-10) піша: “На жаль, спектакль рэжысёра В.Бутакова ў недастаткова густоўна стылізаваных дэкарацыях і касцюмах персанажаў (мастак А.Толкач) хутчэй нагадваў звыклую для беларускага тэлебачання павільённую рэканструкцыю “Вячорак”, чым знакаміты купалаўскі вадэвіль, багата насычаны беларускім фальклорным матэрыялам і лёгкім дабрадушным гумарам. Нягледзячы на пэўную рызыкаўнасць становішча, у якім пасля значнага падпітку мужчын Максіма Кутаса і Трахіма Сініцы апынуліся жанчыны – Даміцэля Сініца і Палагея Кутас, зранку прачнуўшыся і знайшоўшы ў сваіх ложках суседскага мужа, Янка Купала не дапускае ў сваім даволі простым народным жарце аніякай двухсэнсоўнасці альбо нават намёку на непрыстойнасць. Таму так важна пры пастаноўцы гэтага купалаўскага твора і рэжысёру, і выканаўцам знайсці адпаведныя выразныя сродкі, яскравыя мастацкія знаходкі, адчуць камедыйную стыхію жанра, каб імправізацыяй надаць спектаклю лёгкую іранічнасць, не даць магчымасці сцэнічнаму відовішчу апусціцца да

побытавай дробязнасці, захаваўшы адначасова з тым сакавітую народную характарснасць вобразаў...”. З крытыкам варта пагадзіцца. Але ж вясёлы вадэвіль “Прымакі” глядачам падабаецца, ён напоўнены смехам, мяккім, дабрадушным народным смехам. Да сённяшніх дзён у рэпертуары Слонімскага драматычнага тэатра гэты спектакль ёсць, і на яго ідуць глядачы.

Гэта толькі выбраная вандроўка ў розныя тэатральныя калектывы і тэатры Слонімсчыны, дзе вось ужо на працягу 80 гадоў ідуць п’есы Янкі Купалы. Кожны спектакль па п’есе нашага песняра даваў і дае людзям адчуванне сваёй нацыянальнай годнасці. І народ наш любіў і будзе заўсёды любіць Купалаўскую драматургію, бо яна – неўміручая.

КАМУНІКАТ.ORG

Народны дом

На плошчы Леніна ў Слоніме шмат гадоў кідаюцца ў вочы разваліны старога будынку. Тут ужо 18 гадоў плануюць пачаць будаўніцтва Слонімскага драматычнага тэатра, але так і пачнуць. У пачатку XX стагоддзя ў ім месціўся Народны дом, а пасля Другой сусветнай вайны гэтага будынку хапала для раённага Дома культуры.

Будынак на плошчы Леніна быў пабудаваны ў 1900 годзе з цэглы ў формах утылітарнай архітэктуры. Да прыходу ў Слонім палякаў, у гэтым будынку 9 снежня 1918 года адбыўся першы з'езд саветаў рабочых і сялянскіх дэпутатаў Слонімскага павета. На ім прысутнічалі 36 дэлегатаў. Сакратаром з'езда быў бальшавік Гараст. На гэтым з'ездзе абмяркоўваліся пытанні аб арганізацыі бальшавіцкай улады на Слонімшчыне, пытанні аб зямлі, зброі і г.д. На з'ездзе быў выбраны Слоніmsкі павятовы савет мясцовых дэпутатаў, дзе з 9 месцаў бальшавікам удалося атрымаць 6. У гонар гэтага з'езду ў 1965 годзе на будынку Народнага дома была прымацавана шыльда.

Але доўга гаспадарыць бальшавікам у Слоніме не прыйшлося, бо ў 1920 годзе горад заняла Войска Польскае і 19 гадоў тут ужо былі палякі. Але Народны дом пры паляках свой статус у Слоніме не памяняў. У ім праходзілі розныя мерапрыемствы, сустрэчы, фэсты, канцэрты. У першай палове XX стагоддзя, апрача паказу мясцовай мастацкай, у тым ліку школьнай самадзейнасці, на сцэне Народнага дома выступалі такія вядомыя прафесійныя артысты ў свеце, як рускі спявак Фёдар Шаляпін (1873-1938), вялікі польскі оперны спявак Ян Кепура (1902-1966), польская танцорка, артыстка і харэограф Лода Халама (1911-1996) і іншыя. Прыязджаў з гастролямі і яўрэйскі вандроўны тэатр.

Уцалеў Народны дом і пры немцах. Работнікі яго наадварот актывізавалі ўсю сваю культасветную дзейнасць. Народны дом у 1941-45 гадах у Слоніме называўся Беларускай Народнай домам (БНД). Тут актыўна працаваў беларускі драматычны гурток (кіраўнік Чуркін), ладзіліся выставы слоніmsкіх мастакоў і выставы народнага мастацтва, адбываліся розныя канцэрты, літаратурныя вечары і сустрэчы. Тут было створана Беларускае Культурнае Згуртаванне Слоніма. Дарэчы, у час акупацыі на сцэне Беларускага Народнага дома выступала са сваімі вершамі славутая беларуская паэтка Наталя Арсеннева, паэты Гальяш Леўчык, Сяргей Хмара, Сяргей Новік-Пяюн, спяваў Міхась Забэйд-Суміцкі. Летам 1943 года ў Слоніме знаходзіўся на гастролях Мінскі гарадскі тэатр (кіраўнік Пётр Булгак), які на сцэне БНД паказваў беларускія спектаклі. Цяпер гэта Беларускае Акадэмічны нацыянальны тэатр імя Янкі Купалы. Больш падрабязна пра дзейнасць Народнага дома ў Слоніме ў 1930-я – пачатку 1940-х гадоў я папрасіў расказаць нашага земляка Барыса Данілюка, які жыве ў ЗША. Спадар Данілюк адгукнуўся і прыслаў свае ўспаміны. Ён, у прыватнасці, напісаў: “Напрудвесні 1938 года ў канцэрце для вучняў гімназіі з піяністам Штэмпкоўскім і нейкай маладой скрыпачкай браў удзел у Слоніmsкім Народным доме славуты беларускі спявак Міхась Забэйд-Суміцкі, праспяваўшы, апрача польскіх, і тры беларускія песні. На жаль, на вячэрні ягоны канцэрт для дарослых слухачоў з-за беларускасці спевака, палякі не прыйшлі. Але на ім прысутнічаць змог я, ды з дзесятак чамяроўскіх хлопцаў, а таксама было некалькі польскіх шпікоў.

Народны дом, без сумневу, быў дзейны і пры першых саветах, але што ў ім адбывалася -- не ведаю, бо тады ў Слоніме я не быў.

Пры немцах ён апынуўся пад уладай гарадской управы і ўжо, мабыць, з 1941 года пачалася падрыхтоўка да яго афіцыйнага адкрыцця. Пачаў гэтую падрыхтоўку кампазітар Антон Валынчык, які арганізаваў там беларускі хор, у якім бралі ўдзел я і мая будучая жонка. Неўзабаве арганізаваўся і танцавальны гурток пад кіраўніцтвам прафесіянальнай танцоўшчыцы мадам Шышкінай, у які загналі і мяне. У гэтым гуртку, апрача мяне, танцавалі яшчэ (усіх не памятаю): Надзея Паўлікоўская, Марыся Бяражэўская, Жэня Клімчук, Вацэк Патэрман і Коля Лічко.

Напрадвесні 1942 года Сяргей Новік-Пяюн запрапанаваў моладзі, якая групавалася каля яго ў слоніўскім музеі, стварыць драматычны гурток, на што мы пагадзіліся. Паставілі тады, калі я не памыляюся, “Мікітаў лапаць” Міхася Чарота. Паказ адбыўся дзесьці вясною 1942 года і гралі ў п’есе я, мая будучая жонка Марыя Дземідовіч, Зося Макарэвіч і Коля Лічко. І хоць Зося Макарэвіч і Коля Лічко выканалі свае ролі выдатна, больш тэатральным мастацтвам займацца ніхто з нас не хацеў. Але на нашы месцы прыйшлі больш ахвочыя і здольныя да гэтай справы асобы. У першую чаргу дачка ранейшага слоніўскага дыякана, а тады ўжо сынковіцкага святара -- Ніна Сыантовіч, пісар у слоніўскім судзе, малодшы (імя не памятаю) Санюк. З таго, што яны тады, яшчэ дзякуючы рэжысуры Сяргея Новіка-Пяюна, памятаю добра адыгралі п’еску “На вёсцы” Францішка Аляхновіча. Гэтыя выступы заахвоцілі, відаць, і ўдзельніка беларускіх драматычных паказаў яшчэ пры Польшчы, Пятра Сцяцка. Ён спрабуе нанова свае сілы на сцэне і сам ставіць п’есу “Дзядзька Якуб” Ф.Аляхновіча, дзе іграе галоўную ролю. Спектакль прайшоў з вялікім і добрым поспехам.

Хто больш браў удзел у гэтым паказе і ці Сцяцко ставіў іншыя п’есы -- я не памятаю. Ніна Сыантовіч пасля вайны выйшла замуж за сваяка Сяргея Хмары — Нікіціна і апынулася каля ці ў самім Беластоку, малодшы Санюк сам застрэліўся ў пачатку 1944-га года, а Сцяцко пасля вайны жыў і памёр у Амерыцы.

З тае пары яшчэ памятаю, што на Вялікдзень 1942 года моладзь, перад традыцыйным святочным ігрышчам, ставіла ў школьнай класавай зале “Мікітаў лапаць” і галоўную ролю ў гэтай п’есе вельмі ўдала выканаў мой брат па дзядзьку Хведар Данілюк. Пазней яго забралі на фронт і ён загінуў у Польшчы ці ў Нямеччыне.

Былі, без сумневу, пры немцах драматычныя гурткі ды паказы і ў іншых мястэчках, а таксама ў вялікіх вёсках Слоніўскай акругі, але без мясцовай газеты пра гэта мала хто ведаў.

Яшчэ ўспомнілася, што перад вайною, у 1938-м годзе, Слоніўская дабравольная дружына пажарнай аховы пад камандай і рэжысурай дзяка (імя не памятаю) Дэжуры ставіла ў школьнай зале на польскай мове беларускія аднаактоўкі “Мікітаў лапаць” М.Чарота і “Чорт і баба” Ф.Аляхновіча.

Акрамя мясцовых сілаў на сцэне Слоніўскага Народнага дому пры немцах выступалі і госці. Першым з іх быў беларускі спявак Міхась Забэйда-Суміцкі. Вельмі паспяховы канцэрт якога адбыўся вясною, ці ў пачатку лета 1942 года. Гэтым разам зала не пуставала, як пры Польшчы, а ў ёй нават не хапала месцаў.

Следам за Забэйдам-Суміцкім летам 1942-га і 1943-га гадоў прыязджаў Мінскі беларускі тэатр. Яны паказалі дзве праграмы: драматычную і канцэртную. У першай, як памятаю, ставілі “Каварства і каханне” Шылера,

“На Антокалі” Аляхновіча і “Паўлінку” Янкі Купалы. Нашай публіцы вельмі падабаўся галоўны артыст-прыгажун з гэтага тэатра Пальчэўскі.

У канцэртнай праграме выступалі, між іншым, акардэаніст-віртуоз Савіцкі і выканаўца народных песень Барбара Вяржбаловіч, ды маладзенькая прыгажуня Стэф Лыскавец. Беларуская народная песня “Ой, ты хлопец кучаравы...” і нямецкая “Lili Marlein” выклікалі нязмоўклых апладысменты з боку беларускай і нямецкай публікі. Шкада, што мінскае савецкае падполле арганізавала забойствы Савіцкага і Стэфы Лыскавец — яны загінулі пад коламі накладных самаходаў-грузавікоў. Барбара Вяржбаловіч таксама памерла ад самаходавага наезду, але ўжо пасля вайны ў Мюнхене.

Апрача Мінскага прафесійнага тэатра ў нашым Народным доме вясною 1943 года гасціў і вельмі добры Баранавіцкі аматарскі тэатр. Галоўнымі артыстамі ў ім былі — сын святара Расціслаў Раждзественскі і ягоная пазнейшая жонка Вера (дзявочага прозвішча не памятаю), а таксама мае школьныя калегі: Чэсь Чарняўскі і Сцяпан Якімчык. Якія п’есы яны ставілі — я ўжо забыўся, але памятаю толькі “Пана Міністра” Францішка Аляхновіча, у якой галоўную ролю іграў Чэсь Чарняўскі.

Расціслаў і Вера Раждзественскія жылі пасля вайны ў Мюнхене ў Нямеччыне, а потым у Амерыцы, дзе ён выкладаў рускую мову ў нейкім каледжы, але маладым памёр. Што сталася з Чэсям Чарняўскім і Сцёпкам Якімчыкам — я не памятаю.

Пад канец нямецкай акупацыі ўзровень паказаў у Народным доме ўпаў, бо іхняй арганізацыяй нейкім чынам займаўся Аляксандр Асіпчык, які ставіў на сцэне і тое, што было вартае ўвагі, і тое, на што не было чаго глядзець. Апрача гэтага на сцэне Народнага дому час ад часу пачалі выступаць эвакуіраваныя з усходу расійскія трупы. Вось гэта і ўсё, што я магу ўспомніць пра Слоніўскі Народны дом, якога так шкада, што няма”.

Пасля вайны Беларускі Народны дом стаў называцца раённым Домам культуры (РДК). У 1948 годзе тут пачаў працаваць новы драмгурток, які ўзначальваў Аляксандр Бялоў. Пасля Бялова гурток ужо стаў народным тэатрам і ім кіраваў Міхаіл Фрыдман. У 1968 годзе народны тэатр пры Слоніўскім РДК узначаліў Мікалай Варвашэвіч. З 1990 года народны тэатр пад яго кіраўніцтвам стаў Слоніўскім беларускім драматычным тэатрам. Акрамя тэатральнага гуртка ў старым будынку РДК актыўна працавалі аркестр народных інструментаў (кіраўнік Марат Малікаў), кінастудыя і іншыя гурткі і калектывы.

Неяк на гарадскім аўтобусным прыпынку да мяне падышла сланіўчанка Леаніда Міхайлаўна Цапко і сказала: “Вы добры матэрыял напісалі ў газеце пра Слоніўскі Народны дом, але чаму ў ім не згадалі пра сусветна вядомую расійскую спявачку Галіну Вішнеўскую, якая некалі таксама выступала на сцэне нашага Народнага дома?”

Я быў здзіўлены. Бо нямала хто выступаў у Слоніме ў 50-70 гадах мінулага стагоддзя на сцэне РДК, былога Народнага дома! У тых гадах ў Слоніме сапраўды нашым землякам не давалі сумаваць артысты з ўсяго вялікага Саюза. На гастролях у Слоніме пабывалі многія рускія, украінскія, малдаўскія, літоўскія тэатры, танцавальныя калектывы, спевакі і г.д. Вядома, што ў нашым горадзе магла спяваць і Галіна Вішнеўская. Дарэчы, у сваёй кнізе “Галіна” яна згадвае пра гастролі ў Заходняй Беларусі, дзе спявачка са сваімі калегамі па Ленінградскай філармоніі выступала ў гарадах і пасёлках з дзіўнымі назвамі, якіх яна не запамніла. Пры гэтым прыгадала толькі

населены пункт Новая Мыш. “А ці былі вы на канцэрце Галіны Вішнеўскай?” — запытаўся я ў Леаніды Міхайлаўны. “Мне тады было яшчэ 12 гадоў. Я несла яйкі з рынка ў сетцы, махаючы ёй, і разбіла іх, чытаючы на тумбе прыгожую афішу, дзе блакітнымі вялікімі літарамі было напісана, што ў Слоніме, здаецца, 12 чэрвеня, выступаць артысты Ленінградскай філармоніі і Галіна Вішнеўская. Было гэта ў 1950 годзе. Тумба стаяла на рагу вуліц Савецкай і Чкалава. На афішы быў прыгожы партрэт Вішнеўскай. Мне, малой, тады падалося, што нейкая цыганка да нас прыехала!..”, -- адказала жанчына. “А хто быў тады на канцэрце Вішнеўскай?” – зноў пытаюся ў спадарыні Цапко. “Найперш вайскоўцы і іх жонкі. Бо ў той час выйсці замуж за ваеннага было прэстыжна і ганарова. Вось яны ў асноўным і былі на канцэрце, бо ў параўнанні з іншымі слонімцамі вайскоўцы тады жылі даволі заможна”, -- пачала ўспамінаць Леаніда Міхайлаўна.

— А можа, вы памятаеце і ведаеце тых слонімцаў, якія былі на гэтым канцэрце і якія яшчэ жывуць у Слоніме?

— На жаль, тыя, каго я ведала, ужо пакінулі наш свет. Іншыя пераехалі ў другія гарады былога Савецкага Саюза. Але ў Слоніме жыве Ніна Пятроўна Лукашэйка. Яна была шустрая дзяўчынка, магчыма, з сяброўкамі яна ў той час трапіла на канцэрт Галіны Вішнеўскай. Спытайце ў яе.

Я пагутарыў і з Нінай Пятроўнай Лукашэйка. Яна чула пра Галіну Вішнеўскую і пра яе канцэрт у Слоніме, але летам 1950 года пабываць на выступленні спявачкі ёй не пашанцавала.

Тым не менш, слынная расійская оперная спявачка, народная артыстка СССР, кавалер шматлікіх узнагарод і ганаровы доктар многіх універсітэтаў свету Галіна Вішнеўская таксама выступала ў Слоніме...

У 1981 годзе калектыў Слонімскага РДК пераехаў у новае памяшканне на Чырвонаармейскую вуліцу, а дзверы старога будынаку РДК зачынілі на замок. З гадамі без гаспадароў былы Народны дом пачаў прыходзіць у заняпад і цяпер ад яго засталіся толькі сцены. Але, калі б сцены маглі размаўляць, яны расказалі б нам цікавую гісторыю пра культурнае жыццё Слоніма і пра тых людзей, якіх яны ў свой час слухалі, бачылі і віталі.

Народны тэатр

Слоні́мскі народны тэатр – з’ява неардынарная, на мой погляд, -- і па яго знітаванасці з гісторыяй Слоні́мшчыны, і па ўстойлівасці ўплыву на культуру прынёманскага краю, і па тым, што гэты самадзейны і творчы тэатр мае сваю цікавую гісторыю.

Яшчэ ў развалінах ляжаў старажытны Слоні́м пасля Другой сусветнай вайны, калі ў адзін з лістападаўскіх дзён 1948 года афішы паведамлілі аб першым спектаклі толькі што створанага пры раённым Доме культуры тэатральнага калектыву. Кіраўніком калектыву быў тады дэмабілізаваны з арміі 27-гадовы франтавік Аляксандр Бялоў (1921-1985). У Слоні́ме Аляксандр Бялоў жыў да 1956 года. А пасля пераехаў у Мінск і працаваў акцёрам у Дзяржаўным рускім драматычным тэатры Беларусі. У 1977 годзе яму прысвоілі званне заслужанага артыста Беларусі. Як удзельнік Слоні́мскага драматычнага гуртка ў 1951 годзе ён быў адзначаны на Рэспубліканскім аглядзе сельскай самадзейнасці за выкананне роляў Курачкіна ў спектаклі “Вяселле з пасагам” па п’есе М.Дзяканова і Швандзі ў спектаклі “Любоў Яравая” па п’есе К.Трэнёва.

Але вернемся ў лістапад 1948 года, калі афішы ў Слоні́ме запрашалі на прэм’еру спектакля “Шляхі-дарогі” па п’есе А.Фёдарова. У тым жа годзе ў Слоні́м прыехаў вопытны рэжысёр Міхаіл Фрыдман (1894-1975), які скончыў маскоўскую тэатральную студыю “Свабоднае мастацтва” у 1928 годзе і вандраваў з яўрэйскай акцёрскай трупай па Украіне і Беларусі. Менавіта Міхаіл Фрыдман узначаліў тэатральны калектыў Слоні́мскага РДК, а Аляксандр Бялоў быў кіраўніком танцавальнага гуртка. Вопытны рэжысёр сур’ёзна працаваў над першым спектаклем, хоць яму было цяжка -- не хапала дэкарацый, касцюмаў. Выручала толькі адно: для ўсіх патрэбны былі толькі вайсковыя мундзіры. А іх дастаткова пакінула вайна.

Тады ў 1948 годзе драмгурток атрымаў ад слоні́мцаў першыя апладысменты. Спектакль меў поспех. Яго паказвалі 32 разы. Ён і замацаваў веру артыстаў і рэжысёра ў свае сілы. Пачалася сур’ёзная, мэтанакіраваная работа на сцэне, якая не спынялася дзесяцігоддзямі. Колькі пакут творчасці, памылак і расчараванняў пераносіў кожны артыст, пакуль іх гульня рабілася сапраўднай, пакуль кожны самастойна выходзіў на сцэжку ўпэўненасці. Але рос талент артыстаў. Ён мацнеў на рэпетыцыях, раскрываўся ва ўсёй сваёй сіле на сцэне і гастролях.

У Слоні́ме Міхаіл Фрыдман ажыццявіў пастаноўкі дзесяткі спектакляў, сярод іх былі і лепшыя – “Перабежчык” А.і П.Тураў, “Сын” К.Турава, “Я хачу дамоў” А.Тур, “Выгнанне блудніцы” І.Шамякіна, “Вяселле з пасагам” М.Дзяканова, “Любоў Яравая” К.Трэнёва, “У добры час” В.Розава, “Кухарка замужам” А.Сафронава, “Жаніцьба Бялугіна” А.Астроўскага, “Апошнія” М.Горкага, “Нячыстая сіла” Г.Стафанскага, “У бэзавым садзе” Ц.Саладара.

У пачатку лютага 1964 года спектакль “Апошнія” па п’есе Максіма Горкага слоні́мскія артысты прывезлі ў Мінск. Прэм’ера адбылася ў сталіцы ў Рэспубліканскім тэатры юнага гледача. Паглядзець спектакль прыйшлі старэйшыя майстры беларускай сцэны -- Ларыса Александроўская, Канстанцін Саннікаў, Вера Пола, Сцяпан Бірыла і іншыя. Зала тэатра была перапоўнена. У пачатку спектакля перад гледачамі выступіла народная артыстка СССР Ларыса Александроўская, якая шчыра павітала артыстаў са Слоні́ма, а таксама сказала, што ў спектаклі ролю Соф’і іграе народная артыстка Беларусі Вольга Галіна.

Спектакль сталічным гледачам спадабаўся. Пра гэту падзею напісалі амаль усе беларускія газеты. Пастаноўка таксама была паказана Мінскай студыяй тэлебачання. Тэатральны крытык Арсень Лабовіч у газеце “Знамя юности” 27 лютага 1964 года пісаў: “Достижение единства художественного стиля является подтверждением высокого режиссёрского мастерства постановщика, руководителя Слонимского народного театра М.И.Фридмана. Все исполнители объединяют свои усилия вокруг главной идеи спектакля – раскрыть перед зрителем бесперспективность общественных отношений, где человек человеку волк. В этом – современность и актуальность постановки. Исполнители понимают, чувствуют свои задачи, ощущают эпоху. Это хорошо. Вместе с тем эти индивидуальные цели не всегда сливаются в общую сверхзадачу спектакля, в отдельных сценах не хватает чувства ансамбля. Правда, исключительно большую помощь в этом смысле оказала коллективу Ольга Владимировна Галина. Своей великолепной игрой она не только обогатила коллектив сценическим опытом, -- её исполнение как бы сцементировало творческие усилия остальных исполнителей вокруг образа Софы”.

За спектакль “Апошнія” калектыў Слонімскага народнага тэатра і яго рэжысёр Міхаіл Фрыдман, а таксама артыстка Вольга Галіна, атрымалі падзяку ад Міністэрства культуры БССР.

Добра быў падрыхтаваны і меў поспех спектакль у пастаноўцы Міхала Фрыдмана “Глыбокая плынь” па п’есе Івана Шамякіна. П’еса расказвала пра гераічную барацьбу беларускіх партызан у гады Другой сусветнай вайны. Спектакль у канцы 1950-х – пачатку 1960-х гадоў выклікаў гарачыя пачуцці гледачоў. Многія ўдзельнікі вайны, калі глядзелі гэтую сцэнічную пастаноўку, плакалі, міжволі перакідваліся думкамі ў гады вайны і зноў перажывалі за сцэнічных герояў, як за сваіх сяброў.

У 1961 годзе Міхаіл Фрыдман паставіў спектакль “Кухарка” па п’есе А.Сафронава. Працягам гэтай камедыі праз год стаў спектакль “Кухарка замужам”. Як з добрымі знаёмымі гледачы сустрэліся з кубанскімі калгаснікамі Паўлінай і Сцяпанам Казанцамі, Галінай Чайкай, Андрэем Пчолкам і іх сябрамі. Хаця ў новым спектаклі былі тыя ж лірычныя канфлікты, аднак многае змянілася. Цяпер ужо Паўліна і Галя адчувалі сваю жаночую перавагу над мужамі. Узнікалі новыя непаразуменні. Але паранейшаму ў зале не сціхаў смех. У спектаклі было шмат гумару, рэжысёрскай фантазіі, імправізацыі акцёраў.

У 1968 годзе Слонімскі народны тэатр узначаліў Мікалай Варвашэвіч (1934-2001). Гэты чалавек аддаў усе свае сілы, веды, натхненне і жыццё тэатру ў Слоніме. Пры ім народны тэатр у горадзе над Шчарай стаў неад’емнай часткай культурнага жыцця Слонімсчыны. У рэпертуары тэатра сталі з’яўляцца п’есы класікаў беларускай і рускай драматургіі: А.Астроўскага, М.Горкага, Б.Лаўранёва, К.Транёва, В.Розава, Я.Купалы, У.Галубка, В.Дуніна-Марцінкевіча, К.Крапівы, А.Макаёнка і г. д. Гэта былі гады вялікай працы і пошукаў, адкрыццяў і знаходак. Вышэйшай узнагародай творчаму калектыву былі пастаянная цікавасць да тэатра і павага гледачоў. Слонімскі тэатр сталі ведаць ва ўсіх гарадах і пасёлках Беларусі. Але, як казаў сам Мікалай Варвашэвіч, творчы арганізм не можа стаяць на месцы. Таму творчы неспакой, нястомныя пошукі, імкненне ісці да вяршынь тэатральнага мастацтва – вось тое, чым жыве народны тэатр пад кіраўніцтвам Мікалая Варвашэвіча.

Ад спектакля да спектакля расло прафесійнае майстэрства слонімскіх актёраў, больш выразна акрэсліваўся вобраз тэатра. З'яўляліся новыя імёны ў тэатры, звычайна маладых людзей, якіх прыцягвала ў тэатр жаданне далучыцца да мастацтва, выказаць са сцэны ўласныя ідэалы, уяўленні аб жыцці і яго каштоўнасцях. Працуючы над новымі сцэнічнымі вобразамі, маладыя артысты звяралі свае пачуцці і думкі з унутраным светам сваіх герояў, духоўна ўзбагачаліся. Ядром калектыву народнага тэатра шмат гадоў складалі людзі, для якіх захапленне тэатрам стала другой прафесіяй. Гэта былі Кацярына Палішчук, Лілія Літвіненка, Еўдакія Ануфрынюк, Рыма Міско, Віктар Шчарбакоў, Анатоль Лаўрашчук, Людміла Клімовіч, Святлана Варвашэвіч, Віктар Піменаў, Анатоль Цярэнін, Іван Андрыеўскі, Аляксандр Ражкоў, Аркадзь Будзіловіч, Людміла Завадская, Феафанія Ракевіч, Ларыса Фірсавя, Мікалай Федзюкоў, Ніна Жукоўская, Віктар Касікоўскі, Уладзімір Гардзіеўскі, Ніна Куршук, Андрэй Кахановіч, Марыя Гурская, Таццяна Натарава, Людміла Грынчык, Пятро Струкаў і дзесяткі, нават сотні іншых аматараў сцэнічнага мастацтва.

У 1972 годзе Мікалай Варвашэвіч ставіць спектакль “Ганка” па п’есе Уладзіслава Галубка. Цікавасць да драматургіі Галубка ў Варвашэвіча была заўсёды. Ён любіў творы гэтага драматурга і з радасцю іх ставіў. Удалася яму тады і “Ганка”. Спектакль кранаў адчуваннем эпохі, нацыянальнай своеасаблівасцю, мілагучнай, суладнай агульнаму настрою музыкай. Многія актёры стварылі жывыя, запамінальныя вобразы. Але ў рэспубліканскай прэсе былі і заўвагі па некаторых выкананых ролях. Пісьменніца Вольга Іпатава ў “Літаратуры і мастацтва” пісала тады, што Ганка артысткі Святланы Варвашэвіч атрымалася зусім не пакорлівай, ціхай, схаванай і маўклівай дзяўчынай. А Ганка магла б стаць сапраўднай гераіняй спектакля, каб не была такой няроўнай. Святлана Варвашэвіч час ад часу, нібы перадумаўшы, рабіла Ганку слабай, разгубленай, палахлівай. І гэта неяк перашкаджала і самой выканаўцы “жыць у вобразе”. А артыст Анатоль Цярэнін, які выконваў ролю Васіля, па словах пісьменніцы, свайго героя маляваў пераважна знешнімі прыёмамі, не перажываўшы да канца, не “перахварэўшы” ім.

У цэлым уражанне ад спектакля “Ганка” засталася ў беларускіх гледачоў вельмі добрае. На дэкадзе самадзейнага тэатральнага мастацтва ў Мінску ў красавіку 1973 года прафесар Уладзімір Няфёд сказаў: “Спектакль “Ганка” мне спадабаўся. Перададзена адчуванне эпохі. Ёсць жывыя вобразы, якія прымушаюць гледача хвалявацца. Як пажаданне на далейшае: хацелася б, каб была большая ансамблевасць у спектаклі, у ігры актёраў” (“Літаратура і мастацтва”, 30.03.1973 г.). Спектакль “Ганка” на дэкаце быў удастоены дыплама першай ступені.

Слонімскаю “Ганку” два разы паказвалі па тэлебачанню. Беларускі эміграцыйны часопіс “Баявая Ўскалось” (1972, № 12), які выходзіў у Канадзе, змясціў здымак “Ганкі” і тэкст да яго: “Артыстка Слонімскага народнага тэатра Святлана Варвашэвіч у ролі Ганкі з драмы “Ганка”, напісанай у 1912 годзе беларускім драматургам Уладзіславам Галубком. Рэжысёр – М.Варвашэвіч. Музыка мясцовага кампазітара М.Гарабца”.

У 1973 годзе ў Беларусі працавалі 49 народных тэатраў. Слонімскі народны тэатр займаў першае месца па колькасці выступленняў. І яго артысты працавалі не дзеля прыгожых справаздач ці ганарлівага самавыяўлення, а з глыбокім перакананнем, што задача мастацтва – гэта служэнне людзям, паўсядзённае, абавязковае і бескарыслівае.

Ад беларускай класікі рэжысёр Мікалай Варвашэвіч пераходзіць да рускай і ставіць у народным тэатры п'есу Максіма Горкага "Васа Жалызнова". Ролю галоўнай гераіні Васы Жалызновай выконвала артыстка тэатра Кацярына Палішчук. Яна стварыла вобраз знешне валявой прадстаўніцы тагачаснага капіталістычнага свету, але разам з тым з унутранымі трывогамі. Для артысткі гэта была класічная роля, з багатай тэатральнай гісторыяй. І ўсё ж артыстка імкнулася даць сваё разуменне гераіні. Дзелавітасць, жорсткасць, настойлівасць Васы артыстка не толькі зразумела, а адчула іх. Горш атрымлівалася з яе любоўю да дзяцей. Васа артысткі Палішчук не атрымалася пяшчотнай і любячай маці, ёй не хапала шчырасці. І, наогул, чалавечая натура, справа складаная, асабліва такая самабытная, як гераіня Горкага. Скупа і не без барацьбы адкрыла яна артыстцы Кацярыне Палішчук таямніцы сваёй душы.

У той 1974-ы год Юрый Сохар і Рычард Смольскі былі яшчэ маладымі драматургамі. Гэта цяпер Юрый Сохар -- вядомы тэатразнавец, кандыдат мастацтвазнаўства, аўтар шматлікіх кніг па тэатру, а Рычард Смольскі яшчэ больш знаная асоба ў тэатральных колах. Ён з'яўляецца рэктарам Беларускай акадэміі мастацтваў, доктарам мастацтвазнаўства, прафесарам. Іх сябра Мікалай Варвашэвіч у Слоніmsкім народным тэатры ставіць спектакль "Разбег" па п'есе Сохара і Смольскага. Зразумела, твор, які драматургі паказалі рэжысёру, быў не пазбаўлены недахопаў. Рэжысёр плённа папрацаваў з аўтарамі над сцэнічным увасабленнем п'есы. Гэта была добрая практычная вучоба і для маладых драматургаў, і для пастаноўшчыка спектакля.

Падзеі ў спектаклі, як і ў п'есе, адбываліся ў 1924 годзе. Яны былі прысвечаны нараджэнню камсамольскіх арганізацый на Беларусі. Спектакль "на поўны рост" паказваў вобразы маладых барацьбітоў за ўладу народа. Такія спектаклі, як і кінафільмы, ў той час былі вельмі папулярнымі. Таму рэжысёр дужа стараўся, ён спалучыў тонкі псіхалагізм характараў з публіцыстычнасцю агульнага рашэння спектакля. Гэтаму ў немалой ступені садзейнічаў і высокі выканаўчы ўзровень артыстаў народнага тэатра. А яшчэ поспеху спектакля ў многім паспрыяла лаканічнае, але вельмі ёмістае афармленне, над якім працаваў мастак Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Барыс Герлаван. Гэта быў яшчэ адзін прыклад (пасля народнай артысткі Беларусі Вольгі Галіны) плённага творчага супрацоўніцтва мастака-прафесіянала з народным тэатрам. Удава выкарыстаў рэжысёр у спектаклі аркестр народных інструментаў пад кіраўніцтвам Марата Малікава. А музыка, напісаная мясцовым кампазітарам-аматарам Міхасём Гарабцом, арганічна злівалася з мастацкім дзеяннем спектакля.

Вясёлым адкрыццём для слоніmsкіх гледачоў і для тэатра была камедыя Мікалая Віннікава "Ілюшка смяецца", якую ў 1974 годзе паставіў Мікалай Варвашэвіч. У спектаклі ўдала вылучаліся сур'ёзныя праблемы нашага жыцця – гэта роля сям'і з выхаванні падрастаючага пакалення, абавязак чалавека перад грамадствам, яго адносіны да маральна-эстэтычных каштоўнасцей і іншае. Ды і сюжэт спектакля вельмі просты. У сям'і рабочага Сямёна Каліціна яго старэйшая дачка Аляксандра, якая была артысткай абласной філармоніі, нарадзіла і пакінула ў радзільным доме немаўлятка. Малодшая сястра – семнаццацігадовая Галіна, атрымаўшы гарачае адабрэнне старой нянькі бабы Мані, забрала хлопчыка дамоў. Яны ўзяліся даглядаць нованароджанага, як члена іх сям'і. Вакол усяго гэтага і адбываліся на сцэне вясёлыя прыгоды.

Да 30-годдзя Перамогі савецкага народа ў Другой сусветнай вайне, Мікалай Варвашэвіч на сцэне Слонімскага народнага тэатра ставіць спектакль “Людзі і д’яблы” па п’есе Кандрата Крапівы. П’еса драматурга, як і сам спектакль, адлюстроўвала падзеі першых дзён вайны 1941-1942 гадоў. У цэнтры падзей, якія адбываліся на сцэне, былі яркія фігуры савецкіх падпольшчыкаў і не менш каларытныя вобразы ворагаў. Таму акцёры прыклалі ўвесь свой вопыт і талент, каб дакладна перадаць той працэс гераічнай барацьбы. Тэатральны крытык Юрый Сохар у рэцэнзіі на спектакль пісаў: “Падпольную работу ў драме К.Крапівы ўзначальвае камуніст Рунец (Віктар Шчарбакоў), адзіныя з ім яго памочнікі: “Цётка” (Рыма Халмагорава), “Страказа” (Наталля Краснаруцкая) і салдат Кузьмін (Анатоль Цярэнін). Акцёр Віктар Шчарбакоў паказвае свайго героя думачым, з вялікім жыццёвым вопытам, які прайшоў суровую школу падпольнай барацьбы. Рунец – Шчарбакоў паслядоўны ў сваіх учынках і рашэннях. Ён верыць людзям, але вера гэтая не сляпая, а лагічна прадуманая і дакладна вызначаная. Акцёр стварыў цікавы вобраз партыйнага кіраўніка ва ўмовах падполля, для якога галоўным з’яўляецца калектывны метады кіраўніцтва ў барацьбе. Не проста склаўся гераічны лёс “Салдата” Кузьміна. Акцёр Анатоль Цярэнін стварае вобраз смелага, дысцыплінаванага чалавека. Ён напоўніў характар героя лірычнасцю і пяшчотнасцю ў сцэнах сустрэч з Вікціяй (Ніна Куршук). Але яго лірычнасць ніколі не зменшыла мужнасці ў барацьбе з ворагамі” (“Літаратура і мастацтва”, 1 жніўня 1975 г.).

Са спектаклем “Людзі і д’яблы” слонімскія артысты аб’ездзілі многія вайсковыя часці Беларусі. У 1975 годзе тэатр быў узнагароджаны дыпломам Цэнтральнага Камітэта работнікаў культуры і Міністэрства культуры СССР. Гэтай узнагароды драматычны калектыв быў удастоены за актыўны ўдзел ва Усесаюзным грамадскім аглядзе культурна-шэфскай работы ва Узброеных Сілах Савецкага Саюза, прысвечаным 30-годдзю Перамогі ў Другой сусветнай вайне. А рэжысёр Мікалай Варвашэвіч атрымаў дыплом Цэнтральнага Камітэта прафсаюза работнікаў культуры СССР.

Наогул, Мікалай Варвашэвіч заўсёды быў і застаўся ў памяці тых, хто яго ведаў і хадзіў на яго сцэнічныя пастаноўкі, папулярызатарам беларускай драматургіі. У 1977 годзе ён упершыню звярнуўся да творчасці Андрэя Макаёнка і паставіў спектакль па п’есе драматурга “Таблетку пад язык”. Гэта была не проста камедыя, а камедыя-рэпартаж, у якой адсутнічала паслядоўнае нарастанне падзей. У спектаклі ўзнімалася мноства пытанняў. Бадай, адно з галоўных, якое больш за ўсё хвалявала тады вёску, ды і цяпер таксама, -- гэта міграцыя сельскай моладзі ў горад.

Галоўны герой спектакля быў старшыня калгаса “Маяк” Уладзімір Каравай (артыст В.Шчарбакоў). Гэты вопытны, “прабіўны”, хітры, разумны чалавек, галоўны клопат якога – зямля і ўраджай.

Ва ўсіх трох дзях камедыі – адзін звычайны рабочы дзень старшыні. Адзін дзень, які напоўнены камічнымі і драматычнымі сітуацыямі, рознымі сутыкненнямі, умяшаннем у лёс вяскоўцаў. Адначасова – барацьбой з уласнай немаччу. У Каравай шмат спраў: да яго заходзяць людзі, прыязджае прадстаўнік міністэрства, наведваюць нарыхтоўшчыкі, звоняць тэлефоны. І старшыня ўнікае ва ўсё. Ён мог бы не разбірацца ў тым, што было і чаго не было паміж Іванам Шведам (артыст В.Салтусаў) і Тамарай Смятанкінай (артыстка С.Навумавец). Але ж душэўны спакой людзей важны для вытворчасці. Нарэшце сельскай гаспадарцы патрэбны рабочыя рукі, і варта,

разважае старшыня, сасватаць Івана з Тамарай. Але моладзь вёскі цягнецца ў горад. Аб гэтым нервова перажывае Каравай.

У сваіх маналогях студэнт-завочнік Юрка (артыст Ю.Крэтаў), які збіраецца ў горад, кажа: “Новы спосаб вытворчасці дыктуе заканамернасці і ў пераразмеркаванні вытворчых сіл грамадства. Вось карань міграцыі... Трэба круціць, вярцець мазгамі, а не трымаць за полы лішняга чалавека... Я ж не мяккае месца шукаю, а сваё. Каб ад мяне максімум карысці было...”.

І старшыня гаспадаркі разумеў: ні ўтаварамі, ні пагрозамі людзей не стрымаць. Толькі павышэнне культуры вёскі падзейнічае на імкненне людзей.

Але і моладзь з горада ідзе ў вёску. Пасля вучобы вяртаецца ў калгас Васіль (артыст А.Цярэнін): “Работу мне дайце па душы! Каб душа гарэла! Каб душа кіпела! Каб ні ранкам, ні вечарам спакою не было, каб дух займала, каб дня не хапала, каб папрасіў суткі падоўжыць!”. Вось з такім намерам ішоў тады ў вёску малады інжынер – герой п’есы Андрэя Макаёнка.

Быў у спектаклі, якраз іншых дзеючых асоб, яшчэ адзін чалавек, які стаяў асаблівым ад іншых персанажаў. Гэта – калгасны пенсіянер дзед Цыбулька. У ім адлюстроўвалася народная філасофія, ён адразу выклікаў сімпатыю ў гледачоў, яго жарты цёпла ўсімі ўспрымаліся. Гэта быў той камічны дзед, які існуе і ў класічнай драматургіі. Цыбулька, як персанаж, выдзяляўся сярод сваіх прататыпаў. У камедыі ён не толькі жартаваў, разважаў, а казаў патэтычныя маналогі. Ролю Цыбулькі добра выконваў артыст народнага тэатра Аляксандр Рыжкоў, якога ўсе слонімцы ведалі, паважалі і любілі.

У 1982 годзе на сцэне Слонімскага народнага тэатра адбыліся дзве яркія прэм’еры – “Навальніца будзе” па п’есе Алеся Звонака і “Гняздо глушака” па п’есе Віктара Розава. Спектаклі паставіў Мікалай Варвашэвіч.

Спектакль “Навальніца будзе” Алеся Звонака (п’есу драматург напісаў паводле трылогіі Якуба Коласа “На ростанях”) пачынаўся проста і хваляюча: гасла святло і прамень высвечваў партрэт Якуба Коласа. Удумліва глядзелі на гледачоў вочы песняра і нібыта запрашалі на Палессе да Андрэя Лабановіча і Ядвісі. Ролю Лабановіча выконваў Анатоль Цярэнін, а Ядвісі – Таццяна Натарава.

Пра што раскажваецца ў трылогіі “На ростанях” Якуба Коласа, бадай, няма патрэбы напамінаць. Са зместам гэтага класічнага твора беларускай літаратуры ўсе мы знаёмыя яшчэ са школы, бо трылогія – твор хрэстаматыйны. Алеся Звонак, разумеючы, што багаты, шматгранны па свайму гучанню і сацыяльнаму напам’яну матэрыял коласаўскага твора немагчыма цалкам “уціснуць” у жорсткія рамкі сцэны, пайшоў па шляху найбольш рацыянальнага выкарыстання таго асноўнага, што складае змест трылогіі. Асноўнае ж гэта было – сюжэтная лінія, звязаная з Андрэем Лабановічам, лінія, што дазваляла поўна і ўсебакова прасачыць шлях у рэвалюцыю прадстаўніка беларускай народнай інтэлігенцыі. Гэты шлях няпросты, як і няпросты працэс станаўлення маладога вясковага настаўніка. Як ён адбываецца, як вучыцца Лабановіч разумець народ і як самі людзі пераконваюцца, што ён сапраўдны выражальнік іх інтарэсаў, мар і спадзяванняў – менавіта гэта і паказваў спектакль у Слоніме.

Рэжысёр Мікалай Варвашэвіч, ён жа быў і мастаком спектакля, даваў магчымасць гледачам адчуць адметнасць, своеасаблівую непаўторнасць падзей, якія адбываліся ў пачатку XX стагоддзя на Палессі. Подых новага часу даносіўся і туды. Лабановіч, які прыехаў на Палессе настаўнічаць, не мог

не бачыць, не мог не адчуваць, якія людзі знаходзяцца вакол яго, наколькі яны душэўна багатыя і шчырыя, хоць знешне падаюцца маўклівымі, зацятымі і панурымі.

Цікавая была сюжэтная лінія спектакля, звязаная з узаемаадносінамі Андрэя Лабановіча і Аксёна Каля (артыст Уладзімір Гардзіеўскі). Здавалася б, зусім розныя і непадобныя паміж сабой гэтыя людзі. З аднаго боку – настаўнік, які скончыў семінарыю, а з другога – звычайны паляшук, межы навакольнага свету якога абмежаваныя вёскай, балотам, лесам. Але ці такі ўжо прасты Аксён Каль? Гледачы ўважліва сачылі за дыялогам, які адбываўся паміж Лабановічам і Калем, прыслухоўваліся да кожнага іх слова. Спачатку больш слухаўся настаўнік, але паступова ўся ўвага скіроўвалася на Аксёна. Прыгожы ён быў у момант таго свайго духоўнага азарэння, калі па сутнасці ўпершыню пачынаў адкрываць для сябе жыццё, пазнаваў яго таямніцы. Першыя літары выводзіў ён непаслухмянай рукой пад дыктоўку Лабановіча, а адчуванне такое было, што на паперу кладуцца не звычайныя літары, а нейкімі штрышкамі, рысамі пачынае вымалёўвацца тая вялікая дарога, што павядзе Аксёна Каля і яго сяброў-палешукоў да іншага жыцця.

Спектакль слонімцаў “Навальніца будзе” у 1982 годзе быў прыкметнай з’явай у культурным жыцці Беларусі. На рэспубліканскім конкурсе народных тэатраў, прысвечаным 100-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа, самадзейныя артысты за яго пастаноўку былі ўдасцоены дыплама і атрымалі некалькіх прызоў.

Спектакль “Навальніца будзе” адняў у слоніmsкіх артыстаў шмат сіл, часу і, здавалася, можна было б зрабіць перапынак, засяродзіць увагу на простым драматургічным творы з цікавым сюжэтам. Але рэжысёр Варвашэвіч і яго калектыў зноў зрабіў крок наперад, крок да найбольш поўнага ўвасаблення на сцэне глыбокіх і няпростых, як само жыццё, характараў, да паказу матываў добрых і дрэнных учынкаў людзей у адвечнай барацьбе добра са злом. П’еса, выбраная тэатрам на гэты раз, была пабудавана на ўнутраным дзеянні, пазбаўлена знешняй авантурнасці, у ёй развіццё сюжэту было запаволена самім драматургічным матэрыялам. Такім творам стала п’еса “Гняздо глушака” Віктара Розава. І спектакль атрымаўся праўдзiвы. А гледачы глядзелі яго з вялікім задавальненнем. Хаця былі ў пастаноўцы і недахопы. Гэта – несупадзенне кульмінацыйных момантаў спектакля з рэакцыяй глядзельнай залы, неакрэсленае музычнае афармленне, дэкларатэўнасць некаторых маналогаў і г.д.

Слонімцы заўсёды любілі тэатральныя пастаноўкі Мікалая Варвашэвіча, што і казаць! А глядзельныя залы заўсёды былі перапоўненыя. Аншлагамі запомніўся і спектакль “Прахадны бал” па п’есе Уладзіміра Канстанцінава і Барыса Рацэра. Праз гумар і сатыру, часам прамалінейную, характэрную аўтарам п’есы “Прахадны бал”, дзякуючы цікавым акцёрскім знаходкам, сцэнічнай культуры, адчуванню рэжысёрам і акцёрамі камедыйнага жанру, у спектаклі ўздымаліся важныя сацыяльныя, маральныя і псіхалагічныя праблемы, звязаныя з адказнасцю за лёс падлетка, за яго будучыню, як асобы, як грамадзяніна. Пераканаўчыя і арганічныя ў вырашэнні сваіх герояў былі на сцэне артысты-ветэраны тэатра – А.Літвіненка, А.Лаўрашчук, К.Палішчук, В.Шчарбакоў і іншыя. У спектаклі вялікая роля была даручана моладзі. Маладыя выканаўцы апраўдалі давер свайго рэжысёра. Абыякавым і непасрэдным, добрым і іранічным паказаў свайго героя Сяргея Голубева артыст Пётр Струкаў. Шчырасць, пранікнёнасць, зацікаўленасць былі характэрныя для Вольгі Ражко, якая выконвала ролю Полі, сяброўку Сяргея.

Змог унесці дадатковыя фарбы ў вобраз навучэнца прафтэхвучылішча Лёні артыст Ігар Падгарадзецкі...

Паведамленні па радыё і тэлебачанні ў 1984 годзе аб тым, што Слоні́мскі народны тэатр паставіў “Уладу цемры” Льва Талстога, здзіўлялі і ўражвалі. Такі факт зацікавіў па многіх прычынах. Пяціактовая п’еса класіка рускай літаратуры для сцэнічнага ўвасаблення нават на прафесійнай сцэне з’яўляецца досыць складанай. Гэта па-першае. І па-другое, здзіўляла ўсіх смеласць тэатра, які ўзяўся за такі складаны матэрыял. На пытанне, чаму рэжысёр узяўся за пастаноўку менавіта гэтай п’есы, Мікалай Варвашэвіч адказаў: “Работа над класічнымі творамі, асабліва над рускай класікай, лепшая школа актёрскага майстэрства. Любы тэатральны калектыў павінен час ад часу звяртацца да класікі для таго, каб праверыць, на што ён здатны, што здолеў назапасіць за мінулыя гады. Іншым разам у пагоні за зладзённасцю, адлюстраваннем дня сённяшняга, мы свядома пазбаўляем сябе магчымасці працаваць з першакласным літаратурным матэрыялам. Пры выбары п’есы для пастаноўкі рэжысёр не павінен забывацца і на вучэбна-выхаваўчыя задачы. А драма Талстога насычана выдатнымі, сакавітымі вобразамі – Матроны, Мікіты, Анісці, Акіма, Мітрыча і іншымі. У п’есе ёсць таксама некаторыя моманты, сугучныя нашаму часу. У ёй узняты праблемы, якія не вырашаны і сёння: праблема сэнсу жыцця, сумлення, злчынства і пакарання, праблема ўзаемаадносін бацькоў і дзяцей, і галоўнае – праблема бездухоўнасці існавання. Бо бездухоўнасць і ёсць сінонім той “цемры”, у якую паступова апускаюцца многія героі п’есы. Але тэатру хацелася паказаць не толькі “уладу цемры”, але і багацце душы рускага народа, яго спрадвечнае імкненне да святла, яго барацьбу супраць гэтага зла. “Душа ж патрэбная!” – гаворыць Мікіце яго бацька. Акім, адзін з тых герояў п’есы, якія з’яўляюцца промнем святла ў гэтым цёмным царстве. Нам здавалася, што нельга вялікую нацыю паказваць толькі з адмоўнага боку. У працэсе рэпетыцый мы імкнуліся да таго, каб героі спектакля былі не проста цёмнымі людзьмі, каб іх вобразы не былі адназначнымі, намаляванымі адной толькі чорнай фарбай. Яшчэ К.С.Станіслаўскі казаў пра тое, што калі ты іграеш адмоўнага героя, шукай у ім станоўчае. Героі п’есы не нарадзіліся злчынцамі. Такімі іх шмат у чым зрабілі абставіны, акалічнасці, увесь уклад жыцця, улада грошай. У Матроны, маці Мікіты, добрыя, здавалася б, намеры: яна хоча забяспечыць свайму сыну заможнае жыццё. “Гаспадаром будзеш!” – кажа яна, падштурхоўваючы яго на злчынства. П’еса Талстога “абрасла” штампамі, трывала замацаваліся за ёй нялепшыя традыцыі. “Створым вобраз цемры!” – вырашалі многія рэжысёры і прыкладалі да гэтага ўсе намаганні. Тэатру хацелася паказаць, як, змагаючыся за ўласнае шчасце, за свой лёс, героі п’есы і спектакля не ацэньваюць належным чынам свае ўчынкі, не суадносяць іх з маральнай нормай. Народнаму тэатру гэтая п’еса блізкая па духу: у ёй дзейнічаюць не салонныя героі, а выхадцы з народнага асяроддзя, паказаныя на пераломе, у крытычныя моманты свайго лёсу. Нездарма рэпетыцыі спектакля доўжыліся амаль год. Сёння нельга прачытаць і ставіць п’есу так, як гэта рабілі сто ці пяцьдзсят гадоў назад. Трэба імкнуцца знайсці ў ёй тыя струны, якія і сёння гучаць свежа і сучасна. Тэатру хацелася, каб пасля спектакля глядач задумаўся: якія чалавечыя рысы, якасці, уласцівыя героям, яшчэ існуюць у наш час, каб глядач задумаўся над тым, як трэба жыць і што робіць чалавека чалавекам...” (“Літаратура і мастацтва”, 22 чэрвеня 1984 г.).

Спектакль “Улада цемры” стаў сотай прэм’ерай народнага тэатра. І першы паказ гэтага спектакля адбыўся роўна праз дваццаць пяць гадоў пасля прысваення калектыву ганаровага звання “народны”. Так што прэм’ера “Улады цемры” у гісторыі тэатра была знамянальнай.

Акрамя рускай і беларускай класікі рэжысёр Мікалай Варвашэвіч не пакідаў без увагі і творчасць маладых беларускіх драматургаў. У 1987 годзе на сцэне народнага тэатра упершыню быў паказаны спектакль маладога драматурга з Віцебшчыны Уладзіміра Сауліча “Халімон камандуе парадом”. Сюжэт п’есы быў просценькі. Жыхар вёскі Цельпухоўка Халімон Капытка, яго жонка Куліна на асабістым падворку выгадавалі самага вялікага ў вобласці парсюка. Абласное тэлебачанне, даведаўшыся аб гэтым, вырашыла распаўсюдзіць “цельпухоўскі” вопыт гадоўлі свіней. У вёску прыязджаюць карэспандэнты. Урэшце ж высвятляецца, што Халімонаў парсюк узгадаваны на хлебе і малацэ. Здымкі адмяняюцца...

Уладзімір Сауліч, сапраўды, напісаў праўду. Так было ў савецкі час, калі свіней і кароў кармілі хлебам з крамы. Толькі крыўдна і балюча: як дайшлі да такога, што свінні заслانیлі людзей? Знакамітая рэпліка тэлеаператара Васі: “Адступіцеся, парсюка заслانیлі!” – трапна характарызавала камандна-адміністрацыйны стыль тагачаснага кіраўніцтва народнай гаспадаркай.

П’еса і актуальнасць яе Мікалаю Варвашэвічу тады спадабаліся. Хаця камедыя мела і шэраг недахопаў. Гэта і зыход у некаторых месцах на стылістычную спрошчанасць мовы, і недастатковая кульмінацыйная насычанасць, і наіўнасць асобных эпизодаў, і слабая абумоўленасць развіцця ўзаемаадносін некаторых персанажаў. Але сацыяльна-псіхалагічная праблема, узнятая ў гэтай п’есе на той час, была надзвычай надзённая і вострая...

Спектаклем “Халімон камандуе парадом” і яшчэ некалькімі пастаноўкамі Слоніўскі народны тэатр у 1987 годзе завяршыў свой 40-гадовы самадзейны тэатральны шлях. Праз народны тэатр у Слоніме прайшлі тысячы людзей. І дзякуючы ім, а таксама рэжысёрам Міхаілу Фрыдману і Мікалаю Варвашэвічу, Слоніўскі народны тэатр у 1987 годзе набыў новы статут: ён стаў першым у Беларусі эксперыментальным тэатрам-студыяй на поўным гаспадарчым разліку. А ў 1990 годзе на базе тэатра-студыі быў створаны дзяржаўны Слоніўскі беларускі драматычны тэатр (з 2005 года – драматычны тэатр).

“Папараць-кветка” цвіла ў Слоніме

Два гады таму ў маладзечанскай друкарні “Перамога” выйшла ў свет кніга Івана Козела “Над хвалямі Серабранкі”. Кнігу склалі п’есы драматурга, які ў беларускую літаратуру і ў наша тэатральнае мастацтва прыйшоў у канцы 50-х гадоў XX стагоддзя. Выданне выйшла дзякуючы фінансавай падтрымцы аддзела культуры Маладзечанскага райвыканкама, а таксама дапамозе супрацоўнікаў Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва і Маладзечанскай цэнтральнай раённай бібліятэкі. Падрыхтаваў выданне да друку, уклаў яго і напісаў шчырую прадмову літаратуразнавец Міхась Казлоўскі.

Іван Козел (1928-1970) быў вельмі таленавітым драматургам, паэтам, празаікам і публіцыстам. Пажыў ён зусім мала – усяго 42 гады. Цяпер пра гэтага таленавітага чалавека згадваюць вельмі рэдка. А пры жыцці яго п’есы, як піша Міхась Казлоўскі ў прадмове да кнігі, ставіліся на сцэнах Беларускага тэатра юнага гледача, Брэсцкага тэатра імя Ленінскага камсамола, Краснапольскага і Целяханаўскага народных тэатраў, самадзейных калектываў. Гэта, сапраўды, было так. Але ні Міхась Казлоўскі, ні энцыклапедыя “Тэатральная Беларусь” не згадалі аб тым, што ў 1976 годзе славетную драму ў трох актах і пяці карцінах з пралогам “Папараць-кветка” Івана Козела паставіў Слоніўскі народны драматычны тэатр (цяпер дзяржаўны драматычны тэатр). Пастаноўку спектакля ажыццявіў заслужаны дзеяч культуры Беларусі Мікалай Варвашэвіч. Яго былі таксама сцэнаграфія спектакля і акцёрская роля Анатоля – сына Лабыша.

Пры жыцці Мікалай Варвашэвіч вельмі часта ўспамінаў гэты спектакль. Успамінаў з радасцю, з нейкім светлым настальгічным пачуццём. Ён казаў: “Гэта была моцная і самая масавая мая пастаноўка. У ёй удзельнічалі больш за 50 артыстаў народнага тэатра”.

Драма “Папараць-кветка” Івана Козела была прысвечана тэме барацьбы беларускага народа за сваё нацыянальнае і сацыяльнае разняволенне. Цярністыя шляхі давялося прайсці жыхарам невялікай беларускай вёсачкі. Іншы раз героі нават расплачваліся жыццём. Але заўсёды яны былі перакананыя ў тым, што будзе і на іх вуліцы свята. Таму раскрыццё асноўнай тэмы – тэмы барацьбы – пачыналася ў спектаклі з першых сцэн. А лірычнае гучанне спектакля прадвызначала сюжэтная лінія, якая апаўдала пра каханне Лявона і Яніны, Адася і Надзеі, Міхася і Любы.

Спектакль слоніўцаў вабіў сваёй музычнасцю, этнаграфічнай дакладнасцю, пластычнасцю пабудовы мізансцэн масовак, ансамблевасцю пастаноўкі. Музыка, напісаная самадзейным кампазітарам Міхасём Гарабцом, у выкананні самадзейнага аркестра народных інструментаў пад кіраўніцтвам Марата Малікава, нясла ў масы подых беларускасці. Шчырасцю і глыбінёй пачуццяў, яркасцю народных характараў вызначалася выступленне артыстаў Святланы Варвашэвіч, Ніны Куршук, Андрэя Каханоўскага, Анатоля Цярэніна, Людмілы Клімовіч, Людмілы Завадскай і іншых. Спектакль сплавіў у сабе трагізм і светлую веру, нацыянальны каларыт і мяккі лірызм.

У гэтага спектакля быў слаўны лёс. А пачаўся ён удалым дэбютам на Гродзенскім абласным фестывалі тэатральнага мастацтва, а пасля ў Таліне на Усесаюзным фестывалі мастацкай творчасці ў 1976 годзе. Тады ў Таліне ў рамках Усесаюзнага фестывалю праводзіўся трэці па ліку традыцыйны фестываль народных тэатраў чатырох рэспублік – Беларусі, Літвы, Латвіі і

Эстоніі пад назовам “Рампа дружбы -76”. Дарэчы, першы фестываль быў Вільні, другі – у Рызе, трэці – у Таліне, а заключны – у Мінску. Самадзейнае тэатральнае мастацтва Беларусі ў Таліне прадстаўлялі Мазырскі і Слоні́мскі народныя тэатры. Мазырскі тэатр паказаў “Трыбунал” А.Макаёнка, а Слоні́мскі – “Папараць-кветку” Івана Козела. Талінскі глядач вельмі цёпла сустрэў выступленне калектыву са Слоні́ма. А на заключным Усесаюзным фестывалі самадзейнай мастацкай творчасці ў Мінску спектакль слоні́мскіх артыстаў атрымаў дыплом і быў ўзнагароджаны вялікім залатым медалём. Узнагароды атрымалі многія артысты тэатра за выкананне сваіх роляў.

Спектакль Слоні́мскага народнага тэатра “Папараць-кветка” паказвалі па Беларускім тэлебачанні. Тэатр з ім аб’ездзіў амаль усю Беларусь.

Да спектакля “Папараць-кветка” былі выпушчаны афішы, а таксама праграмкі: адна на беларускай мове 3000-м накладам, другая да фестывалю – на рускай мове накладам 1000 экзэмпляраў.

КАМУНІКАТ.ORG

Слонімскай “Пінскай шляхце” – 30 гадоў

Сёлета грамадскасць Беларусі адзначыла светлы юбілей – 200-годдзе з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча (1808-1884). Творчасць нашага песняра звязана і з нашым родным горадам Слонімам. А справа вось у чым.

30 гадоў таму, 17 студзеня 1978 года, у Мінску ў Доме літаратара адзначалася 170-годдзе В.Дуніна-Марцінкевіча. Вечар тады адкрыў і вёў паэт Анатоль Вярцінскі. Пра жыццёвы шлях песняра цікава распавёў Генадзь Кісялёў. А кампазітар Ігар Лучанок напісаў і выкананаў новую песню на словы Дуніна-Марцінкевіча.

Пасля ўрачыстай часткі на сцэне сталічнага Дома літаратараў адбылася прэм’ера спектакля ў пастаноўцы Слонімскага народнага тэатра. Гэтай прэм’ерай была “Пінская шляхта”.

Калі верыць даследчыку творчасці Язэпу Янушкевічу, “Пінская шляхта” Вінцэнтам Дуніным-Марцінкевічам была напісана ў 1866 годзе, а ўпершыню апублікавана ў газеце “Вольная Беларусь” у 1918 годзе. Пастаўлена “Пінская шляхта” упершыню была ў Менску ў 1925 годзе.

Прэм’ера слонімскай “Пінская шляхта” у Мінску прайшла на “біс”. Вельмі цікавы вобраз Кручкова стварыў артыст тэатра Аркадзь Будзілаў. З гэтай пастаноўкі гледачы ўбачылі, што артысту файна ўдаюцца вобразы сатырычнага характару.

У ролі Куліны былі занята артыстка Людміла Клімовіч. Дарэчы, гэта родная сястра Алега Лойкі. Пра яе, як артыстку, рэжысёр спектакля і кіраўнік народнага тэатра Мікалай Варвашэвіч пасля спектакля сказаў, што з Людмілай Клімовіч лёгка працаваць, яна хутка ўжываецца ў ролю, дапамагае працаваць маладым, карэктую мову артыстаў, падказвае, як лепш вырашыць тую ці іншую сцэнічную сітуацыю.

Ціхона Пратасавіцкага і Івана Цюхай-Ліпскага добра сыгралі артысты Аляксандр Рыжкоў і Віктар Шчарбакоў. Грышку і Марыську ігралі Людміла Кісялёва і Анатоль Цярэнін. Дарэчы, і сам рэжысёр Мікалай Варвашэвіч стварыў на сцэне цікавы, самабытны вобраз Харытона Куторгі.

Гэта было ў Мінску роўна 30 гадоў таму. Пасля спектакля да слоніmsкіх артыстаў падыйшлі і сказалі словы падзякі Максім Танк, Ігар Лучанок, Анатоль Вярцінскі, Анатоль Сабалеўскі і іншыя дзеячы беларускай культуры. А Максім Танк ад імя Саюза пісьменнікаў БССР нават выступіў і павіншаваў слонімсцаў з вялікім поспехам.

Да гэтай прэм’еры ў Слонімскай друкарні была выпушчана праграмка “Пінскай шляхты” і арыгінальная афіша (мастак Уладзімір Жук). А ў Мінску да вечарыны надрукавалі запрашальны білет.

**Рэпертуар Слонімскага народнага тэатра (1948-1987 г. г.)
(Спіс няпоўны)**

“Алазанская даліна” К.Губарэвіча, І.Дорскага. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Апошнія” М.Горкага, 1963 г. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Барабаншчыца” А.Салынскага, 1968 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Бацькаўшчына” К.Чорнага. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Васа Жалязнова” М.Горкага, 1973 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Выгнанне блудніцы” І.Шамякіна, 1961 г. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Вясёлка” М.Заруднага, 1959 г. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Вяселле з пасагам” М.Дзяканавы, 1951 г. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Вясковыя перажыванні” А.Шараградскага, 1961 г. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Вяртанне” А.Кузьмічова. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Ганка” У.Галубка”, 1972 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Гняздо глушака” В.Розава, 1982 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Глыбокая плынь” І.Шамякіна, 1959 г. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Дзіўны доктар” А.Сафронава, 1971 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Добрая памяць па сходнай цане” В.Іпатавай. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Жаніцьба Бялугіна” А.Астроўскага. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Зялёная вуліца” А.Акулава. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Іголка і штык” А.Галіева, 1967 г. Рэжысёр Б.Бруснікаў.
“Ілюшка смяецца” М. Віннікава, 1974 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Калі кахаеш” М.Гарулёва, 1969 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Капітан у адстаўцы” В.Сімукова. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Кухарка замужам” А.Сафронава, 1962 г. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Кухарка” А.Сафронава, 1961 г. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Любоў Яравая” К.Транёва, 1951 г. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Людзі і д’яблы” К.Крапівы, 1975 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Меч і зоркі” Ю.Чапурнына, 1966 г. Рэжысёр А.Калабанаў.
“Мой сын” Я.Мазо, 1963 г. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Навальніца будзе” А.Золака, 1981-82 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“На бойкім месцы” А.Астроўскага, 1967 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“НЗ” на хутары Дубкі” М.Віннікава, 1970 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Няроўны шлюб” Б.Рацэра, У.Кастанцінава, 1981 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Нячыстая сіла” Г.Стафанскага, 1959 г. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Палкоўнік неспакойнай службы” А.Прэабражэнскай, М. Баран, 1959 г.
Рэжысёр М.Фрыдман.
“Памятайце іх імёны” П.Салюка, 1970 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Паўлінка” Я.Купалы, 1968 і 1986 г.г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Папараць-кветка” І.Козела, 1976 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Перабегчык” А.і П.Тураў, 1965 г. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Пінская шляхта” В.Дуніна-Марцінкевіча, 1977-78 г.г. Рэжысёр
М.Варвашэвіч.
“Платон Крэчат” А.Карнейчука. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Прахадны бал” Б.Рацэра, У.Кастанцінава, 1983 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Прымакі” Я.Купалы. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Разбег” Ю.Сохара, Р.Смольскага, 1973 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Разлом” Б.Транёва. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Святы і грэшны” М.Варфаламеева. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Сталінградцы” Ю.Чапурнына, 1974 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Сумленне” А.Паўлавай, 1965 г. Рэжысёр В.Пазнякоў.

“Сын” К.Турава. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Таблетку пад язык” А.Макаёнка, 1977 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Трывога” А.Петрашкевіча. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“У бэзавым садзе” Ц.Саладара. Рэжысёр М.Фрыдман.
“У добры час” В.Розава. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Улада цемры” Л.Талстога, 1984 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Халімон камандуе парадам” У.Сауліча, 1987 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Чужое дзіця” У.Шкваркіна, 1964 г. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Шляхі-дарогі” А.Фёдарова, 1948 г. Рэжысёры А.Бялоў, М.Фрыдман.
“Шторм” Б.Біль-Белацаркоўскага. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Эшалон” М.Рошчына, 1985 г. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Юнацтва бацькоў” Б.Гарбатава, 1958 г. Рэжысёр М.Фрыдман.
“Ягор Булычоў і іншыя” М.Горкага. Рэжысёр М.Варвашэвіч.
“Я хачу дамоў” А.Тур. Рэжысёр М.Фрыдман.

КАМУНІКАТ.ORG

Ад тэатра-студыі – да драматычнага тэатра

У другой палове 1980-х гадоў я часта заходзіў у новы будынак Слонімскага раённага Дома культуры. І бачыў, як Мікалай Фёдаравіч Варвашэвіч, разам з хлопцамі і дзяўчатамі, кожны дзень і ўвечары ў пустой выставачнай зале РДК будаваў свой тэатр. Выставачная зала пуставала шмат гадоў. А пасля з дазволу гаркама партыі вырашылі ўсё ж перадаць гэтае памяшканне Варвашэвічу для народнага тэатра. Але потым, калі высветлілася, што Мікалай Варвашэвіч мае намер свой тэатр перавясці на гаспадарчы разлік, забаранілі будаваць сцэну і тэатр. Але тэатр будаваўся. І Мікалай Фёдаравіч мне яшчэ тады паказваў, дзе будзе сцэна, гардэроб, грымёрная. А сам кожны дзень, без выхадных, а іншы раз і без перапынку на абед, працаваў, закатаўшы рукавы. Проста на вачах узнікаў, нараджаўся новы тэатр, які назваў так: Слоніўскі эксперыментальны тэатр-студыя. Нялёгка было ў Беларусі ў 1987 годзе перайсці, як тады казалі, на гаспадарчы разлік. Гэта значыць, пачаць свой бізнес. Ды яшчэ ў нейкім раённым гарадку. І ці рэальна гэта было тады зрабіць?..

Так, вытрымаць прынцып самаакупнасці ва ўмовах маленькага гарадка было цяжка. Але рэжысёр і труп верылі ў поспех. І вера гэта трымалася не на адным энтузіязме. Тэатр вырашыў працаваць не толькі ў горадзе, але і па ўсёй рэспубліцы. Гэтая ідэя спадабалася і чыноўнікам у Міністэрстве культуры БССР. Але на месцы, у Слоніме, пытанне вырашылася ўсё ж не так хутка, з'яўлялася адна перашкода за другой. І калі ідэю вынеслі на выканкам – выканкам не зацвердзіў пастановы аб тэатры, запатрабаваўшы новыя паперы “зверху”. І толькі тады, калі ўсе дакументы з аблвыканкама, Міністэрства фінансаў і Міністэрства культуры былі прадастаўлены, адміністрацыйныя пакуты тэатр-студыі пераадолеў.

Рэжысёр Мікалай Варвашэвіч акрамя фізічнай працы, актыўна пачаў і творчую. Заробленыя сродкі ад спектакляў выкарыстоўваліся на рэканструкцыю выдзеленага памяшкання, на выраб дэкарацый, на набыццё касцюмаў і аплату штатным работнікам тэатра-студыі. Два з паловай гады за калектывам уважліва сачылі Гродзенскае абласное Упраўленне культуры і Міністэрства культуры Беларусі. А тэатр-студыя не здаваўся, грошай не прасіў, а працаваў і працаваў. Ды й вопыт і практыка былі вялікія.

Восенню 1989 года Міністэрствам культуры Беларусі было прапанавана Слоніскаму тэатру-студыі перайсці на дзяржаўную структуру працы. Мясцовыя ўлады прапанову падтрымалі. Таму з 1 студзеня 1990 года ў Слоніме пачаў дзейнічаць беларускі дзяржаўны драматычны тэатр, дырэктарам і рэжысёрам у адной асобе стаў заслужаны дзеяч культуры Беларусі Мікалай Варвашэвіч.

Творчы калектыў тэатра адразу адчуў вялікую адказнасць, ды і прыбавілася шмат новых праблем. Але яны паціху вырашаліся.

1990 год

У прафесійны тэатр з тэатра-студыі калектыў прыйшоў з 4 спектаклямі. Гэта былі пастаноўкі – “Пяпялушка” па п’есе Т. Габэ і “Жалезная заслона” па п’есе У.Катэнкі. Спектаклі паставіў Мікалай Варвашэвіч. Пастаноўку спектакля “Два клёны” па п’есе Я.Шварца ажыццявілі Юрый і Ірына Марэцкія, а “Чырвоны куток” па п’есе М.Разоўскага паставілі Таццяна Паўлава і Ганна Шэлепава. Спектакль для Паўлавай і Шэлепавай быў дэбютам. Напачатку прэм’еры іх з гэтым павіншаваў Мікалай Варвашэвіч і пажадаў творчых удач. На жаль, больш творчых удач у Слоніме ў гэтых таленавітых дзяўчат не было, бо хутка яны развіталіся з тэатрам і з горадам.

Але Таццяна Паўлава і Ганна Шэлепава ў гісторыі тэатра пакінулі нядрэнны спектакль, у якім упершыню былі толькі дзве жаночыя ролі. Дзяўчаты былі не толькі рэжысёрамі спектакля, але і самі сыгралі галоўныя ролі.

Змест п'есы "Чырвоны куток" быў даволі звычайны. Ды і, відаць, напісана п'еса была ў тыя далёкія "антыалкагольныя" гады, калі адны пілі гарэлку, а другія п'яніц "выхоўвалі". Так і ў спектаклі: выхавальніца жаночага інтэрната (артыстка Т.Паўлава) дакарала простую рабочую (артыстка Г.Шэлепава) за тое, што тая жыве адна, п'е, нікуды не ходзіць і г.д. З доўгага дыялогу стала вядома, што не гарэлка ва ўсім вінавата, а проста чалавечае гора. Ды й лёс самой выхавальніцы быў нечым падобны да лёсу той адзінокай дзяўчыны. Жаночае адзіноцтва – вось асноўная ідэя гэтага незвычайнага спектакля.

А спектакль "Жалезная заслона" быў падзеяй для горада. Ён своечасова ўварваўся ў грамадскае жыццё горада над Шчарай, бо быў пастаўлены па гарачых слядах таго часу, калі ў краіне ішла перабудова. У спектаклі былі толькі дзве станоўчыя ролі: старшыня калгаса Бабакоў (артыст Пётр Струкаў) і журналістка Ніна Цітова (артыстка Наталля Чуйко). Усе астатнія – Плюсаў, Корж, Лаўкіна, Шайкіна, Пінцэтаў – былі бюракраты, хабарнікі, кар'ерысты, якія за "жалезнай заслонай" вялі сваё "вольнае" жыццё. Прайшоў бы час і яны змаглі б "пабудаваць яму (Бабакову) камунізм", каб не гэтыя перабудова і дэмакратыя, публічнасць і плюралізм.

Акцёры Аркадзь Будзілаў, Ніна Жукоўская, Марыя Гурская і Віктар Шчарбакоў сыгралі ролі адмоўных асоб, якія мараць стварыць сваю "дзяржаву неперабудаванага сацыялізму". Лаўкіну хваляюць дэфіцыты ў крамах, Шайкіна збірае сваіх знаёмых і сяброў у саўне, бо не для простых людзей будуець саўны, а для такіх, як Плюсаў, Корж, Пінцэтаў. Вобраз Лаўкінай створаны артысткай Нінай Жукоўскай, бадай, ці не самы праўдзівы і яркі быў у спектаклі. Рухі, унутранае напружанне гераіні, праца думкі – усё гэта дапамагло выканаўцы, каб паказаць вобраз кар'ерысткі, для якой у жыцці галоўнае – "крама пры любой уладзе – ёсць улада". Інакш выглядала Марыя Гурская ў ролі Шайкінай. Яна сыграла больш развязную, абыякавую і пустую жанчыну. Хоць гэта зусім не так: Шайкіна павінна быць хітрай і нахабнай кабетай. Яна гатова нават ісці ў бойку, каб толькі абараніць свой жаночы гонар, які шмат разоў губляла...

Акцёрскі стаж адчуваўся ў Аркадзя Будзіловіча, Віктара Шчарбакова і Мікалая Варвашэвіча, героі якіх няслі гледачам элементы сатыры і гумару.

Юныя гледачы ў той ужо няблізкі 1990 год вельмі любілі спектакль "Папялушка". Толькі за першыя прэм'ерны тыдзень яго паглядзелі больш за тры тысячы гледачоў. Асабліва ўсім спадабалася сама Папялушка (артыстка Ірына Вятошкіна). Выканаўца ролі вельмі дэталёва прадумала сваю ролю. Яе Папялушка была дужа падобная на Папялушку Шарля Перо. Вобраз, створаны Ірынай Вятошкінай, вяртаў гледачоў не толькі ў далёкую казачную краіну, а таксама ў XVI-XVII стагоддзі. Прыемны голас артысткі, праўдзівое пранікненне ў жыццёвыя абставіны сваіх герояў, касцюм Папялушкі – усё гэта дапамагло Ірыне Вятошкінай стварыць цудоўны казачны вобраз, які адразу спадабаўся слоніўскім гледачам.

1991 год

Гэты год тэатр пачаў з дзіцячай прэм'еры па п'есе слоніўскага драматурга Уладзіміра Ягоўдзіка ў пастаноўцы Мікалая Варвашэвіча. П'еса называлася "Янка і Ружа", а спектакль – "Прынцэса і салдат". Адначасова

прэм'ера гэтай казкі адбылася і на сцэне Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі імя В.Дуніна-Марцінкевіча.

А завяршыўся год навагодняю казкаю “Крышталёвая сняжынка”, якую напісаў Віктар Небальсін, а паставіў Сяргей Бачкоў.

24 студзеня на сцэне беларускага драмтэатра адбылася прэм'ера з доўгім назовам – “Не забыцца б і паспець на сябе хамут надзець”. Назоў спектакля не вельмі быў удалы, але сама пастаноўка глядачоў парадавала.

Спектакль рэжысёрам Віктарам Багушэвічам быў пастаўлены па двух вадэвілях-жартах Леапольда Родзевіча – “Конскі партрэт” і “Збянтэжаны Саўка”. Дарэчы, Леапольд Родзевіч напісаў 12 п'ес. З іх – “Конскі партрэт” у 1920 годзе, а “Збянтэжанага Саўку” у 1918-м.

Пачынаўся спектакль вадэвілем “Конскі партрэт”. У ім галоўныя ролі выконвалі артысты Валянціна Гойжа і Сяргей Бачкоў. Яны ж выступалі і ў “Збянтэжаным Саўку”. Але глядачам акцёры больш спадабаліся ў другім вадэвілі. У першым – іх героі (маладзіца і гаспадар) атрымаліся амаль трагічнымі асобамі. Каб вадэвіль паглядзеў Л.Родзевіч, дык цяжка сказаць ці пазнаў бы ён сваіх герояў, бо яго дзеючыя асобы ў параўнальна невялікіх абразках – гэта людзі жартаў, веселасці і кпінаў. А акцёры Гойжа і Бачкоў крыху адыйшлі ад гэтага. Пра што нельга сказаць, згадваючы “Збянтэжанага Саўку”. Тут і рэжысёрская задумка Віктара Багушэвіча адчувалася, і, вядома ж, майстэрства тых жа Валянціны Гойжа і Сяргея Бачкова. У сцэнічным жарце, як і ў папярэднім, не было вяселля, масавых скокаў і г.д. Толькі ў фінале спектакля пяюцца гумарыстычныя куплеты, тыповыя для вадэвіля. Ды і ў аснове сюжэта ляжаў камічны выпадак, знаёмы нам здаўна. Саўка і Магрэта паспрачаліся з-за таго, што апошняя несвоечасова прынесла яму абед. У выніку, каб пакараць адзін аднаго, яны абменьваюцца ролямі: Саўка застаецца дома гаспадаром, а Магрэта ідзе ў поле за плугам.

Непаразуменні адбываліся адно за другім. Вадэвільная сітуацыя ў спектаклі была вельмі смешная. Напрыклад, Саўка ніяк не мог злавіць курыцу-квахтуху, каб пасадзіць яе на яйкі. Ён і спадніцу адзяваў для маскіроўкі, і хустку Магрэціну – усё без карысці. Каб “уратаваць” яйкі, Саўка сам на іх садзіцца. “А яйкі стынуць, а яйкі псуюцца... І, як бачу, дык няма іншага ратунку, як самому на іх сесці”, -- з тугою гаворыць Саўка. У гэты момант прыходзіць Магрэта, у якой таксама нічога не атрымалася з мужчынскай працай. Нарэшце Саўка і Магрэта, зразумеўшы, што кожнаму належыць сваё месца ў гаспадарцы, памірыліся і дружна заспявалі...

Жыццярэдасная сцэнка Леапольда Родзевіча можа і не пратэндавала на вялікае мастацтва, але яго героі парадавалі ўсіх, хто змог паглядзець гэты спектакль.

Былі ў ім і дзве невялікія эпізадычныя ролі. Гэта ролі Цырыбулкі і жабрака, якія арыгінальна выканаў артыст Уладзімір Навумік.

1992 год

У гэтым годзе беларускі драматычны тэатр паставіў і паказаў свае дзве самыя яркія пастаноўкі – “Сабака з залатым зубам” па п'есе У.Сауліча і “Лекі ад кахання” па п'есе У.Галубка. На гэтыя спектаклі ў тэатральнай зале заўсёды быў аншлаг.

Упершыню п'еса маладога драматурга Уладзіміра Сауліча была паказана на сцэне мінскага тэатра-лабараторыі “Вольная сцэна” з удзелам вядомых беларускіх акцёраў С.Станюты, Г.Аўсяннікава, Г.Арловай і іншых.

“Аўсяннікаў у ролі Козлікава, -- піша ў сваёй кнізе тэатральны крытык Рычард Смольскі, -- так захапіўся сваім “вынаходніцтвам” (не хочацца занатоўваць на паперы першыя тры літары з пяці ўсім вядомага, “інтэрнацыянальнага” слова, якое акцёр з вялікім сцэнічным імпэтам паўтарае ці не тысячу разоў), што і склалася адпаведнае ўражанне не толькі пра дэгенератыўнага аўсяннікаўскага героя, пра спектакль, але і пра п’есу маладога драматурга. У выніку атрымаўся нечаканы парадокс: тэатр-лабараторыя ўзяўся быў адкрываць драматургаў, але на вачах шакіраванай публікі адбылося нешта супрацьлеглае...” (Рычард Смольскі. Тэатр у прасторы часу. Мн., 1998. С.181-182).

Тым не менш, вядомы крытык прыехаў і ў Слонім, каб паглядзець на “Сабаку з залатым зубам”. І Рычарду Смольскаму гэты спектакль у Слоніме спадабаўся больш, чым сталічны: “Рэдкая і дзівосная еднасць сцэны і залы пад час спектакля стварыла нейкую асаблівую атмасферу (падкрэслю, даўно такога не бачыў, бо на многіх сталічных прэм’ерах часцей узнікае супрацьстаянне сцэны і глядзельнай залы, і пра гэта трэба калі-небудзь падрабязна паразважаць), якая дапамагала глыбей успрыняць розумам і сэрцам той свет, людзей, характары, якія ўзніклі пад пёркамі маладога драматурга. Слоніўская прэм’ера нарадзіла ўпэўненасць, што У.Сауліч прыйшоў у драматургію не дарэмна, ад яго можна чакаць новых – сапраўды мастацкіх твораў. Ён умее будаваць дыялог, знаходзіць сакавітыя моўныя характарыстыкі сваіх герояў і (самае галоўнае і каштоўнае) мае пачуццё тэатра, тэатральнасці. Адсюль – добра выпісаныя ролі, якія абуджаюць акцёрскую фантазію і творчую ініцыятыву (тут я разумею купалаўца Г.Аўсяннікава, але густ і мера ў сцэнічным мастацтве далёка не апошнія).

У пэўным сэнсе здзівіў рэжысёр М.Варвашэвіч. Ён даўно праявіў сябе як майстра сцэнічных палотнаў, любіць і ўмее ставіць шматнаселеныя спектаклі эпічнага гучання. А тут – своеасаблівая сцэнічная показка з невялікай колькасцю дзейных асобаў, у простых, лаканічных дэкарацыях (мастак С.Кірык спавядае прынцып побытавай дакладнасці: будзе звыклы інтэр’ер вітальні звычайнай гарадской кватэры). Рэжысёр не імкнуўся “пашырыць” або “паглыбіць” драматычны твор, сваю задачу ён бачыў у іншым – дакладна перакласці на тэатральную мову трагікамедыю У.Сауліча. Вядома, з такой задачай можна і паспрачацца, але тут не выпадае, бо рэжысёр пераконвае з дапамогай акцёраў і...гледачоў. Так-так, менавіта з дапамогай гледачоў, якія актыўна, надзвычай эмацыянальна ўспрымаюць спектакль, спрыяюць яго асаблівай атмасферы...” (Тэатр у прасторы часу. С.183).

Вядома, крытык Р.Смольскі выказаў і свае заўвагі па спектаклю, найперш тое, што акцёр Сяргей Бачкоў у ролі маёра міліцыі Козлікава перадаў толькі адну рысу характара – абсалютную страту сумлення. А ў ігры акцёра Віктара Багушэвіча (роля дзеда Язэпа) хацелася б бачыць большую псіхалагічную выразнасць. Крытык пахваліў артыста Мікалая Сцешыца, які вылучаўся ў ролі сабакі з залатым зубам...

Другой сцэнічнай удачай рэжысёра Мікалая Варвашэвіча быў спектакль “Лекі ад кахання” па п’есе Уладзіслава Галубка “Пісаравы імяніны”. Праз дваццаць гадоў пасля “Ганкі”, рэжысёр зноў вярнуўся да творчасці У.Галубка. Як вядома, п’еса гэта ў розны час на сцэнах Беларусі ішла пад рознымі назвамі: “Залёты дзяка”, “Хвароба ў добрым здароўі” і іншымі. У Слоніме прэм’ера адбылася пад назваю “Лекі ад кахання”.

Уладзіслаў Галубок, калі пісаў сваю камедыю, добра ведаў, з каго будуць гледачы смяяцца і з кім можна смяяцца. Гэтага ў Слоніме прытрымліваліся і

рэжысёр, і акцёры. Смех драматурга над адмоўнымі рысамі чалавечага жыцця вельмі глыбокі, шчыры і адкрыты. Рэжысёр Варвашэвіч аздобіў спектакль яшчэ і сучаснай афарбоўкай. Таму падзеі спектакля, нібы раскрывалі сённяшні дзень нашага жыцця, дзе многа сатыры і гумару, якіх мы часам і не заўважаем.

Акцёр Уладзімір Навумік стварыў своеасаблівы вобраз пісара – чалавека, які ў “сваім жыцці трэці раз дурня меў. Першы раз, калі быў старшым намеснікам малодшага пісара, на радасцях так напіўся, што замест пакаёўкі доктара па абмылцы абняў жонку доктара, за гэта дастаў па вушах і са службы выгналі. Другі раз паехаў на шалёнай кабыле ў горад і замест дарогі ўехаў з аглоблямі ў аптэку, за гэта адседзеў два дні ў часці, два зубы выбілі і за акно заплаціў. А цяпер трэцяя бяда...”.

Так-так, бяда. Бо жонка (артыстка Вікторыя Сямёнава, цяпер Вікторыя Міхальчык) “зняхалася” з дзякам (артыст Віктар Багушэвіч). Дарэчы, дзяк Багушэвіча атрымаўся даволі праўдзiвы. Адначасова з Вікторыяй Сямёнавай роль жонкі пісара выконвала і артыстка Таццяна Натарава. Калі жонка Сямёнавай выглядала важнай арыстакратычнай, нават нейкай беларучкай і адзінокай, то жонка Натаравай была хітрай, здэклівай і беспардоннай жанчынай.

Артыстка Ірына Яцук іграла роль Мар’і. Яе гераіня атрымалася трагікамічнай, шустрай і шчырай жанчынай. Вельмі моцнымі сцэнамі ў спектаклі былі тыя, калі на сцэне заставаўся сам насам пісар і Мар’я. Створаныя артыстамі гэтыя героі выклікалі ў зале смех, сімпатыі гледачоў. Дапамагала ім і артыстка Лілія Літвіненка, якая іграла ролю Аўдоцці.

Бракавала тады ў спектаклі, як адзначалі крытыкі, прафесіянальнай харэаграфіі. А менавіта танцы і павінны былі надаваць спектаклю весалосці і настрою. І ўсё ж, ад чаго змаглі вылучыць “Лекі ад кахання” у 1992 годзе? Найперш, ад жыццёвай мітусні, клопатаў і хвалявання.

Дзяцей у гэтым годзе тэатр парадаваў спектаклямі “Зайка-зазнайка” і “Антосік і гармонік”. Асабліва даспадобы дзецям была музычная казка “Антосік і гармонік”. Героі казкі – ліса, казёл, воўк, сарока, паштальён, зайчаняты, сабака, бабуля, а таксама Антосік са сваім гармонікам не давалі сумаваць хлопчыкам і дзяўчынкам.

1993 год

У пачатку года ў тэатр прыехалі студэнты-практыканты Беларускага ўніверсітэта культуры Васіль Сявец, Аляксандр Богдан і Валерый Бандарук. Яны прывязлі з сабой п’есу “Свінячае жыццё”, якую напісаў Аляксандр Богдан. Маладыя аўтары спадабаліся Мікалаю Варвашэвічу і ён іх прыняў на практыку ў тэатр, а таксама дазволіў паставіць спектакль на слонімскай сцэне. Спектакль хлопцы паставілі, дзе самі і выконвалі галоўныя ролі: Рабога выканаў Васіль Сявец, Лупатага – Аляксандр Богдан, гаспадара – Валерый Бандарук, а гаспадыню сыграла артыстка Вікторыя Міхальчык.

5 сакавіка ў тэатры адбылася здача спектакля. У абмеркаванні яго на мастацкім савеце прыняў удзел увесь калектыў, таму што спектакль быў новы ва ўсіх адносінах: літаратурных, сцэнічных (дзе замест людзей былі свінні) і рэжысуры. Артыстка Лілія Літвіненка сказала: “Мне спектакль вельмі спадабаўся навізнай і цікавай задумкай. На вобразях парсюкоў былі добра відаць людзі. Невыпадкава адзін з галоўных герояў – парсюк Лупаты кажа: “Людзі чымсьці падобныя на нас. Я многа думаў над гэтым, прыкідваў і прыйшоў да вынікаў,

што ў людзей ёсць штосьці свіячае. Ці, наадварот, у нас штосьці людское...”. Артыст Віктар Багушэвіч выказаў і сваю думку: “Мне спектакль спадабаўся і вельмі парадаваў. Я жыву ў ім, я, здаецца, на адным дыханні яго паглядзеў. Шмат новага я ўзяў для сябе ў плане рэжысуры. Мне спадабаўся Рабы, якога сыграў Васіль Сявец”. Мастак Сяргей Кірык адзначыў: “Спектакль смелы і новы. У ім я ўбачыў элементы сімвалізму і мадэрнізму. Заслуга ў гэтым і аўтара п’есы Аляксандра Богдана, і рэжысёра Валерыя Бандарука”.

Праз некалькі дзён са спектаклем знаёміліся слоніmsкія гледачы. Спектакль выклікаў неадназначныя меркаванні і думкі, але ўсе яго глядзелі з цікавасцю.

Слоніmsкі беларускі драматычны тэатр заўсёды дбаў і плённа працаваў для дзяцей. Гэта праца працягваецца і цяпер. А тады ў 1993 годзе, як рэжысёр, дэбютавала ў Слоніме Настасся Селіванава і, як драматург, – Аляксей Якімовіч. Настасся Селіванава паставіла казку “Дзень нараджэння ката Леапольда”. Сюжэт казкі быў вельмі просценькі. Добры, шчыры і пяшчотны кот Леапольд (артыст Сяргей Бачкоў) рыхтаваўся да свайго дня нараджэння. Дапамагала яму ў гэтым і яго любая бабулька (артыстка Лілія Літвіненка). Усё было б добра, калі б не гэтыя нахабныя мышы Міця (артыст Мікалай Сцешыц) і Моця (артыстка Іна Ёрш). Яны хочучь сапсаваць свята і настрой добраму кату Леапольду і яго сябрам. На баку імянінніка выступаў і доктар (артыст Віктар Багушэвіч).

Кот Леапольд Сяргея Бачкова атрымаўся сур’ёзным і добрым, патаемным і сарамлівым. Мышаняты Міця і Моця Мікалая Сцешыца і Іны Ёрш – рашучыя і дасціпныя, рухавыя і самавольныя. Хітрай і разважлівай была бабуля Ліліі Літвіненкі. А доктар Віктара Багушэвіча атрымаўся трохі наіўным і нават смешным...

На прэм’еры “Дня нараджэння ката Леапольда” у Слоніме тады пабываў доктар мастацтвазнаўства Рычард Смольскі. Ён адзначыў добрую сцэнаграфію спектакля і мову акцёраў, а таксама расказаў калектыву тэатра пра сучасны стан сцэнічнага мастацтва ў Беларусі.

Спектакль “Чарадзеіныя суніцы” паставіў Сяргей Бачкоў. А напісаў п’есу слоніmsкі драматург Аляксей Якімовіч. Гэта быў дэбют у драматургіі слоніmsкага аўтара. Прычым, дэбют удалы.

Добрая гульня акцёраў, арыгінальны падбор касцюмаў, вясёлыя песні і танцы – усё гэта надало спектаклю непаўторнасць і захапленне. А сюжэт спектакля быў з прыгодамі і нечаканасцямі, якія любяць глядзець нашы дзеці. Вясковыя сябры Янка (артыст Мікалай Сцешыц) і Алеська (артыстка Іна Ёрш) заблудзіліся ў лесе. Блукаючы, яны сустракаюцца з пачварай (артыст Віктар Багушэвіч), якую прываліла дрэва. Выратаваўшы пачвары жыццё, дзеці за гэта атрымліваюць узнагароду – чарадзеіныя суніцы розных колераў. Паспрабаваўшы некалькі суніц, Янка і Алеська трапляюць у казачны свет, дзе гаспадарыць і кіруе пан Смактун (артыст Аляксандр Камінскі) са сваім стражнікам (артыст Юрый Грасевіч), а таксама пан Альхоўскі (артыст Уладзімір Навумік) і пані Крывулька (артыстка Вікторыя Міхальчык). Тут і адбываліся ўсе прыгоды. Але, як і ў кожнай казцы, у “Чарадзеіных суніцах” таксама быў шчаслівы фінал, фінал з песняю і музыкай, якую напісаў для спектакля яго рэжысёр Сяргей Бачкоў.

1994 год

У тыя гады калектыву Слоніmsкага беларускага драматычнага тэатра заўсёды імкнуўся паказаць, як у звычайным, будзённым жыцці можна свабодна і лёгка валодаць роднай мовай, а таксама быць верным сябрам і

дарадчыкам дзіцячых садкоў і школ у практычнай дапамозе па адраджэнню беларускай культуры. Немалаважна для тэатра было і тое, каб захапіць дзяцей мастацтвам, навучыць іх разумець цудоўнае. І гэтыя задачы тэатр паспяхова выконваў.

Гэты год для тэатра не быў плённым на прэм'еры, тым не менш дзве новых пастаноўкі ўбачылі дзеці і адну -- дарослыя гледачы.

У другой палове студзеня адбылася прэм'ера спектакля “Мудрагелісты цмок”. Напісаў п'есу і паставіў Сяргей Бачкоў.

Другую сваю п'есу “Хітрыкі бабы Ягі” прапанаваў тэатру слонімскаму драматургу Аляксею Якімовічу. П'еса Мікалаю Варвашэвічу спадабалася і ён ажыццявіў яе пастаноўку. Наогул, мець свайго драматурга – гэта гонар і пашана для любога тэатра, а тым больш для такога тэатральнага калектыву, які дзейнічае ў правінцыі. У слонімскаму калектыве такім драматургам быў і застаўся Аляксей Якімовіч, які на вобразе сваіх казачных герояў паказваў беларускую нацыянальную адметнасць іх характараў.

У 1993 годзе часопіс “Тэатральная Беларусь” апублікаваў п'есу Андрэя Федарэнкі “Жаніх па перапісцы”. Сам аўтар ва ўступным слове да п'есы прызнаўся: “П'еска задумвалася і пісалася мною, як пародыя на меладраму, пародыя на маленькія, будзённые трагедыі звычайных “беларускіх савецкіх” урбанізаваных людзей, жыццё якіх уціскаецца ў чатыры сцяны стандартнай сяміметровай кухні. Але, пачаўшы пісаць, правіць і перапісваць, калі больш-менш героі пачалі мне здавацца жывымі, я стаў шкадаваць гэтых людзей і неяк незаўважна для сябе змякчаў іхнія словы, дзеянні; выкрасліў аднаго асабліва агрэсіўнага персанажа, ад чаго п'еска скарацілася на карціну, і ўрэшце атрымалася не пародыя, а фарс. Героі ў ім, у большасці выпадкаў, самі “не знають, што творят”, дабро застаецца незаўважаным, а зло – неразгаданным” (“Тэатральная Беларусь”, 1993. № 2. С.2).

Вось гэтая “п'еска” спадабалася Валерыю Бандаруку і ён вырашыў яе паставіць. Менавіта ён упершыню ў рэспубліцы ажывіў гэты фарс (жанр, які вызначыў сам аўтар) на слонімскай сцэне.

Дзеянні ў спектаклі адбываюцца, як піша драматург у пачатку першай карціны, у часы “гарбастройкі”. Аферыст Чалы (артыст Сяргей Бачкоў), па перапісцы знаёміцца з адзінокімі жанчынамі. Такое знаёмства адбываецца ў яго і з Клаваю (дэбют артысткі Надзеі Ільчанкі). Але гэтым разам яму не пашанцавала: трэба ж браць Клаву за жонку. Тады ён з дапамогай Жуліка (артыстка Іна Ёрш) становіцца “ахвярай” ялцінскай мафіі, а яшчэ (гэта ўжо рэжысёрская задумка) крадзе ў Клавы грошы. На дапамогу прыходзіць бацька Клавы (артыст Віктар Багушэвіч), які некалі сядзеў у турме...

У п'есе Андрэя Федарэнкі паказана, як бацька ідзе да знаёмага Верхаводы, які стаў сапраўдным мафіёзі, па дапамогу. Яго людзі ў чорным дастаўляюць Чалага да Клавы. У пастаноўцы слоніmsкіх артыстаў, наадварот, бацька сам, без ніякай дапамогі, спраўляецца з Чалым і Жулікам. А замест Верхаводы і яго людзей рэжысёр у спектакль увёў міліцыянера (артыст Васіль Сявец), які арыштоўвае аферыста Чалага. Як бачыце – там было не да фарсу...

1995 год

У гэтым годзе тэатр адзначыў сваё першае 5-годдзе. У складзе творчага калектыву налічвалася 15 артыстаў (8 жанчын і 7 мужчын). Да 30 гадоў працавалі 6 чалавек. Прафесійны склад трупы быў такі: артыстаў першай катэгорыі -- 3, другой катэгорыі – 12. У асноўным гэта былі выхаванцы

Беларускага ўніверсітэта культуры. Занятасць артыстычнага персаналу -- амаль 100%. Запаўняльнасць глядзельнай залы на стацыянары складала вечарам – 86 %, днём – 97 %.

Юбілей тэатр адзначыў плённа – ажно 6 прэм’ер пабачылі гледачы. Тры з іх падаравала слонімам таленавітая дзяўчына з Мінска. Імя яе – Таццяна Дубік. Таццяна прыехала ў Слонім і адразу “упісалася” у творчы калектыў. Сваю новую п’есу “Апошні дыназаўрык” ёй прапанаваў Аляксей Якімовіч. П’еса маладому рэжысёру прыйшлася даспадобы і яна хутка надала ёй сцэнічнае жыццё. Разам з Таццянай Дубік актыўна працавала маладая мастачка Людміла Лобач (Шаўчэнка). “Апошняга дыназаўрыка” Людміла аформіла па-свойму ярка і прыгожа, што надало спектаклю зімовую і казачную атмасферу.

Пасля “Апошняга дыназаўрыка” Таццяна Дубік ставіць п’есу для дзяцей “Новыя прыгоды ў Прастаквашыне” па п’есе Эдуарда Успенскага. Афармляе спектакль Людміла Лобач. Прэм’ера выклікала цікавасць не толькі ў юных гледачоў, але і ў дарослых. І гэта невыпадкова. Праблемы ўзаемаадносін бацькоў і дзяцей былі і застаюцца актуальнымі сёння. Тым больш, што дзеці нашы хочуць быць вольнымі і незалежнымі ад жыццёвых праблем сваіх бацькоў, якія часам зусім не звяртаюць на іх увагі. Так і юны герой гэтага спектакля – дзядзька Фёдар (артыстка Іна Ёрш), які едзе ў вёску Прастаквашына, знаходзіць там сабе сяброў – ката Матроскіна (артыстка Ірына Яцук), сабаку Шарыка (артыст Уладзімір Навумік) і галчана (артыстка Алена Паляўкова), купляе хату і жыве.

Шмат прыгод з юнымі героямі адбылося за гэты час у Прастаквашыне. А ў горадзе іх шукалі мама (артыстка Таццяна Натарава) і тата (артыст Васіль Сявец). Толькі дзякуючы дасціпнаму паштальёну Печкіну (артыст Віктар Шчарбакоў) усё у спектаклі завяршылася добра.

Падарункам для дзяцей была ў той год яшчэ адна казка. Гэта спектакль па п’есе Яўгена Шварца “Чырвоны каптурык” у пастаноўцы Мікалая Варвашэвіча. Памятаю, пасля прэм’еры я запытаўся ў першых слоніmsкіх юных гледачоў: хто ім найбольш спадабаўся ў спектаклі? Адным спадабаўся Чырвоны каптурык, другім – Заяц, трэцім – Воўк, чацвёртым – Ліса... Так, пастаноўка тады атрымалася добрай. А дзеці з захапленнем распавядалі пра сваіх любімых персанажаў казкі. Мне толькі застаецца нагадаць, што ролю Чырвонага каптурыка сыграла Іна Ёрш, а ўсіх астатніх казачных герояў выканалі артысты Т.Натарава, У.Навумік, В.Сявец, В.Шчарбакоў, А.Прэдка, Н.Жукоўская, А.Савушкін.

Слоніmsкіх дзяцей у гэты год чакаў і навагодні сюрпрыз – спектакль “Дзед Мароз і лясун” па п’есе беларускай пісьменніцы Людмілы Рублеўскай. Людміла напісала яго спецыяльна для тэатра ў Слоніме. Напісала, каб расказаць дзецям пра лесуна – жыхара лесу. Лесуны ў славянскай міфалогіі бываюць розныя: і добрыя, і страшныя, і злыя. Акрамя лесуна, у спектаклі дзеці ўбачылі Дзеда Мароза, снягурку, фею-дабрадзею, ваўка і зайца. Ролю Дзеда Мароза сыграў артыст Віктар Шчарбакоў. Яго герой атрымаўся разважлівым, спакойным і добрым. А вось вобраз лесуна, які захацеў у лесе стаць Дзедам Марозам і захапіў мех з падарункамі, выдатна стварыў Уладзімір Навумік.

Цікава сыграла ролю феі-дабрадзёі артыстка Таццяна Натарава, а ролю ваўка, які “вые музычна і меладычна”, выканаў артыст Васіль Сявец. Што датычыць снягуркі і зайца, дык тады, але па-рознаму, працавалі над іх вобразамі артысты Анжэліка Прэдка, Кліменціна Працэнка, Іна Ёрш і Ірына

Яцук. Створаныя імі снягурка і заяц таксама атрымаліся розныя. Але гэта было добра, бо кожны артыст бачыў свайго героя па-свойму.

У спектаклі дзейнічалі шэсць асоб. Але сёмай -- былі гледачы. Яны адгадвалі загадкі, адказвалі на пытанні, дапамагалі станоўчым героям казкі разабрацца дзе праўда, а дзе падман...

Асалоду ад дзвюх прэм'ер у гэтым годзе атрымалі і дарослыя гледачы. Мікалай Варвашэвіч паставіў спектакль "Каханне з падманам" па п'есе "Ветрагоны" класіка беларускай драматургіі Уладзіслава Галубка, а Таццяна Дубік здзівіла ўсіх спектаклем "Жарты Парыжа" па п'есе "Блэз" французскага драматурга Клода Манье. Праўда, ёй дапамагаў і Мікалай Варвашэвіч.

Упершыню п'еса Уладзіслава Галубка была апублікавана ў 1930 годзе. Але да сённяшніх дзён яна па-ранейшаму актуальная сваёй тэматыкай. Ёсць у ёй і фінансавыя праблемы, і зладзейства, і падманутае каханне, і нават палітыка. Уладзіслаў Галубок, калі пісаў сваю камедыю, добра ведаў, з каго і з чаго будучь смяяцца гледачы. Гэтага пры пастаноўцы прытрымліваліся і рэжысёр, і акцёры. Смех драматурга з адмоўных рысаў чалавечага жыцця шчыры і адкрыты. А рэжысёр Варвашэвіч пэўным чынам нават асучасніў спектакль. І таму ягоня падзеі па-свойму ператлумачваюць наш будзёны, звычайны дзень...

Галоўная гераіня спектакля бабка-мяшчанка, вельмі рухавая. Яе ролю выконвала артыстка Ніна Жукоўская. Артыстка сапраўды змагла стварыць камедыйны вобраз бабы, якая шмат разоў была замужам і зноў збіраецца ў свае шэсцьдзесят дзесяць гадоў. На бабцы "трымаўся" спектакль. Асабліва памятаюцца сцэны, калі бабка вяла гутарку са сваццяй (артыстка Таццяна Натарава). Гэта былі дзве хітрыя і рухавыя кабеты, але ж больш хітрэйшай аказалася свацця. Амаль такая, якую намаляваў Галубок.

Двух жулікаў Ігната і Сцяпана ў спектаклі ігралі артысты Васіль Сявец і Уладзімір Навумік. Яны нібыта сваталіся да Фросі (артыстка Іна Ёрш)— звычайнай, але найўнай дзяўчыны. Ды не такая ў іх была мэта. Іх цікавілі бабчыны грошы, падараваныя Фросі. Лоўка, хітра і смешна яны ашукваюць Фросю і знікаюць.

У іншых ролях у гэтым спектаклі былі занятыя акцёры Ірына Яцук, Віктар Шчарбакоў, Сяргей Фурса, якія па-свойму арыгінальна сыгралі маці Фросі, Грыбоўскага і каваля Пётру.

Спектакль "Жарты Парыжа" многія гледачы памятаюць да сённяшніх дзён. Гэта быў першы французскі драматург, героі якога ажылі на слонімскай сцэне. Гэта была першая смелая сцэнічная камедыя з элементамі эротыкі. Найперш смелая для артыстак, якія перад гледачамі змаглі паказаць сваё аголенае прыгожае цела.

"Жарты Парыжа" захапілі гледачоў з першых хвілін. На сцэне – узбаламучаная жанчына Арыяна Кларэнс (артыстка Ірына Яцук) і малады мастак без грошай Блэз д'Амбрые (артыст Васіль Сявец). Менавіта яны пачыналі інтрыгуючую завязку дзеяння. Гледачам спачатку яшчэ не вельмі смешна было, але затое цікава, як Блэз уладзіць свае справы з жаніцьбай па разліку і, наогул, як складуцца яго далейшыя прыгоды. Справа ў тым, што правінцыйны мастак Блэз прыязджае ў Парыж, дзе па волі лёсу трапляе ў складаныя і смешныя абставіны. У гэтым калавароце яму трэба было знайсці месца не толькі ў жыцці, але і ў мастацтве. Яго акружаюць розныя людзі, але Блэз умее разабрацца ва ўсім, знайсці сваё каханне і паехаць з Мары (артыстка Анжэліка Прэдка) у Плутынэз-Маедэк, каб спакойна, шчасліва жыць і поўнасцю перайсці на нацюрморты.

Артыст Васіль Сявец, выканаўца ролі Блэза, на адным дыханні, роўна і ўпэўнена справіўся са сваёй задачай. Яго герой атрымаўся і смешным, і трохі наіўным, і ў той жа час хітрым маладым чалавекам. Можа толькі ў самым пачатку спектакля артыст адчуваў сябе ў ролі некалькі скавана. Але менавіта толькі ў пачатку спектакля.

Можа не зусім такой уяўлялі глядачы парыжскую кватэру, якую здымаў Блэз у Арыяны Кларэнс (задумка мастака спектакля Людмілы Лобач і рэжысёра), але з прыходам мілай брэтонкі Мары, ролю якой выконвала Анжэліка Прэдка, глядачы ўжо інакш не маглі ўявіць і ўспрыняць хатні быт французаў. Роля Мары, на мой погляд, ці не самая ўдалая была ў спектаклі. Чаму запомнілася менавіта яна? Відаць, нашага глядача ў ёй яднала адно паняцце – правінцыя. Правінцыйная праставатасць, недарэчнасць, сціпласць і шчырасць вельмі жыва, праўдзіва і далікатна паказаны былі і ўвасоблены артысткай у ролі Мары. Вобраз Мары ў спектаклі быў пераломным этапам у творчым жыцці маладой артысткі Анжэлікі Прэдка.

Удалы камедыйны ансамбль стварылі ў спектаклі артысты Віктар Шчарбакоў, Ніна Жукоўская і Кліменціна Працэнка ў ролях бізнесмена мсье Клебэра Карлье, яго жонкі мадам Карлье і іх дачкі Лауры Карлье.

Была ў спектаклі і яшчэ адна роля – гэта цудоўная іспанка Пепіта ў выкананні артысткі Таццяны Натаравай. О, Пепіта на сцэне ўносіла ажыўленне і камізм сваім неўтаймавальным тэмпераментам і кідкай знешнасцю. Яна была – паэтычнай, узнёслай і гарчай натурай! Такія сцэнічныя героі не забываюцца.

Дзве гадзіны артысты ў вобразах сваіх герояў ашуквалі адзін аднаго. У рэшце рэшт усе настолькі дажартаваліся, што ім было ўжо не да жартаў. А глядачы ад убачанага насмяяліся ад душы.

1996 год

Казкі для дзяцей здаўна прыцягвалі да сябе ўвагу вучоных. Адны бачылі ў іх перш за ўсё ўзоры сапраўднага і непаўторнага мастацтва, другія шукалі рэшткі старадаўніх вераванняў, трэція імкнуліся праз казкі пазнаць гісторыю народа, яго ідэалы, мары і спадзяванні. А нашы далёкія продкі заўважылі, што казкі валодаюць велізарным выхаваўчым патэнцыялам. Станоўчыя казачныя героі, самаахвярна змагаючыся з сіламі зла, выпрацоўвалі ў юных душах стойкія, паслядоўныя арыентацыі на справядлівасць, дабрыню, высакораднасць. Перамога добра над злом – неад’емны элемент амаль кожнага казачнага сюжэта – давала добры зарад аптымізму, без якога немагчыма выхаваць сапраўднага грамадзяніна сваёй Бацькаўшчыны.

Паказальная ў гэтым сэнсе была п’еса-казка Сяргея Кавалёва “Драўляны рыцар” у пастаноўцы Мікалая Варвашэвіча. Цікавым быў пачатак спектакля. На сцэне – стары драўляны дом на ўскрайку лесу. Калісьці тут жылі людзі, гарэў агонь у печы, пякліся блінцы і аладкі, спяваліся песні. Але гэта было даўно, так даўно, што пакінуты дом забыўся на чалавечы голас, адвык ад чалавечых крокаў і таму не адразу прачнуўся, калі раптам бразнуў замок, рыпнулі дзверы, увайшлі хлопчык (артыст Васіль Сявец) і дзяўчынка (артыстка Іна Ёрш). Хлопчык смяяўся: “А Драўляны рыцар сапраўды па-ранейшаму вісіць на цвіку. Я таксама ў дзяцінстве вельмі любіў гэтую ляльку. Рыцар быў такі непрыгожы і пашарпаны з выгляду, але калі я з ім гуляў, ён уяўляўся мне адважным героям і верным сябрам”. Сапраўды, праз пэўны час, калі Змора (артыстка Ніна Жукоўская) і Скныр (артыст Сяргей Пракопч)

выкрадуць дзяўчынку, на дапамогу ў пошуках яе ажыве і прыйдзе Драўляны рыцар (дэбют артыста Аляксандра Шалахонава). Хлопчык, Драўляны рыцар і Дамавічок (артыст Уладзімір Навумік) ідуць у пагоню. Смелыя героі вызваляць дзяўчынку.

Спектакль “Драўляны рыцар” быў для дзяцей як надзея, вера і спадзяванне, што на нашай зямлі ёсць яшчэ рыцары, якія абароняць свой край, людзей і дабро.

Як рэжысёр у 1996 годзе дэбютаваў артыст Васіль Сявец. І дэбют гледачам быў даспадобы. Малады рэжысёр паставіў казку “Хачу быць чараўніцай” па п’есе Н.Нячаевай у перакладзе на беларускую мову Артура Вольскага. Героямі казкі былі звычайныя насякомыя: бабуля Пчала, матылёк Мака, мураш Мур, страказа Стрыка, жук Жука, і муха Жужа. Гэтыя казачныя героі нікому не шкодзілі, разам гулялі, адпачывалі. І, здавалася б, усё ў іх добра, калі б на палянцы не з’явіўся трытон Трыт, які хоча ўсім абламаць крылы і з’есці. Але дзякуючы вопытнай бабулі Пчале да гэтага справа не даходзіць. Казачных насякомых цікава тады сыгралі артысты Т.Натаравы, І.Ёрш, У.Навумік, А.Прэдка, І.Яцук, А.Шалахонаў, С.Пракопч.

П’еса рускага драматурга А.Астроўскага “Жаніцьба Бальзамінава” нам добра знаёма. Па ёй пастаўлены мастацкі фільм, дзе ў галоўнай ролі выступае папулярны артыст Георгій Віцын. “Жаніцьбу Бальзамінава” ставілі многія прафесійныя і самадзейныя тэатры Беларусі. А ўпершыню п’еса была пастаўлена ў Пецярбургскім Александрыйскім тэатры 1 студзеня 1863 года.

Ролю Бальзамінава на сцэне Слонімскага драмтэатра рэжысёр Мікалай Варвашэвіч даверыў акцёру Уладзіміру Навуміку. Адзін з вопытных майстроў слонімскай сцэны апраўдаў давер рэжысёра: Бальзамінаў у выкананні Навуміка атрымаўся смешным, наўным юнаком, амаль дурнем, з якога смяялася зала. Але Бальзамінаў не проста бытавы тып, а характар; нягледзячы на яго бачную пустату і нікчэмнасць, мы часам і сёння ўсе бываем бальзамінавымі, амаль так, як і хлестаковымі (“Рэвізор” Гоголя). Хто такі Бальзамінаў? Бальзамінаў – чалавек, які хоча жаніцца, і жаніцца толькі на багатай жанчыне, ба багата – гэта і ёсць каханне.

Вельмі смешнай і арыгінальнай з боку рэжысёрскай задумкі атрымалася другая карціна. У ёй, кажучы па-руску, “возгорев новой любовью” і пераскочыўшы праз плот, Бальзамінаў знаёміцца і прызнаецца ў каханні Домне Белацелавай (артыстка Таццяна Натаравы). Іх сустрэча ў саду, іх гутарка і рухі – былі самай вясёлай сцэнай у спектаклі. Артыстка Таццяна Натаравы нават знешне была ўся ў вобразе поўнай удавы, якая гаворыць ляніва, з расстаноўкаю, але яна “вельмі добрая”. Белацелава – багатая жанчына, але гультаятая і пуставатая, якая ад беспрацоўя марыць толькі пра мужчыну.

Вельмі ўдала было падабрана плацце ў Белацелавай. Яно быццам характарызавала гераіню, надавала ёй нейкай галоднай сексуальнасці і душэўнай пустэчы. Паглядзіце, маўляў, якая жанчына марна прападае! І тут раптам з’явіўся Бальзамінаў... З іх і смяяліся гледачы. Сапраўды, п’еса не старэе. І тады і цяпер мы проста смяёмся з сябе.

Рэжысёр Мікалай Варвашэвіч шмат у чым рызыкаваў, давяраючы ролю афіцэра Лук’яна Лук’янавіча Чабакова зусім тады маладому артысту Аляксандру Шалахонаву. Гэта была яго першая значная роля ў спектаклі для дарослых гледачоў. Але рызыка, хоць і не на ўсе сто працэнтаў, апраўдала сябе. Вобраз атрымаўся.

Многім спадабалася ў спектаклі свацця Акуліна Гаўрылаўна Красавіна і кухарка Матрона, ролі якіх выканалі Вікторыя Міхальчык і Ірына Яцук. Свацця Красавіна – цудоўная свацця: вясёлая, хітрая, артыстычная. А як хацела яна спяваць раманс Віцеляро “Никто души моей не знает...!” Але замест раманса ў яе спявала душа, гарэлі вочы і ззяла ўсмешка. Усё гэта было бачна на сцэне ў артысткі Вікторыі Міхальчык.

Кухарка Матрона ў выкананні Ірыны Яцук -- атрымалася даволі разважлівай жанчынай, паважнай і сталай. Артыстка ўдала знайшла знешні воблік, дэталі знешняй характарыстыкі, якія красамоўна сведчылі пра ўнутраны воблік гераіні. Адчуваўся дакладны пластычны малюнак вобраза.

У п’есе А.Астроўскага ёсць дзве сястры Пежэнавы. Гэта Раіса і Анфіса. Рэжысёр Мікалай Варвашэвіч у сваім спектаклі пакінуў толькі Раісу, ролю якой выканала Іна Ёрш. Выканала выдатна. Гэта быў самы лепшы сцэнічны вобраз у спектаклі. Ён дакладна ўвабраў прыкметы тагачаснай атмасферы. І гэтыя прыкметы і норавы артыстка прафесійна данесла да гледачоў.

Вядома, у спектаклі былі і недахопы. Крыху больш ярчэйшымі фарбамі маглі быць намаляваныя вобразы Паўлы Пятроўны Бальзамінавай і Хімкі. Але акцёры, якія іх выконвалі, трохі не дацягнулі. Тым не менш, спектакль “Жаніцьба Бальзаміна” змог акунуць беларускіх гледачоў у маскоўскае жыццё XIX стагоддзя.

1997-1998 гады

Гэта былі нялёгкія гады для тэатра. Калектыў яго застаўся без мастацкага кіраўніка. Энтузіяст-арганізатар Мікалай Фёдаравіч Варвашэвіч не па сваёй волі выйшаў на пенсію, хоць і заставаўся бадзёрым, энергічным і спрактыкаваным творцам. Праўда, ён часова выконваў абавязкі чарговага рэжысёра па кантракце. А дырэктарам тэатра быў прызначаны Аляксандр Клябанаў, які на гэтай пасадзе працаваў да сакавіка 2001 года.

З 26 акцёрскіх адзінак у трупце былі заняты толькі 12, а 14 было вакансій. Толькі 4 акцёры мелі спецыяльную адукацыю – вучэльні і універсітэт культуры.

У гэты час з Гродна ў тэатр прыехаў рэжысёр Віктар Небальсін. Ён ажыццявіў пастаноўкі для дзяцей – “Чарнакніжнік” па п’есе С. Кавалёва, “Жыла-была Сыраежка” па п’есе В.Зіміна і сам напісаў і паставіў п’есу “Крыштальная сняжынка”. У ролі Сыраежкі дэбютава маладая артыстка Юлія Сурмейка.

Для дарослых Віктар Небальсін паставіў спектакль па п’есе У.Рудава “Камедыя”. Да гэтай п’есы рэжысёр Небальсін вернецца яшчэ ў 2005 годзе. Першая “Камедыя” мела поспех, хаця рэакцыя на спектакль была неадназначная. Тым не менш слоніўская “Камедыя” у пастаноўцы Віктара Небальсіна аб’ездзіла многія гарады і пасёлкі Беларусі. А артыстка Ірына Яцук, якая выконвала ролю чорта, атрымала за гэтую ролю дыплом рэспубліканскага фестывалю маладых акцёраў “Надзея” у Гродне.

“Камедыя” 1997 года і “Камедыя” 2005 года – вельмі адрозніваліся. Першая была надзелена шчодрым гумарам, надзвычай смешнай аказалася і простаі. Другая “Камедыя” атрымалася філасофскай, мудрай, разважлівай, хаця і не пазбаўлена народнага гумару. “Камедыя” Марашэўскага-Рудава-Небальсіна заключала ў сабе, калі так можна сказаць, традыцыйную мараль эксплуатацый, сэнс якой зводзіцца да таго, што чалавек не павінен наракаць на свой лёс. А беларускі мужык за гэтыя 300 гадоў амаль не

змяніўся. Ды і п'е ён не менш, а можа, і больш, чым тады, калі жыў Марашэўскі.

Дзецям у тыя гады вельмі добры падарунак зрабіў малады рэжысёр Васіль Сявец. Ён паставіў спектаклі “Добры змей” па п'есе Аляксея Якімовіча і “Іван Світаннік” па п'есе Галіны Каржанеўскай. У спектаклі “Добры змей” рэжысёр увёў элемент лялечнага тэатра – лялька, якая іграла разам з акцёрамі. І гэтаю пальчатачнаю лялькай з'яўляўся Добры Змей, ролю якога выконвалі і агучвалі артысты Сяргей Пракопiч і Аляксандр Шалахонаў.

Усе казачныя падзеі ў спектаклі “Іван Світаннік” адбываліся ў тыя часы, калі звяры і птушкі ўмелі размаўляць, калі дапамагалі людзям мячы-самасекі ды лапці-самаскокі. Жылі-былі тады тры браты Іван Вячорнік, Іван Паўночнік і Іван Світаннік. Пайшлі яны ў свет шукаць чароўную дудку. Шмат прыгод было на іх шляху. Толькі дзякуючы малодшаму брату Івану Світанніку, удалося знайсці чароўную дудку і вызваліць з палаца Кашчэя прыгожую дачку Касю-красуню.

Ролю Касі-красуні выконвала артыстка Наталля Шугай. Гэта была адзіная жаночая роля ў спектаклі. Але артыстка ўдала стварыла вобраз беларускай прыгажуні, якая спадабалася дзецям.

Братоў Іванаў Вячорніка, Паўночніка і Світанніка ігралі артысты Сяргей Фурса, Аляксандр Шалахонаў і Васіль Сявец. Вобраз бацькі – дэбют Барыса Кучынскага. Калі на першы раз не ўсё атрымалася ў “артыста” у стварэнні вобраза гэтага героя, дык музычнае афармленне Барыса Кучынскага заслугоўвала ўвагі, бо спектакль ён аздобіў добрай музыкай.

У казцы “Іван Світаннік” быў толькі адзін адмоўны герой – гэта Кашчэй, ролю якога сыграў артыст Уладзімір Навумік. Кашчэй у яго выкананні атрымаўся хітрым і смешнаватым дзядком.

З прэм'эрных работ, і гэта адзначалі беларускія тэатральныя крытыкі, у 1998 годзе найбольш удалым быў спектакль “Мы ідзем глядзець “Чапаева” па п'есе А.Данілава ў пастаноўцы М.Варвашэвіча. Па гэтай п'есе нават пастаўлены фільм. А рэжысёр Мікалай Варвашэвіч у Слоніме вельмі тонка вызначыў жанр п'есы – лірычная камедыя. Разам з тым у асобных эпізодах гучалі і драматычныя адценні, у абмалёўцы характараў і адносінах галоўных персанажаў – Яўгена Цімошына (артыст Аляксандр Шалахонаў), яго жонкі (артыстка Ірына Яцук), даўняй сяброўкі Цімошына Ганны Калеванавай (артыстка Вікторыя Міхальчык) – назіралася матываваная гратэскавасць.

Спектакль вельмі прыхільна быў сустрэты гледачом. Аднак з-за адыходу з тэатра артыста Аляксандра Шалахонава, ён вельмі хутка выпаў з бягучага рэпертуару.

1999 год

У гэтым годзе чатыры розныя рэжысёры паставілі чатыры спектаклі. Малады рэжысёр Святлана Наўгародская ўпадабала п'есу Аляксея Якімовіча “Маўглі”, якую драматург напісаў паводле казкі Р.Кіплінга. І ёй даверылі паставіць спектакль па гэтай п'есе. І спектакль атрымаўся даволі цэласным, найперш з-за ўдалага падыходу інсцэніроўшчыка да адбору і фарміравання драматургічнага матэрыялу, напружана-рытмічнай арганізацыі сцэнічнага дзеяння і энтузіязму маладых акцёраў – выканаўцаў асноўных роляў.

Галоўны герой спектакля Маўглі (артыст Уладзімір Навумік), выхаваны на вопыце жыцця ў джунглях у вялікай воўчай сям'і і які апекуецца сваімі добрымі сябрамі-звярамі – высакародным мядзведзем Балудзі (артыст Віктар

Шчарбакоў) і мудрым удавам Каа (артыст Сяргей Лішчык), адважна ўступае ў змаганне з каварным і драпежным Шэр Ханам (артыст Сяргей Фурса) і выходзіць з ім пераможцам. Дзякуючы непасрэднасці сцэнічнага акцёрскага існавання, трапна знойдзенай і арганізаванай сэнсавай і эмацыянальнай інтанацыі размовы выканаўцаў з маленькім гледачом аб пераможнасці Дабра ў барацьбе з сіламі Зла, спектакль выклікаў самую шчырую прыхільнасць, а яго станоўчыя героі – непаддзельную любоў і непасрэднае жаданне дзіцячай аўдыторыі сваім удзелам прыйсці на дапамогу сілам Дабра.

Рэжысёр з Мінска Казімір Мальковіч у гэты годзе паставіў п'есу А.Астроўскага "На бойкім месцы". Новая пастаноўка выклікала ў гледачоў неадназначную рэакцыю. Адны крытыкавалі рэжысёра за яго незвычайнае сцэнічнае ўвасабленне, другія – хвалілі. Дасталася тады і артыстам. Калі Таццяна Натарава, выконваючы ролю Яўгеніі Міронаўны, як кажуць, трапіла ў самую "дзсятку", то артыст Віктар Шчарбакоў у ролі гаспадара заезнага двара Бяссуднага, атрымаўся рахманым і нават добрым чалавекам. А ў п'есе Вукол Ермалаеў Бяссудны – гэта моцны стары чалавек са строгім тварам і густымі, навіслымі бровамі. Адным словам, злы і бессардэчны чалавек.

У ролі сястры Бяссуднага Ганначкі дэбютавала маладая артыстка тэатра Таццяна Жук. Знешні выгляд дзяўчыны, добрая дыкцыя і мова дазволілі ёй першай сваёй ролю спадабацца гледачам. Купецкага сына Пятра Непуцёвага сыграў артыст Васіль Сявец, а ролю работніка Бяссуднага Жука выканаў артыст Сяргей Фурса. Калі герой Сяўца атрымаўся наіграным, то Сяргей Фурса свайго Жука трохі склаунадзіў.

Была ў спектаклі і яшчэ адна дзеючая асоба – гэта Паўлін Іпалітавіч Мілавідаў. Ён памешчык "сярэдняй рукі", адстаўны кавалер з вялікімі вусамі, у цыганскім казаціне, падпяразаны чаркескай папругай з сярэбраным наборам. Але нават знешне ён так не выглядаў. Ды і роля Мілавідава, якую выканаў артыст Уладзімір Навумік, далёка ні яго роля. Уладзімір Навумік – усё ж артыст больш камедыйнага жанру.

Спектакль "На бойкім месцы", пастаўлены рэжысерам К. Мальковічам, на жаль, як адзначалі крытыкі, аказаўся пазбаўленым той завостранасці развіцця драматычных падзей, што разгортваліся ў п'есе, сістэма вобразаў, у якой за кошт скарачэння колькасці дзеючых асоб і іх "алоўкавага" аб'яднання, дарэчы, была якаясьці парушана такім рэжысёрскім умяшаннем. Дзеянне ў спектаклі, хутчэй, развіваецца паводле стэрэатыпу павольнага, замаруджанага бытавога прачытання драматургіі Астроўскага. Таму і трагічны напал набываў тут меладраматычнае адценне, не матываваў і не прадракаў катастрафічнасці развязкі. Рэжысура не здолела раскрыць дынамічную, востраканфліктную прыроду п'есы.

Творчая спадчына беларускага драматурга Францішка Аляхновіча (1883-1944), нягледзячы на неадназначнасць стаўлення да яе, апошнія гады знаходзіць даволі актыўнае сцэнічнае ўвасабленне ў тэатрах Беларусі. Зразумелы і зварот у тыя гады Слонімскага беларускага драмтэатра да творчасці Францішка Аляхновіча, у якой тэма беларускага адраджэння, як і ў многіх іншых айчынных драматургаў пачатку XX стагоддзя, знаходзіла рознабаковае асвятленне. Адны з яго п'ес гэтай праблематыкі, як, да прыкладу, "Няскончаная драма", будуецца на глыбокай псіхалагічнай распрацоўцы вобразаў, другія – як "Пан міністр" – грунтоўцца на падкрэслена камедыйнай аснове. Менавіта ў апошнія, як мастак, Ф. Аляхновіч сумленна і пераканаўча раскрывае магчымы адваротны бок ідэі беларускасці, звязаны з ідэалізацыяй ўяўнага, пажаданага і з неразуменнем

канкрэтна-надзённага ў рэальным жыцці. У камедыі “Пан міністр” аўтарская ўвага засяроджваецца на такой з’яве, як далучэнне да адраджэнскага руху розных прыстасаванцаў, “таксама” беларусаў, што кіруюцца толькі сваімі карыслівымі інтарэсамі. Выключна такой фігурай і прадстае цэнтральны персанаж п’есы – нехта Філімон Пупкін.

Адчуўшы подых перамен, Філімон Пупкін вырашае ўключыцца ў агульную справу. На хвалі нацыянальнага ўздыму ён надумаў узляцець ажно на пасаду міністра, а дзеля набывання папулярнасці вырашыў надрукаваць у газетах сваю панегірычную біяграфію. Аднак журналісты, уразумеўшы сапраўдную сутнасць магчымага кандыдата, робяць з яе памфлет, і кандыдатура Пупкіна правальваецца. Паралельна з “грамадска-палітычнай” інтрыгай у п’есе развіваецца інтрыга любоўная. Чалавек ужо сталага ўзросту, Пупкін захапіўся маладой дзяўчынай – Любай. З вёскі, дзе яна жыла без бацькоў у цёткі, Філімон пераводзіць яе да сябе ў горад і распачынае свае заляцанні. Але і тут усе яго жаніховыя хітрыкі церпяць крах. Люба збягае ад пажадлівага і хцівага перастарка з маладым хлопцам Міколам, якога шчыра кахае. Як правалілася Філімонава “сватанне” з беларушчынай, так і сарвалася яго жаніцьба з маладой і прыгожай дзяўчынай. Гэткім вадэвільна-сатырычным чынам драматург выкрывае поўнае маральнае банкруцтва падобных “пупкіных”.

Рэжысёр Сяргей Бачкоў услед за драматургам таксама спрабаваў выбудаваць сцэнічнае дзеянне ў вадэвільна-сатырычным рэчышчы. У спектаклі было шмат адкрыта камедыйных сітуацый, даволі вынаходліва падтрыманых мізансцэнічна. Характар галоўнага героя Філімона Пупкіна (артыст Сяргей Фурса) сатырычна шаржыраваны, нават гратэскавы, але разам з тым падаваўся ў чымсьці даволі штучным. Люба ў выкананні артысткі Кацярыны Дзядовіч – разумная, дасціпная, з выразна акрэсленым пачуццём гонару і чалавечай годнасці. Лірычная лінія кахання Любы і Міколы (артыст Сяргей Лішык), як яна была вырашана ў спектаклі слонімцаў, жанрава выбівалася з агульнай камедыйна-сатырычнай плыні спектакля і, нягледзячы на шчырасць сцэнічнага існавання выканаўцаў, выглядала даволі эклектычнай. Увогуле, спектаклю “Пан міністр” не хапала, на думку беларускіх крытыкаў (Беларускі тэатр, 1999: Агляд тэатральнага сезона. Мінск, 2000. С.96-97) мастацкай цэласнасці, вытанчанасці рэжысёрскага рашэння. Асобныя прыёмы – да прыкладу, пластычныя эцюды з танцаўшчыцамі – з пункту гледжання харэаграфіі выглядалі недасканалымі, а ў агульным кантэксце пастановачнай стылістыкі падаваліся надуманымі і, да таго ж, значна замаруджвалі развіццё асноўных падзей. І адна з прычын гэтага – непрафесіяналізм рэжысуры Сяргея Бачкова, які спецыялізаваўся ў тэатры і даволі паспяхова на гукарэжысуры. Хаця Сяргей Бачкоў паставіў некалькі вельмі ўдалых спектакляў для дзяцей.

Найбольшай мастацкай дасканаласцю, цэласнасцю рэалізацыі рэжысёрскай задумкі вылучалася, на мой погляд і на погляд тэатральных крытыкаў, якія пабывалі на прэм’еры спектакля, пастаноўка знакамітай камедыі К. Гальдоні “Гаспадыня гасцініцы”, ажыццёўленая Мікалаем Варвашэвічам. Яго рэжысёрская манера вызначалася ў гэтым спектаклі найперш удумлівым і ўважлівым падыходам да тэксту п’есы. Пры тым, што прачытанне рэжысёрам гэтага твора Гальдоні, які справядліва лічыцца адным з лепшых узораў камедыі характараў у сусветнай драматургіі, нельга назваць хрэстаматычным. М. Варвашэвіч, выдатна разумеючы сціплыя тэхнічныя пастановачныя магчымасці слонімскай сцэны, пільна скіроўваў

сваю ўвагу, а таксама і ўвагу выканаўцаў не на знешнія эфекты, а на раскрыццё ўнутранай сутнасці характараў персанажаў, дакладнасць матывацыі іх учынкаў, старанна выбудоўваў узаемаадносіны паміж дзеючымі асобамі. У выніку гісторыя прастай дзяўчыны і разам з тым спрытнай “спакушальніцы” і прадпрымальнага дзялкі, гаспадыні гасцініцы Мірандаліны, набывала – пры ўсёй знешняй лёгкасці развіцця сюжэтных перыпетый – вострасацыяльнае гучанне, выражанае ва ўсведамленні галоўнай гераінай уласных чалавечых правоў, у яе ўменні гэтыя правы адстойваць і абараняць. Ролю Мірандаліны тэмпераментна, вельмі вынаходліва, дасціпна, з добрым мастацкім густам і адчуваннем жанру выконвала артыстка Наталля Шугай. Яе Мірандаліна вяла адчайна смелую, таленавітую, не пазбаўленую цвярозага разліку гульні-барацьбу з усімі, хто пасягаў на яе гонар, і найперш – з Кавалерам Рыпафрахта, каб, атрымаўшы ўрэшце перамогу, зрабіць уласны выбар і аддаць руку і сэрца чалавеку свайго саслоўя – слуге Фабрыцыя, якога яна шчыра кахае.

Цікавыя характары стварылі ў гэтым спектаклі і іншыя выканаўцы – спрытнага, кемлівага і высакароднага духам Фабрыцыя (артыст Васіль Сявец), напорыстага, фанабэрыстага, але не пазбаўленага пачуцця гумару Кавалера Рыпафрата (артыст Уладзімір Навумік), шчырай і смяшлівай Артэнзіі (артыстка Вікторыя Міхальчык).

2000 год

Гэты год для тэатра быў нялёгкім. З-за здароўя калектыву пакінуў Мікалай Варвашэвіч – чалавек, якога да сённяшніх дзён з любоўю і шчырасцю ўспамінаюць усе актёры, асабліва тыя, каго ён вучыў вялікаму сцэнічнаму мастацтву.

Але тэатр не застаўся без рэжысёра. У верасні да работы ў калектыве прыступіў прафесійны рэжысёр Віктар Бутакоў, які меў значны творчы вопыт працы ў тэатрах Расіі і Казахстана. Ён адразу ўзяўся за працу. І 3 снежня на суд глядачоў вынес сваю першую пастаноўку “Пакуль яна памірала” па п’есе Н.Птушкінай. Аўтарка напісала п’есу ў жанры вадэвілю. Аднак рэжысёр твор убачыў па-іншаму і пастаноўку зрабіў у жанры сентыментальнай камедыі.

У спектаклі дзеі адбываліся ў наш час у кватэры вельмі старой дамы Соф’і Іванаўны, якая хоча хутчэй памерці. Яна нават у сваёй адзінай дачушкі Таццяны, старой дзевай, пытаецца: “Скажы мне праўду, Таццяна, калі я памру, табе стане лягчэй?”. Але Соф’я Іванаўна, як і любы чалавек, баіцца паміраць, бо Таццяна, яе адзіная дачка, застанецца адна без мужа, без дзяцей, без блізкага чалавека.

Праз пэўны час да іх у кватэру выпадкова трапляе мужчына, якога завуць Ігар. І тут у жыцці Соф’і Іванаўны ўсё мяняецца, і паміраць яна ўжо не збіраецца ў бліжэйшыя два-тры гады.

Ролю Соф’і Іванаўны ў спектаклі выконвала артыстка Тамара Галаванава. Гэта яе быў дэбют на слонімскай сцэне. Не ўсё артыстцы ўдалося, тым не менш персанаж яе гераіні атрымаўся пераканаўчым. Артыстка Надзея Ільчанка выканала ролю Таццяны. Слоніmsкія глядачы даўно яе не бачылі на сцэне. Справа ў тым, што пэўны час артыстка жыла ў Расіі, і толькі нядаўна яна зноў вярнулася ў Слонім. Гадоў шэсць назад Надзея Ільчанка іграла ролю Клавы ў спектаклі “Жаніх па перапісцы”. Гэтай яе ролю, магчыма, і запомнілася аматарам слонімскай тэатральнай сцэны.

Роля Таццяны прыйшлася артыстцы даспадобы. Яе гераіня — гэта шчырая і добрая жанчына, якая ўмее кахаць, перажываць і чакаць.

Спектакль значна ажываў, калі на сцэне з'яўляліся вядомыя артысты Уладзімір Навумік і Ірына Яцук. Яны цудоўна выканалі ролі Ігара і Дзіны.

“Мой герой, — казаў Уладзімір Навумік, — звычайны сучасны бухгалтар, які сочыць за здароўем і ўмее зарабляць грошы”. А Дзіна ў выкананні Ірыны Яцук атрымалася вясёлай і адначасова сумна-камічнай гераіняй...

Новая прэм'ера тады ўнесла нейкую свежасць і навізну ў калектыв тэатра, у яго рэпертуар.

Дзеці новы спектакль “Дзень нараджэння” па п'есе Наталлі Абрамцавай убачылі ў красавіку. Пастаноўку ажыццявіў Васіль Сявец.

Чым адметны быў новы спектакль для дзяцей у Слоніміскім беларускім драмтэатры? Найперш тым, што ў ім заняты былі дзевяць вядучых маладых актёраў. Для дзіцячага спектакля — гэта своеасаблівы гонар. Звычайна ў пастаноўках для дзяцей дзейнічаюць 4-5 актёраў, а тут — палова трупы. Сярод вопытных майстроў слонімскай сцэны — былі дзве маладыя артысткі - Юлія Сурмейка і Кацярына Дзядовіч. Юлія іграла матылька, а Кацярына — вавёрку. Гледзячы на іх, адчувалася, што артысткі вельмі хваляюцца, перажываюць, каб толькі ўсё было добра. Яно і добра было. Юлія Сурмейка і Кацярына Дзядовіч стараліся стварыць тых казачных герояў, якія ім уяўляліся: шчырых і даверлівых матылька і вавёрку, якія хочуць да 100-годдзя елкі падрыхтаваць з ляснымі сябрамі самы прыгожы і арыгінальны падарунак. Побач з больш вопытнымі майстрамі сцэны, артысткі не “выпалі” з агульнага ансамбля, а наадварот, унеслі свежы струмень у спектакль, найперш сваёй маладосцю і прыгажосцю.

Адметнасцю і відавочнай плённасцю ў пошуках знешняй характарыстыкі вызначаліся актёрскія работы ў новым спектаклі Сяргея Фурсы (мядзведзь), Наталлі Шугай (ліса), Ірыны Яцук (варона), Сяргея Лішыка (дрозд), Надзеі Ільчанка (кікімара), Ніны Жукоўскай (елка). А ролю шэрага суму (самоты) выканаў сам рэжысёр спектакля Васіль Сявец. На маю думку, гэтую ролю можна было прапанаваць сыграць таксама маладым артысту ці артыстцы, але рэжысёр вырашыў выканаць яе сам. На жаль, яна не вельмі яму ўдалася, бо напамінала ролю жыда з “Камедыі”, якога бліскуча Васіль Сявец увасобіў на слонімскай сцэне. У ролі самоты хацелася б убачыць некага іншага.

Добры і шчыры мядзведзь Сяргея Фурсы, хітрыя і нахабныя ліса з варонаю Наталлі Шугай і Ірыны Яцук, інтэлігентны і музычны дрозд Сяргея Лішыка, спакойная і не злосная кікімара Надзеі Ільчанка, стогадовая сумленная і вопытная елка Ніны Жукоўскай зачароўвалі гледачоў сваёй казачнасцю, іграй і, вядома ж, касцюмамі. Так, касцюмы ў спектаклі былі, на рэдкасць, яркія і самабытныя. А гэта ўжо ўдача, а таксама нейкая палёгка для артыстаў, бо нават касцюмы характарызавалі сцэнічных персанажаў.

2001-2002 гады

За два гады рэжысёр Віктар Бутакоў паставіў у Слоніме 7 спектакляў. Рэжысёр працаваў плённа і шчыра.

Новай яго прэм'ерай у Слоніме была пастаноўка п'есы “Непаразуменне” лаўрэата Нобелеўскай прэміі Альбера Камю. Рэжысёр Віктар Бутакоў, узяўшы да пастаноўкі гэтую п'есу, безумоўна, ішоў на пэўную творчую рызыку. Але рэжысёр здолеў з рэалістычнай выкрывальнай драматургіі па-майстэрску

дасягнуць псіхалагічнай глыбіні і філіграннай дакладнасці рэжысёрскага рашэння сцэн і адзінства пастаноўчай задумы. Глядач адчуў па-сапраўднаму ўвесь трагізм, спустошанасць душ Марты, яе маці і іх слугі.

Сама п'еса Альбера Камю – гэта тэма абсурднасці існавання, адзіноты, закінутасці чалавека і адначасова яго адказнасці за свае паводзіны, непазбежнасці маральнага выбару. Таму вялікая, у першую чаргу, заслуга была рэжысёра Віктара Бутакова, які асмеліўся ажыццявіць драму. Спектакль, сапраўды, быў складаны і з пункту рэжысуры, і з пункту акцёрскага выканання галоўных роляў. Акцёры тэатра, якіх добра ведае слоніўскі глядач, на дзіва хутка і па-майстэрску ўдала памянлі сваё сцэнічнае амплаа.

Зусім іншымі глядачы ўбачылі Натаалю Шугай (Марта), Ірыну Яцук (Марыя), Аляксандра Шалахонава (Ян), Тамару Галаванаву (маці Марты). Акцёры зразумелі філасофскую глыбіню п'есы і спектакля, а таксама задумку рэжысёра. Не ўсё ў іх атрымалася выдатна, але поспех быў адчувальны. Героі артыстаў мусілі жыць і дзейнічаць так, каб адчуваць сябе шчаслівымі ў тым абсурдным свеце. Яшчэ сам аўтар п'есы Альбер Камю лічыў, што жыццё чалавека – гэта пастаянная і няспынная творчасць, магчымая толькі ва ўмовах свабоды; без свабоды няма творчасці і ўсяго таго, што складае асноўныя вымярэнні чалавечых каштоўнасцей.

Вельмі ўдалым у спектаклі было музычнае афармленне. Тэатральны крытык Вячаслаў Іваноўскі на адным з абмеркаванняў спектакля сказаў: “Асобна трэба адзначыць арганічнае музычнае вырашэнне спектакля. Малады слоніўскі кампазітар Алёксандр Грасевіч напісаў цікавую арыгінальную музыку да спектакля, далёкую ад музычнага ілюстратарства. Шырока выкарыстоўваючы сучасныя прыёмы спалучэння ў музычным радзе элементаў сінтэзіраваных шумоў, кампазітар якраз і дасягнуў стварэння вельмі важнай для спектакля гукашумавой атмасферы, значна пашыраючы тым самым эфект дакладнага псіхалагічнага ўздзеяння на глядача”.

9 снежня ў Слоніўскім беларускім драматычным тэатры адбылася прэм'ера спектакля “Сямейны партрэт з чужым” па п'есе рускага драматурга Сцяпана Лабазёрава. Спектакль паставіў галоўны рэжысёр тэатра Віктар Бутакоў.

Падзеі ў спектаклі адбываліся ў расійскай глыбінцы ў канцы 80-х гадоў мінулага стагоддзя. У звычайную вясковую сям'ю Цімафея і Кацярыны, якія здаюць пакойчык пад “гасцініцу”, пасяляецца 25-гадовы Віктар. Ён прыехаў у вёску афармляць клуб. А вось спыніцца часова не было дзе. Таму і выбраў мясцовы халасцяк Міхаіл для Віктара пакойчык у доме гэтай сям'і.

У час засялення госць знаёміцца з гаспадаром, бабкай і прыгожай Таняй, а пасля пытаецца ў Міхаіла:

- Слухай, а колькі гадоў гэтай Тані?
- Навошта табе? – пытаецца Міхаіл.
- Такая дзяўчынка! А чаго ты адразу, сам з ёю, ці што? Ты ж для яе стары!

Міхаіл заклаваў, найперш з-за таго, што Таня спадабалася Віктару. Каб неяк падстрахавацца ад будучых блізкіх узаемаадносін, якія б маглі ўзнікнуць паміж Віктарам і Таняй, Міхаіл шэпча бабцы і ўсім астатнім, што іх кватарант нядаўна вярнуўся з дурдому, і каб яны былі з ім вельмі асцярожныя. Ён нават бярэ ў бабкі распіску, што ён іх аб гэтым папярэдзіў. Адначасова кажа і Віктару, што яго падсялілі да псіхаў:

— Не выходзь, не размаўляй і наогул – маўчы. Галоўнае – з дачкою не ўздумай. А то яны такі вэрхал паднімуць...

З гэтага моманту ў сям’і, куды пасяліўся малады чалавек, пачынаюцца прыгоды і праблемы. З іх і атрымалася бытавая камедыя, якая адлюстроўвала ці не сённяшнія будні нашага аднастайнага жыцця. Галоўная гераіня спектакля ў фінале разважае: “Усе чамусьці бегаюць, крычаць, равуць, атручваюць некага збіраюцца, не разумееш, хто цяпер дурань, хто разумны... Відаць, толькі кошак тапіць нам даручаюць...”.

У спектаклі “Сямейны партрэт з чужым” -- шэсць дзеючых асоб, ролі якія выконвалі Уладзімір Навумік (Цімафей), Вікторыя Міхальчык (Кацярына), Наталя Шугай (Таня), Тамара Галаванова (бабка), Васіль Сявец (Віктар), Сяргей Лішчык (Міхаіл). Найбольш удала са сваімі ролямі справіліся артысты

У. Навумік, В. Сявец і С. Лішчык. На іх і трымаўся ўвесь спектакль.

Віктар Бутакоў вельмі хацеў паставіць сучасную п’есу беларускага драматурга. Прапановаў яму п’есу Уладзіміра Бутрамеева “Чужыя грошы”. П’еса рэжысёру спадабалася і ён яе паставіў. Спектакль называўся – “Па кім звоніць звон”. Назва спектакля ў пэўнай ступені прадвызначала і накірунак сцэнічнай інтэрпрытацыі бутрамееўскай п’есы.

Гэты спектакль быў паказаны ў межах конкурснай праграмы Другога фестываля беларускай нацыянальнай драматургіі ў Бабруйску. Гэта быў першы за гады існавання выхад Слонімскага беларускага драматычнага тэатра, як прафесійнага тэатра, на імпрэзу такога ўзроўню. Для слоніmsкіх актёраў гэты ўдзел стаў карысным хаця б таму, што яны, так ці інакш, атрымалі магчымасць адчуць тэатральнае жыццё Беларусі.

У канцы 2002 года Віктар Бутакоў ставіць навагоднюю казку “Белая Мышка”, якую я напісаў разам з Аляксеем Якімовічам. Галоўнымі героямі казкі былі Дзед Мароз, Снягурка, Певень, Чаплялейка, Моль і вядома ж – Белая Мышка. Прыгодніцкі канфлікт у спектаклі адбываўся вакол зніклага снежаньскага гадзінніка, без якога ўсе людзі і лясныя гаспадары не змогуць сустрэць Новы год. Аказваецца, што гадзіннік прыхавалі нядобрыя Чаплялейка і Моль, таму станоўчыя героі – Дзед Мароз, Снягурка, Белая Мышка і Пеўнік – усё робяць дзеля таго, каб вярнуць на ёлку гадзіннік, які працікае дванаццаць гадзін, і наступіць Новы год.

Да ўсяго сказанага пра творчае жыццё тэатра ў 2001-2002 гадах, трэба нагадаць, што 10 красавіка 2001 года ў тэатр прыйшоў новы дырэктар – Мікалай Васільевіч Лішчык. Тэатрам ён кіруе ўжо 7 гадоў.

2003 год

У сакавіку тэатр пакінулі рэжысёр Віктар Бутакоў і яго жонка – артыстка Тамара Галаванова. У калектыве вярнуўся Віктар Небальсін і пачаў працаваць галоўным рэжысёрам. За год ён паставіў спектаклі “Сямейны ўік-энд”, “Крыштальную сняжынку” і “Пудзіла”. Дарэчы, п’есу “Пудзіла” напісаў Аляксей Якімовіч. Гэта быў сёмы спектакль пастаўлены на слоніmsкай сцэне паводле ягоных драматычных твораў.

Гледачам запомніўся спектакль “Пярсідскі бэз”, які паставіў малады рэжысёр, выпускнік Беларускай акадэміі мастацтваў Дзяніс Нупрэйчык. У спектаклі было толькі дзве ролі – Ён (артыст Сяргей Лішчык) і Яна (артыстка Ірына Яцук) і два супрацоўнікі міліцыі (артысты Віталь Спасюк і Сяргей Фурса. Іх ролі без слоў). Рэжысёру і актёрам удалося паказаць жыццё ў трагічны момант лёсаў двух людзей.

2004-2005 гады

За два гады на слонімскай сцэне гледачы ўбачылі 7 спектакляў у пастаноўцы Васіля Сяўца і Віктара Небальсіна. Адзін спектакль “Зайка-азнайка” паставіла былая артыстка тэатра Анжэліка Прэдка.

Віктар Небальсін вырашыў ажыццявіць пастаноўку трагікамедыі Андрэя Макаёнка “Трыбунал”. Драматург напісаў гэту п’есу ў 1970 годзе. Яна – пра неўміручасць нашага народа. І калі ў папярэдніх беларускіх п’есах пра Другую сусветную вайну станоўчыя персанажы характарызаваліся аднабакова ўзвышана, манументальна статычна. То Цярэшку Калабка Андрэй Макаёнак не толькі не падсаджвае на п’едэсталы, а нават запіхнуў яго ў мяшок. А справа была вось у чым. Простага беларускага калгасніка Цярэшку Калабка (артыст Уладзімір Навумік) немцы прызначылі старастам. Цярэшкава жонка (Ірына Яцук) і дзеці ўспрынялі гэта як самую страшэнную ганьбу. Больш таго, з двухсэнсоўных размоў Цярэшкі, з яго знешне бесклапотных жартаў вынікала, быццам ён сам згадзіўся быць старастам, каб атрымаць нарэшце ўладу над людзьмі. Аднак гэта падманнае разуменне сутнасці падзей, якія раскрываліся на сцэне. На самай справе Цярэшка меў сувязь з партызанамі і выконваў заданне – і для партызан было вельмі важна, каб на чале вясковай улады, якой давяралі немцы, быў свой чалавек.

У спектаклі было няшмат дзеянняў. У ім пераважала больш размоў, знешне бяскрыўдных жартаў Цярэшкі, якога жонка з дзецьмі завязалі ў мех і судзілі сямейным трыбуналам за здраду. Але гледачы разумелі, як глыбока пакутуе герой. Як хацелася б Цярэшку адкрыцца родным людзям, што ніякі ён не стараста, што ўсё гэта для адводу вачэй, што ён быў і застаўся патрыётам сваёй краіны...

А рэжысёр Васіль Сявец у сваім спектаклі “Курыца” паказаў нам прыгажосць, якая абяззбройвае мужчын перад жанчынамі. Бо што ж прымусіла артыстку Дашчатаўскага драмтэатра Алу Кастрову (артыстка Ірына Яцук) бесцырымонна ў пяць гадзін раніцы ўварвацца ў той самы пакой інтэрнату, дзе некалі са сваім мужам-адміністратарам пачынала сваё сямейнае жыццё? А хапіла толькі аднаго тыдня яе адсутнасці, як муж Алы закахайся ў маладую “курыцу” – артыстку Нону Дубавіцкую (артыстка Наталя Шугай) і гатовы ўцячы з ёй, пакінуўшы Але дзвюх пятнаццацігадовых дачок.

У спектаклі “Курыца” артыстам тэатра ігралася лёгка. Бо яны ігралі ролі артыстаў, у якіх сваё жыццё з праблемамі, радасцямі і расчараваннямі. А з гэтым калектыў тэатра добра знаёмы.

2006-2008 гады

Паціху да беларусаў пачынае вяртацца наша літаратурная, гістарычная і культурная спадчына. Гэта пацвярдзіў і новы спектакль “Пакрыўджаныя” паводле п’есы забытага беларускага драматурга Леапольда Родзевіча (1895–1938) у пастаноўцы рэжысёра Віктара Небальсіна. Фонд прэзідэнта Беларусі па падтрымцы беларускай культуры і мастацтва выдаткаваў на пастаноўку гэтага спектакля 30 мільёнаў беларускіх рублёў.

У 1916 годзе, калі Леапольду Родзевічу быў толькі 21 год, ён стварыў сімвалічна-рамантычную драму “Пакрыўджаныя”, якая асобным выданнем была апублікавана ў 1921 годзе. І дзесьці ў 1990-х гадах спектакль па гэтай п’есе ўпершыню паставіў Беларускі акадэмічны тэатр імя Якуба Коласа ў

Віцебску. І вось новае сцэнічнае ўвасабленне “Пакрыўджаных”. Дарэчы, гэты драматычны твор тэатразнаўцы да сённяшняга дня ставяць на адзін узровень з купалаўскім “Раскіданым гняздом”.

Дзеянне “Пакрыўджаных” адбываецца ў часы паншчыны. У аснове твора ляжыць ідэя асабістай свабоды чалавека. Яна ўвасоблена перш за ўсё ў вобразе старога Тодара, народнага самародка-разьбяра, ролю якога цікава выканаў артыст Сяргей Лішык.

Ролю яго дачкі Уляны прафесійна сыграла Наталля Шутай. Яе гераіня розная: то шчырая, то добрая, то бессардэчная. Спачатку яна кахае корніка Піліпа, але калі іх каханне пракляў бацька, Піліп звар’яцеў, а Уляна “пайшла па руках”. Вобраз Піліпа цікава і своеасабліва ўвасобіў на сцэне артыст Сяргей Фурса. Яго герой атрымаўся настолькі праўдзівым, настолькі здаецца пакрыўджаны лёсам, што сцэнічная драма, думаецца, адбываецца не на сцэне, а ў рэальным жыцці.

Кропку ў спектаклі ставіць Тодар. Ён кажа: “Эх, Уляна! Пакрыўдзіў мяне й Піліпа Бог, але цябе яшчэ больш пакрыўдзіў: згас свет у маіх вачах, застыг розум у Піліпа, а ў цябе, Уляна, душы няма”.

Спектакль “Пакрыўджаныя” нялёгкі. Гледачам самім прыходзіцца шмат дадумаць, разважаць на няпростым чалавечым жыццём, над характарамі людзей. Толькі як бы ні складвалася наша жыццё, чалавек павінен сам выбіраць: каго кахаць, з кім жыць, каго шанаваць.

На сцэне тэатра ажылі і героі італьянскага драматурга, лаўрэата Нобелеўскай прэміі Дарыю Фо. Пастаноўку новага спектакля “Свабодны шлюб” ажыццявіў рэжысёр Валерый Голікаў. Гэта дэбют рэжысёра, і, як адзначылі на абмеркаванні спектакля сябры мастацкага савета тэатра, даволі ўдалы.

Што можа быць цудоўнейшым за свабоду? Што можа быць небяспечнейшым за яе? Пра гэта можна шмат палемізаваць, спрачацца, казаць і пісаць. Але аўтар п’есы, як і рэжысёр, прапанаваў сваё рашэнне гэтага вечнага пытання ў спектаклі “Свабодны шлюб”.

Антонія (артыстка Ірына Яцук) і яе муж — інжынер Мамбрэці (артыст Сяргей Яўменаў) — самая нядобранадзейная ў Італіі... сям’я. А можа, гэта проста свабодная пара? Ці саюз двух адзіночых людзей пад адным дахам? “Тры ў адным” — вось, бадай, самае правільнае вызначэнне.

Дзея спектакля пачыналася з самай звычайнай сітуацыі, якая склалася ў выніку доўгага і пяшчотнага сутыкнення чалавечых душаў — са спробы суіцыду аднаго з іх. А далей няхай разважаюць гледачы: патрэбна свабода ў сям’і ці не?

Монаспектакль нялёгкі, бо ў асноўным на сцэне дзве дзейныя асобы — два артысты. Толькі ў фінале на сцэне з’яўляецца прафесар (артыст Сяргей Фурса). Але спектакль глядзіцца, сумаваць гледачам ён не даваў. Артысты стварылі яркія, шчырыя вобразы сваіх герояў, асабліва гэта ўдалося Ірыне Яцук, якая вядзе спектакль і на якой, у прынцыпе, і трымаецца ўся пастаноўка.

Спектакль для дзяцей “Зялёны атрад” (рэжысёр Васіль Сявец) не шкодзіла б паглядзець і дарослым гледачам. Бо ў тых дзеях, якія адбываюцца ў спектаклі, адлюстравана наша рэчаіснасць. Рэчаіснасць, звязаная з навакольным асяроддзем, з яго аховай і чысцінёй.

Маленькія лясныя жыхары — лісяня, мядзведзяны і ваўчаны вырашылі стварыць зялёны атрад, каб ратаваць лес ад засмечвання і безладдзя. Але, каб зялёны атрад “зарэгістравалі” — неабходна мець свой статут, замацаваны

пячаткаю. Толькі гэта зрабіць не так і проста, бо пячатка знаходзіцца ў бабы Ягі. Вось тут і пачынаюцца казачныя прыгоды, якія вельмі падобныя на рэальныя і сучасныя. Тым не менш, сябры з зялёнага атрада ўсе перашкоды праходзяць і дабіваюцца сваёй мэты.

У галоўных ролях спектакля заняты артысты Наталля Шугай, Сяргей Фурса, Уладзімір Навумік, Сяргей Яўменаў, Ірына Яцук і Дзяніс Прысняк.

“Каму і навошта патрэбны казкі? Гэты жанр я лічу вельмі неабходным. Казка — гэта эпіграф жыцця. Гэта малітва на сон, на сумны настрой, на дрэннае надвор’е. І для дзяцей, і для дарослых. Дзеці становяцца мудрэйшымі, а дарослыя вяртаюцца да чыстай крыніцы маленства. Казка — сувязь пакаленняў. У гэтым іх галоўнае чарадзейства”, — гэтыя словы належаць драматургу Наталлі Абрамцавай. Яна пражыла кароткае жыццё, але пасля сябе пакінула шмат цікавых твораў для дзяцей, найперш навагодніх п’ес. Некалькі гадоў таму на сцэне Слонімскага драматычнага тэатра была пастаўлена яе п’еса “Дзень нараджэння”, а напрыканцы 2007 года адбылася новая прэм’ера па п’есе Наталлі Абрамцавай “Патэлефануйце снягурачцы”. Гэта навагодні спектакль і падарунак не толькі дзецям, але і іх бацькам.

Спектакль паставіў рэжысёр тэатра Васіль Сявец. Як адзначыў галоўны рэжысёр тэатра Віктар Небальсін, спектакль у пастаноўцы Васіля Сяўца атрымаўся лепшым, чым сама п’еса. Магчыма, і так. Бо спектакль сапраўды вясёлы, шчыры, музычны. Майстэрства рэжысёра і прафесійная ігра актёраў стварылі на сцэне казачны цуд. Ды і сцэнічныя героі на сцэне зусім не падобныя на традыцыйных: воўка, лісу, зайца. У новым спектаклі іншыя казачныя героі: філін, лось Топа, папугай, снягурачка — гэта станюўчыя героі, ролі якіх выконваюць артысты Віталь Спасюк, Сяргей Яўменаў, Сяргей Фурса, Наталля Шугай. Дарэчы, роля снягурачкі ў артысткі Наталлі Шугай не першая. “Я ўжо сыграла ролю трох снягурак у розных спектаклях, — сказала артыстка. — Але ўсе снягуркі розныя, бо задачы ў кожнай снягуркі неаднолькавыя. Хаця па характары ўсе снягуркі добрыя і ветлівыя, яны з’яўляюцца ўнучкамі Дзеда Мароза і з іх трэба браць прыклад. А яшчэ ў нашых спектаклях снягуркі змагаюцца са злом і абараняюць дабро”.

Ёсць зло і ў гэтым спектаклі, якое ствараюць нуда Зялёная, зайздрасць Чорная і баба Яга. Іх ролі цікава выканалі артысткі Надзея Ільчанка, Вікторыя Міхальчык і Ірына Яцук. Гэтым артысткам часцей за ўсё дастаюцца ў дзіцячых спектаклях ролі адмоўных герояў. І яны спраўляюцца з імі паймаўшчы ярка і лёгка. Дарэчы, артыстка Слонімскага драматычнага тэатра Ірына Яцук прызнана лепшай артысткай 2007 года Гродзенскай вобласці. Ёй уручана прэмія імя Аляксандра Дубко Гродзенскага аблвыканкама.

Лёс тэатра — клопат усіх

Побач з той творчай радасцю, з тым добрым настроем, з якім працуе калектыў Слонімскага драматычнага тэатра, існуе сёння і засмучэнне. На працягу 18 гадоў тэатр не мае свайго ўласнага памяшкання. Хаця з адкрыццём тэатра планавалася і хуткая пабудова памяшкання пад яго. А месца ў Слоніме выбрана цудоўнае: у самым цэнтры горада, на месцы былога Дома культуры (былога Народнага дома).

Тут і распачалося у самым пачатку 1990-х будаўніцтва тэатра. Будаўніцтва тады вяло малое прадпрыемства “Слонімрэстаўрацыя”. Але, на жаль, з чэрвеня 1993 года там ужо, як кажуць, не забілі ні воднага цвіка. З таго часу да сённяшніх дзён тэатр у Слоніме не мае свайго ўласнага памяшкання, а арэндуе непрыстасаваную залу РДК, якая прызначалася для выстаў карцін мастакоў. Ніхто тады з работнікаў тэатра нават не мог падумаць, што пройдзе ажно 18 гадоў, а калектыў тэатра па-ранейшаму будзе знаходзіцца ў цеснай, непрыстасаванай зале раённага Дома культуры. А тут умовы для працы незайздросныя. Некалькі разоў па выніках праверкі дзяржпажнадгляду, тэатру выносіліся вердыкты: памяшканне наогул непрыстасаванае для працы тэатра, таму што яно пераабсталявана з пэўнымі парушэннямі патрабаванняў пажарнай бяспекі. Як тады быць? Як выратаваць культурную ўстанову Гродзеншчыны? Калектыў верыў, шчыра спадзяваўся, што ў цэнтры Слоніма, на развалінах старога Дома культуры будзе пабудаваны тэатр. Добрае і зручнае месца, ці не так?! Згодна з архітэктурным праектам, будынак, несумненна, упрыгожыў бы старажытны горад, які мае шматвякавую гісторыю.

Вядома, усе гэтыя гады кіраўніцтва тэатра склаўшы рукі не сядзела без справы. Усё рабіла, каб неяк пачаць будоўлю, ды і абяцалі тэатру дапамагчы: і мясцовы райвыканкам, і Гродзенскі аблвыканкам, і Міністэрства культуры і нават Савет Міністраў. Але толькі ўсе абяцалі, а тэатр па-ранейшаму не будзеца. Кажуць, няма грошай. Вось і ўсё.

У 2002 годзе на імя былога міністра культуры Леаніда Гулякі з пісьмом звярнуліся старшыня Слонімскага гарвыканкама А.Лакцёўшын і старшыня гарадскога Савета дэпутатаў А.Гаркавая з просьбаю: “У 2002 годзе горад Слонім будзе адзначаць сваё 750 –годдзе. У сувязі з гэтай знамянальнай датай зацверджаны мерапрыемствы па будаўніцтву, рэканструкцыі, рамонту аб’ектаў, добраўпарадкаванню і азеляненню тэрыторый горада. Згодна з гэтымі мерапрыемствамі прадугледжваецца рэканструкцыя народнага дома па вул. В.Крайняга, 18, пабудаванага ў 1900 годзе. Плошча забудовы 790 кв.м. У 1990 годзе па заданню упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама быў распрацаваны праект рэстаўрацыі будынка з прыстасаваннем яго пад тэатр. У 1991 годзе пачаты работы па рэстаўрацыі, пабудаваны падвальны паверх, трансфарматарная падстанцыя. Але, з-за адсутнасці фінансавання ў 1993 годзе ўся праца была спыненая. Пад уздзеяннем атмасферных асадкаў пачалі інтэнсіўна разрушацца вонкавыя сцены, перакрыцці. Каштарысны кошт будаўніча-мантажных работ у цэнах 1991 года склаў 960 тысяч рублёў. Выкананне склала 120 тысяч рублёў. Слонімскі гарадскі Савет дэпутатаў і гарадскі выканаўчы камітэт просяць вас разгледзець пытанне фінансавання рэканструкцыі помніка архітэктуры пачатку XX стагоддзя”. Гэта просьба і справа былі 6 гадоў таму. А тэатр так і не будзеца.

У дырэктара тэатра Мікалая Васільевіча Лішыка ляжыць на сталае цэлая папка адказаў і абяцанняў з розных інстанцый, што тэатр вось-вось пачнуць будаваць. Ды дзе там. Праўда, на сённяшні дзень падрыхтаваны ўжо новы праект пабудовы тэатра, гэты праект прайшоў ужо экспертызу. Падрыхтаваны і будаўнічы праект тэатра, кошт якога складае ажно 188 мільёнаў 625 рублёў, а аплочана за яго толькі 91 мільён рублёў. Больш грошай няма і ніхто іх не дае. Паўстае пытанне: хто будзе нясці адказнасць за тое, што ўжо другі раз у зямлю закопваюцца немалыя дзяржаўныя грошы за выкананне пректаў, а будоўля зноў не пачынаецца? А мы з вамі кожны дзень чуюм пра беражлівасць і эканомію сродкаў. Вось вам жывы прыклад эканоміі і беражлівасці народных сродкаў.

Поўны кошт пабудовы тэатра ў Слоніме сёння будзе каштаваць каля 5 мільярдаў рублёў. Для нашай дзяржавы гэта дробязныя грошы, толькі чамусьці і іх няма. Хаця ў 2006 годзе старшыня Гродзенскага аблвыканкама Уладзімір Саўчанка на сустрэчы з кіраўнікамі нашага горада і раёна спытаўся: ці патрэбны ў Слоніме тэатр? Усе адказалі, што вельмі патрэбны. Тады Уладзімір Ягоравіч цвёрда запэўніў: “Губернатар слоў на вецер не кідае. У снежні 2007 года тэатр у Слоніме будзе пабудаваны”. Але прайшоў і снежань, а тэатра няма.

Ёсць і пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь № 604 “Аб зацвярджэнні праграмы рэканструкцыі і тэхнічнага пераабсталявання дзяржаўных тэатраў Рэспублікі Беларусь на 2004-2010 гады”, дзе пад пунктам 12 згадваецца і Слонімскі драмтэатр, які павінен быць прафінансаваны і пабудаваны. Таму прыйдзецца пачакаць яшчэ да 2010 года, каб ужо на сто працэнтаў упэўніцца, ці будзе да канца выкананая пастанова Савета Міністраў.

Гутаркі пасля спектакляў

Дырэктар тэатра Мікалай Лішык:
“Будынак тэатра ўпрыгожыць наш горад”

— **Мікалай Васільевіч, БЕЛТА нядаўна паведаміла, што ў наступным 2009 годзе калектыў нашага тэатра справіць наваселле. Ці праўда?**

— Хочацца ў гэта верыць. Але нам ужо 18 гадоў абяцаюць пачаць будаваць у Слоніме тэатр, а справа пакуль не рухаецца з месца, таму я цяпер нават і не ведаю, як гэта ўсё пракаментуваць. Бо калі на самай справе пачнецца будаўніцтва, то не хочацца гэтую справу сурочыць. Скажу толькі, што жыць і працаваць калектыву тэатра ў такіх умовах, у якіх мы працуем цяпер, надалей немагчыма. Калектыў туліцца на 320 квадратных метрах у будынку РДК. Слоніўскі драматычны тэатр — адзіны ў рэспубліцы, які не мае ўласнага памяшкання.

— **Тым не менш, ці пачнецца ўсё ж сёлета будаўніцтва тэатра?**

— Будзем спадзявацца, што пачнецца. Пакуль вырашаецца праблема з фінансаваннем будаўніцтва. Нядаўна я размаўляў наконт гэтага са старшынёю райвыканкама Мечыславам Браніслававічам Касцюком, які сказаў, што, магчыма, падрядчыкам будаўніцтва будзе адзін з гродзенскіх трэстаў.

— **Ці падрыхтавана праектная дакументацыя на будаўніцтва тэатра?**

— Усё ўжо падрыхтавана і прайшло экспертызу, а таксама аплачана, застаецца толькі пачаць будаўніцтва.

— **Што сабой будзе ўяўляць новабудуўля?**

— Гэта будзе арыгінальны двухпавярховы будынак з падвальным памяшканнем. Будынак тэатра ўпрыгожыць цэнтр нашага горада. Глядзельная зала плануецца на 220 месцаў. Таксама ў тэатры будзе вялікая мастацкая майстэрня, 6 грымёрак, некалькі душавых пакояў, сталярная майстэрня, рэпетыцыйная і харэаграфічная залы і г.д.

— **Мікалай Васільевіч, якім для тэатра быў мінулы год? Я маю на ўвазе творчыя планы.**

— Наш тэатр дзяржаўны. Таму даведзеныя да тэатральнага калектыву эканамічныя і творчыя паказчыкі мы ў 2007 годзе поўнасьцю выканалі. Пры плане 50 млн. рублёў пазабюджэтных даходаў мы зарабілі 51,4 млн. рублёў, пры запланаваных 235 спектаклях — тэатр паказаў 263 пастаноўкі. Было пастаўлена 5 новых спектакляў: два — для дарослых, 3 — для дзяцей. І цяпер у нашым рэпертуары налічваецца 10 дарослых пастацовак і 12 дзіцячых. У мінулым годзе тэатр гастралюваў па Гродзенскай, Брэсцкай і Мінскай абласцях.

2008 г.

Артыст Уладзімір Навумік: “Я люблю свой тэатр”

— **Уладзімір Аляксандравіч, час бяжыць хутка. Глядзіш ужо і Слоніўскаму беларускаму драматычнаму тэатру 15 гадоў. Столькі гадоў на яго сцэне працуеце і Вы. Што даў Вам тэатр і чаму навучыў?**

— Акцёрскаму майстэрству мяне навучыў рэжысёр Мікалай Варвашэвіч. Ён таксама навучыў мяне па-сапраўднаму моцна любіць наш тэатр.

— **Значыць для актёра Уладзіміра Навуміка тэатр пачынаецца і пачаўся не з вешалкі, як кажуць у народзе, а з Мікалая Варвашэвіча. Так?**

— Сапраўды так. Я скончыў вучылішча мастацтваў у Гродне, Беларускаю акадэмію мастацтваў, дзе працуе шмат выдатных педагогаў, але сваім сцэнічным настаўнікам быў і застаўся для мяне менавіта Мікалай Варвашэвіч.

— **А што для Вас значыць сьнянн тэатр?**

— Найперш — гэта праца. Які б у мяне настрой не быў, але да сваёй прафесіі стараюся адносіцца заўсёды сур'ёзна.

— **Вы сыгралі на слонімскай сцэне дзесяткі роляў. Ці ёсць у Вас любімыя ролі, якія запомніліся, якія хочацца іграць і іграць?**

— Вядома ёсць. Найперш гэта вобраз пісара са спектакля “Лекі ад каханьня” па п’есе Уладзіслава Галубка “Пісаравы імяніны”. З вялікай радасцю я ўспамінаю гэты спектакль, дзе са мною побач ігралі цудоўныя артысты. Не магу забыць і спектакль “Сабака з залатым зубам”, дзе я выконваў ролю сяржанта Дзюбы. Даспадобы мне і вобраз Бальзімінава ў спектаклі “Жаніцьба Бальзімінава”. Усе гэтыя найвыдатнейшыя спектаклі некалі ажыццявіў на нашай сцэне ўсё той жа Мікалай Фёдаравіч Варвашэвіч. А сьнянн мне падабаецца мой герой Цярэшка Калабок у спектаклі “Трыбунал” рэжысёра Віктара Небальсіна. Я з вялікім задавальненнем іграю Цярэшку Калабка. А першым маім спектаклем на слонімскай сцэне была “Папялушка”. Спачатку я ў ім іграў блазана, а пасля — прынца. Калі толькі тэатр наш пачаў існаваць, я ў ім працаваў не толькі артыстам, але і адміністратарам. Я ездзіў у тыя ж Маладзечна, Асіповічы, Вілейку і ў іншыя гарады рэспублікі, дзе арганізоўваў спектаклі: прадаваў білеты, збіраў грошы, а пасля ў касцюме свайго героя бег на сцэну выконваць ролю.

— **Нашаму тэатру — 15 гадоў. У якія пяць гадоў Вам найлепш і цікавей працавалася?**

— Першыя пяць гадоў у тэатры я вучыўся сцэнічнаму мастацтву. Быў малады, не было вопыту ні тэатральнага, ні жыццёвага. А вось другая пяцёрка гадоў у тэатры была цікавай і плённай. Яна і памятаецца часцей. Яна была больш асэнсаванай, тады пачало адчувацца пачуццё прэм’еры, прафесіі, цябе сталі нават пазнаваць у горадзе. О, гэта не забываецца!

— **Вы казалі, што Вас, як артыста, нават пазнаюць у горадзе. На гэты конт які-небудзь выпадак можаце сьнянн прыгадаць?**

— Адзін раз стаю на нашым слонімскім рынку. Падыходзіць жанчына і кажа: “Маладзец! Добрага зайца сыграў!”. Пытаюся: якога зайца? “Я была на Вашым спектаклі і бачыла, як Вы ігралі ролю зайца. Мне спадабалася”, — адказала жанчына і пайшла. Ды такіх прыкладаў можна прыгадаць шмат.

— **Уладзімір Аляксандравіч, калі б так сталася, што Вы не сталі артыстам, якую прафесію для сябе выбралі б?**

— Прафесію будаўніка. Для мяне сьнянн цяжкасцю не з’яўляецца, напрыклад, насіць цэмент, цэглу, пясок...

— **Дык можа сьнянншнім будаўнічым арганізацыям не хапае такога выдатнага спецыяліста, як Вы?**

— Сьнянн ў Беларусі даволі многа выдатных спецыялістаў-будаўнікоў, а таксама цудоўных артыстаў. Галоўнае, каб для іх знаходзілася праца і плацілі добры заробак.

2005 г.

Артыстка Вікторыя Міхальчык “Тэатр – маё жыццё”

— **Вікторыя Уладзіміраўна, ці памятаецца Вам першы выхад на слонімскую тэатральную сцэну і першая ваша роля ў спектаклі?**
— Вядома, памятаецца. Гэта быў спектакль для дзяцей “Антосік і гармонік”, дзе я сыграла ролю бабулі. Ставіў гэты спектакль малады тады рэжысёр Сяргей Бачкоў. Першая роля — гэта хваляванне, тым больш што заўсёды хвалюешся, калі выходзіш на сцэну. Калі няма хвалявання, можа нічога не атрымацца. Але побач са мною былі выдатныя партнёры — артысты Мікалай Сцешыц, Віктар Багушэвіч, Таццяна Натарава, — і мне з імі становілася лягчэй. Яны заўсёды дапамагалі маладым артыстам.
— **Відаць, з імі было добра працаваць? А з кім сёння Вам выдатна і лёгка працуеца на сцэне?**

— Мне нядрэнна працуеца з усімі артыстамі, але найлепш з Наталляй Шугай, Ірынай Яцук і Сяргеем Лішыкам. Ад партнёраў на сцэне залежыць многае, найперш поспех. Калі ёсць сцэнічны ансамбль — значыць, усё атрымаецца.

— **Вікторыя Уладзіміраўна, я ведаю, што Вы нарадзіліся на Браншчыне ў горадзе Карачаў. Чаму Вы вырашылі паступіць менавіта ў вучылішча культуры?**

— Спачатку я паступала ў Бранскі педінстытут на філфак, але цётка мая мяне адгаварыла і прапанавала вучыцца на артыстку, бо я мела на гэта здольнасці. Я забрала дакументы і вырашыла паступаць у вучылішча культуры на спецыяльнасць “рэжысёр самадзейных тэатральных калектываў”. Паступіла. Там былі вельмі добрыя тэатральныя выкладчыкі, шмат чаму навучылі, найперш — як любіць тэатр, разумець яго. Пасля вучылішча я з бацькамі (бацька — вайсковец) прыехала ў Слонім і трапіла ў тэатр Мікалая Варвашэвіча. Дарэчы, у тэатр мяне прывёў Мікалай Адамчык, прывёў і пакінуў тут, як аказалася, на ўсе гэтыя гады.

— **Скажыце, а ці можна сёння ў нашым тэатры дасягнуць акцёрскай вышыні і вядомасці, а таксама званняў заслужанага ці народнага артыста?**

— Не. Цяпер наш тэатр перажывае нялёгкі час. Мне здаецца, дасягнуць найвышэйшага акцёрскага майстэрства ў нашым тэатры пакуль немагчыма. А гэта можна зрабіць толькі тады, калі ў тэатра будзе стабільны і сур’ёзны рэпертуар. І ўсе акцёры будуць працаваць не на план па фінансах і гледачах, а на якасць спектакляў, на асобнага адукаванага гледача, а таксама ўдасканалваць сваё майстэрства. А ў нас такога дарослага рэпертуара няма. Бо трэба выканаць месячны ці гадавы планы, мы ў асноўным працуем над дзіцячымі пастаноўкамі і гастралюем з імі па рэспубліцы. А ў дзіцячых спектаклях званне заслужанага ці народнага артыста не атрымаш, асабліва ў правінцыі. Пачынаць акцёрскае жыццё артысту, вядома, найпрасцей са сцэнічнай казкі. Але каб паказаць акцёрскі рост, каб стварыць глыбокі сцэнічны вобраз, неабходна найвыдатнейшая драматургія і рэжысура. А нам гэтага пакуль бракуе. Ёсць і шэраг іншых праблем і нюансаў. Але, мне здаецца, што час працуе на наш тэатр. І тады са сталіцы ў Слонім будуць ехаць гледачы, каб паглядзець тую ці іншую пастаноўку. Мне ў гэта верыцца.

— **Няўжо ў нашым тэатры адчуваецца творчае зацішша? Усе ж працуюць: ідуць рэпетыцыі, гастролі, рыхтуюцца новыя пастаноўкі і для дарослых, і для дзяцей. А можа, у тэатры сёння не хапае такога чалавека, якім быў Мікалай Варвашэвіч? Ці, можа, Вы ў свой час**

проста да яго прывыклі? Усё ж час не стаіць на месцы, час сваё нешта заўсёды мяняе. І Вам трэба ісці ў нагу з часам...

— Можа, вы і маеце рацыю. Але мы павінны аддаць гэтаму чалавеку належнае. Ён нас вучыў ТЭАТРУ. І мяне таксама вучыў. І я гэтым ганаруся, што прайшла школу Варвашэвіча. Пра яго старэйшыя акцёры нашага тэатра казалі, што першыя два курсы акадэміі мастацтваў даваў у тэатры маладым акцёрам Мікалай Варвашэвіч. Ён, сапраўды, прывіваў любоў да прафесіі акцёра, дысцыпліну ў прафесіі. Казаў, што ніколі не трэба спазняцца на рэпетыцыі, на выезд, на спектакль. Гэта святое — прыйсці своєчасова, загадзя. І на рэпетыцыях акцёр павінен выкладвацца поўнасьцю, інакш вынікаў не ўбачыш.

— Але акцёры павінны і самі самастойна працаваць над сваімі ролямі, над павышэннем акцёрскага майстэрства...

— Павінны. І шчыра кажучы, нам усім трэба шмат яшчэ працаваць над сабою. Ды і поспех нашага тэатра залежыць ад нас саміх, а не толькі ад рэжысёраў.

— У Вас ёсць такія ролі, якія ўспамінаюцца з радасцю, ад якіх святлее на душы?

— Ёсць шмат. Але мне найдаражэйшыя ролі Красавінай у “Жаніцьбе Бальзімінава”, Ані ў спектаклі “Мы ідзем глядзець “Чапаева” і Сафі ў “Сямейным уік-эндзе”. А з дзіцячых спектакляў успамінаецца роля пані Крывулькі ў казцы “Чарадзежныя суніцы” паводле п’есы Аляксея Якімовіча, а таксама былі чудаўныя ролі ў спектаклях “Папялушка” і “Жыла-была Сыраежка”.

— Якія ёсць спадзяванні ў артысткі Вікторыі Міхальчык?

— Надзея заўсёды памірае апошняй. Спадзяюся сыграць вялікую і сур’ёзную ролю, якую гледачы доўга памяталі б. Хочацца таксама вярнуцца да былых традыцый. Мы кожную нядзелю тады паказвалі спектакль для дарослых гледачоў. І слонімцы ведалі, што ў нашым горадзе ёсць тэатр. І ведалі тое, куды можна было схадзіць адпачыць у выхадны дзень. І ў нас тады быў свой глядач. Хочацца яшчэ спадзявацца, што ў нашым старажытным горадзе нарэшце пабудуюць тэатр, пра які мы марым ужо 15 гадоў.

— Але і пяць гадоў таму тэатр перажываў таксама нялёгкі час?

— Мы тады часцей выходзілі на сцэну і паказвалі сваё майстэрства слоніскаму даросламу гледачу, хаця зала не заўсёды была запоўненая, і мы на гэты конт спрачаліся з былым дырэктарам Клябанавым. Выхаднымі днямі паказвалі і дзіцячыя спектаклі. Я наогул люблю, калі гледачы прыходзяць у тэатр адпачыць. Яны па-святочнаму апранутыя, радасныя, садзяцца ў залу і чакаюць, калі пачнецца спектакль. І калі я на сцэне, то адчуваю гэта — і мне становіцца лёгка і прыемна прыносіць ім пэўную асалоду. А гледачы разам з нашымі героямі перажываюць, радуюцца, а таксама запамінаюць нас, артыстаў, каб пасля зноў прыйсці на новую прэм’еру.

— Тэатр для Вас — гэта праца ці захапленне?

— Тэатр для мяне — гэта жыццё.

— А Вы не саромеецеся казаць, што працуеце артысткай у тэатры?

— Мне, на жаль, не вельмі хочацца гаварыць у Слоніме, што я працую артысткай. Гэта не значыць, што я саромеюся сваёй прафесіі, не, ні ў якім разе. У нас моцна адчуваецца правінцыя і людзі — правінцыйныя. Для іх акцёры — гэта тыя, каго паказваюць у серыялах ці баевіках па тэлебачанні. А ў Слоніме для іх, якія могуць быць артысты? Таму часам з-за гэтага бывае крыўдна. Але я ганаруся, што працую артысткаю і на сцэне магу пражыць

лёс і жыццё іншага чалавека.
— **Вікторыя Уладзіміраўна, у якіх новых спектаклях у найбліжэйшы час Вас убачаць слоніmsкія і іншыя гледачы?**

— У новым спектаклі “Трыбунал” паводле п’есы Андрэя Макаёнка я сыграла ролю Надзеі — нявесткі Цярэшкі Калабка. А юныя гледачы мяне ўбачаць у навагодняй казцы “Чарадзеіны гадзіннік”, якую напісаў і будзе ставіць Віктар Небальсін.

2004 г

Артыстка Наталля Шугай: “Тэатр трэба любіць так, як любім яго мы”

--Наталля, раскажыце, калі ласка, трохі пра сябе.

-- Я нарадзілася на Украіне, скончыла Кіеўскі інстытут культуры імя Карнейчука. Выйшла замуж і з мужам у 1997 годзе прыехала ў Слонім па месцу яго службы.

-- І даведаліся, што ў Слоніме існуе прафесійны драматычны тэатр. Так?

-- Вядома. Прыйшла ў тэатр да рэжысёра Мікалая Варвашэвіча і сказала, што хачу працаваць у тэатры. Ён мяне ўважліва паслухаў і сказаў, каб выходзіла на працу. У гэты час рэжысёр якраз рэпэціраваў спектакль для дзяцей “Зайка-азнайка”, дзе прапанаваў мне ролю зайчаняці. І я сыграла. Наогул, тады з Мікалаем Фёдаравічам Варвашэвічам было працаваць вельмі цікава, асабліва маладым акцёрам. Бо ён быў не толькі рэжысёрам-пастаноўшчыкам у тэатры, але і педагогам. Ставіў нам, маладым акцёрам, канкрэтную задачу на сцэне, паказваў кожны рух, працаваў з акцёрамі над раскрыццём псіхалогіі персанажаў. Такія людзі не забываюцца.

-- Ці ёсць у Вас любімая роля, якую Вы выканалі на сцэне нашага тэатра?

-- Усе любімыя. Але найбольш мне падабаецца роля Марты ў спектаклі “Непаразуменне”, які паставіў рэжысёр Віктар Бутакоў па п’есе Камю. Наогул, я люблю іграць ролі драматычныя і трагедыйныя, якія моцна адрозніваюцца ад майго характара. Хацела б сыграць моцную асобу, жанчыну вялікай сілы волі, напрыклад Жану Д’арк ці Федру.

-- Вас часта можна ўбачыць і ў спектаклях для дзяцей. Відаць, ёсць і там любімыя Вашы сцэнічныя героі?

-- Роляў дваццаць я ўжо сыграла ў спектаклях для самых маленькіх, але вельмі ўважлівых, дасціпных і сур’ёзных гледачоў. Найбольш люблю іграць на сцэне хлопчыкаў. Мне вельмі падабаецца роля маслянці ў спектаклі “Жыла-была Сыраежка”, роля малога ў “Малышу і Карлсане”, а таксама люблю іграць розных зайцаў. Праўда, цяпер з рэжысёрам Васілём Сяўцом, які ставіць спектакль “Чудеса на змеіным болоте”, працую над ролю змяі падкалотнай. Таксама роля з характарам. Спектакль будзе на рускай мове.

--Дарэчы, Вы прыехалі з Украіны, а тэатр наш тады быў беларускамоўным. Ці былі ў Вас праблемы з моваю?

-- Абсалютна ніякай. Тэатральныя школы Беларусі і Украіны вельмі падобныя. Падобныя і мовы. Спачатку вывучвала ролі на памяць, дапамагалі калегі па працы, а цяпер праблем з моваю не існуе. Галоўнае, каб спектаклі былі цікавыя, каб на іх ішлі гледачы, каб слоніmsцы ведалі, што ў нашым

горадзе існуе дзяржаўны прафесійны драматычны тэатр. Бо ёсць такія, хто пра гэта зусім не ведае, ды і ні разу не быў у нашым тэатры.

-- **Якая мара ў артысткі Наталлі Шугай?**

-- Планаў і мараў у мяне шмат. Але ёсць адна. І не толькі ў мяне, але і ва ўсіх работнікаў тэатра, ды і ў слонімцаў наогул. Гэта мець у цэнтры горада свой будынак тэатра – свой дом. Хопіць тэатру ўжо 17 гадоў жыць на кватэры, жыць не ў сваім доме. Хочацца, каб наш тэатр быў навідавоку, каб і той, хто ні разу не быў у ім – завітаў і назаўсёды палюбіў у Слоніме чароўнае сцэнічнае мастацтва, палюбіў так, як любім яго мы.

2007 г.

Артыстка Ірына Яцук: “Я живу на слонімскай сцэне”

-- **Ірына, Вы з самага маленства марылі стаць артысткай ці гэта была нейкая выпадковасць?**

-- Я родам з Віцебшчыны. Вучылася ў Белдзяржуніверсітэце. А мой зямляк і сябар Сяргей Бачкоў (цяпер артыст Гродзенскага абласнога тэатра) вучыўся тады ў Мінску ў інстытуце культуры. Вось ён мяне разам з рэжысёрам Віктарам Небальсіным аднойчы паклікаў у Слонім на “агледзіны” да Мікалая Фёдаравіча Варвашэвіча, дзякуючы якому ў Слоніме тады з’явіўся дзяржаўны драматычны тэатр. Я прыехала сюды і тут засталася, дзе працую ў тэатры ўжо 17 гадоў. Спачатку была памочнікам рэжысёра, пасля манцёршчыцай сцэны, адміністратарам, адным словам прайшла ўсе азы тэатральнага мастацтва. І аднойчы рэжысёр Віктар Небальсін вырашыў мяне выпусціць на сцэну ў спектаклі “Крыштальная сняжынка”. З той пары я і живу на слонімскай сцэне.

-- **Якая Вам найбольш роля памятаецца, найбольш падабаецца з тых, якія Вы сыгралі на сцэне Слонімскага драмтэатра?**

-- Усе. Вельмі мне падабаўся спектакль “Пярсідскі бэз” па п’есе Мікалая Каляды. Часта прыгадваюцца спектаклі рэжысёра Мікалая Варвашэвіча “Лекі ад кахання”, “Жаніцьба Бальзамінава”, “Сабака з залатым зубам”. Вельмі сумую па тых артыстах з якімі некалі разам працавала ў Слоніме. Гэта з Віктарам Багушэвічам, Мікалаем Сцешыцам, Таццянай Паўлавай, Таццянай Натаравай. Наш тэатр некалі пачынаўся не з нуля, а адразу з поспехаў, удач, сцэнічнага адкрыцця. Бяда нашага горада ў тым, што акцёраў не забяспечваюць жыллём, а маглі б у нас працаваць добрыя акцёры, калі б хоць адну кватэру райвыканкам у год выдаткоўваў для тэатра. Але пра гэта толькі можна марыць, як і пра сам новы тэатр у цэнтры горада.

-- **Што думаецца Вам, Ірына, пасля таго, як Вас уганаравалі абласной прэміяй імя Аляксандра Дубко?**

-- Я думаю, што гэта нейкая выпадковасць. Хаця наш дырэктар тэатра Мікалай Васільевіч Лішчэкажа, што нічога выпадковага не бывае. У цэлым, гэта заслуга не мая, а ўсяго нашага калектыву. Асабліва заслуга тых, хто шчыра адданы тэатру. Проста я паехала ў Гродна, атрымала прэмію і прывязла яе ў тэатр. Дарэчы, я даведалася, што наш артыст Уладзімір Навумік узнагароджаны граматай Упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама. Хутка ён яе, а таксама прэмію, атрымае.

-- **Значыць, праца акцёраў Слонімскага драмтэатра не прападае марна, а па-сапраўднаму прыносіць карысць людзям?**

-- Тэатр – вялікае мастацтва, культура. Тэатр трэба разумець, цаніць, тэатру трэба верыць, бо калі ўжо закахаешся (іншага слова я не знаходжу) у тэатр – здрадзіць яму немагчыма.

-- **Вы ўжо вопытная артыстка, сыгралі на слонімскай сцэне дзесяткі роляў. А ці хвалюецца цяпер, калі выходзіце на сцэну?**

-- Цяпер, як не дзіўна, хвалююся больш, чым раней. Адказнасць адчуваю не толькі за сябе, але і за партнёраў, якія працуюць са мною на сцэне. І так было раней, і мусіць так будзе заўсёды. Калі артыст не будзе хвалявацца – не атрымаецца спектакля. Ды і не толькі трэба хвалявацца, а на сцэне неабходна жыць сваімі героямі, а не іграць іх ролі.

-- **Тым не менш, якую ролю яшчэ марыць артыстка Ірына Яцук сыграць на сцэне Слонімскага драматычнага тэатра?**

-- Усе. Здаецца, усіх сцэнічных герояў іграла б. І хоць заўсёды мяне палохае новая роля, але на сцэну цягне магнітам. Люблю і ў спектаклях для дзяцей удзельнічаць, і ў спектаклях для дарослых. Я амаль ва ўсіх пастаноўках іграла лісіцаў. Цяпер рэпэціруем новы спектакль для дзяцей, а там таксама ёсць ліса. Яе іншая артыстка іграе. Але там такая “смачная” ліса, такое поле дзейнасці для артысткі, што ледзь утрымліваюся ад вобразу гэтай казачнай вядомай гераіні.

-- **Што Вы скажаце пра сучасны стан нашых беларускіх тэатраў.**

-- Некалі Уільям Шэкспір прыйшоў да высновы, што тэатр – люстэрка свету, а людзі ў ім – акцёры. Гэтаму люстэрку сёння нялёгка. Беларускі тэатр перажывае няпросты час. Але, калі нашаму тэатру было лёгка?.. Тым не менш, наша задача – гэта радаваць гледачоў новыя сцэнічнымі пастаноўкамі і цікавымі ролямі. Тэатр у Беларусі быў, ёсць і будзе.

2008 г.

**Рэжысёры і акцёры, якія працавалі ў
Слоніўскім драматычным тэатры
(1990 - 2008 г. г.)**

Багушэвіч Віктар
Бандарук Валерый
Бачкоў Сяргей
Богдан Аляксандр
Будзілаў Аркадзь
Бутакоў Віктар
Бялёна Вольга
Варвашэвіч Мікалай
Вятошкіна Ірына
Галаванавы Тамара
Гойжа Валянціна
Грасевіч Таццяна
Грасевіч Юрый
Грынчык Людміла
Дзмітрэнка Уладзімір
Дубік Таццяна
Ёрш Іна
Жук Таццяна
Залатухін Уладзімір
Казачонак Мікалай
Камінскі Аляксандр
Карташэвіч Лідзія
Літвіненка Лілія
Лішык Сяргей
Мальковіч Казімір
Мартынава Наталля
Марэцкая Ірына

Марэцкі Юрый
Мурычын Валерый
Міхалік Мікалай
Наўгародская Святлана
Натаравы Таццяна
Нікалаюк Віктар
Нупрэйчык Дзяніс
Палішчук Кацярына
Паляўкова Алена
Паўлава Таццяна
Пракопiч Сяргей
Працэнка Кліменціна
Прэдка Анжэліка
Пятрашка Валянціна
Савушкін Алег
Сакалова Алена
Селіванавы Настасся
Скарбеева Марына
Слабодчыкава Аксана
Случко Сяргей
Струкаў Пётр
Сурмейка Юлія
Сцешыц Мікалай
Танчук Ірына
Шалахонаў Аляксандр
Шэлепава Ганна
Чуйко Наталля

Рэпертуар драматычнага тэатра

(У душках прозвішча рэжысёра і мастака)

1990 г.

“Папялушка” па п’есе Т.Габе (Мікалай Варвашэвіч – рэжысёр і мастак).

“Жалезная заслона” па п’есе У.Катэнкі (Мікалай Варвашэвіч – рэжысёр і мастак).

“Два клёны” па п’есе Я.Шварца (Юрый і Ірына Марэцкія, Яўген Гіль).

“Чырвоны куток” па п’есе М.Разумоўскага (Таццяна Паўлава, Ганна Шэлепава).

1991 г.

“Прынцэса і салдат” па п’есе У.Ягоўдзіка (Мікалай Варвашэвіч, Ларыса Засімовіч).

“Не забыцца і паспець на сябе хамут адзець” па п’есе Л.Родзевіча (Віктар Багушэвіч, Сяргей Кірык).

“Крыштальная сняжынка” па п’есе В.Небальсіна (Сяргей Бачкоў, Сяргей Кірык).

1992 г.

“Зайка-азнайка” па п’есе С.Міхалкова (Мікалай Варвашэвіч, Сяргей Кірык).

“Антосік і гармонік” па п’есе В.Фрыдкіна і В.Шульжыка (Сяргей Бачкоў, Сяргей Кірык).

“Сабака з залатым зубам” па п’есе У.Сауліча (Мікалай Варвашэвіч, Сяргей Кірык).

“Лекі ад кахання” па п’есе У.Галубка (Уладзімір Залатухін, Марыя Сямёнава).

1993 г.

“Свінячае жьццё” па п’есе А.Богдана (Валерый Бандарук, Сяргей Кірык).

“Чарадзеіныя суніцы” па п’есе А.Якімовіча (Сяргей Бачкоў, Сяргей Кірык).

“Дзень нараджэння ката Леапольда” па п’есе А.Хайта (Анастасія Селіванава, Сяргей Кірык).

“Прымакі” па п’есе Янкі Купалы (Мікалай Варвашэвіч, Сяргей Кірык).

1994 г.

“Мудрагелісты Цмок” па п’есе С.Бачкова (Сяргей Бачкоў, Сяргей Кірык).

“Хітрыкі бабы Ягі” па п’есе А.Якімовіча (Мікалай Варвашэвіч, Сяргей Кірык).

“Жаніх па перапісцы” па п’есе А.Федарэнкі (Валерый Бандарук, Васіліка Шаронава).

1995 г.

“Апошні дыназаўрык” па п’есе А.Якімовіча (Таццяна Дубік, Людміла Лобач).

“Каханне з падманам” па п’есе У.Галубка (Мікалай Варвашэвіч, Яўген Гіль).

“Чырвоны каптурок” па п’есе Я.Шварца (Мікалай Варвашэвіч, Людміла Лобач).

“Новыя прыгоды ў Прастаквашыне” па п’есе Э.Успенскага (Таццяна Дубік, Людміла Лобач).

“Жарты Парыжа” па п’есе К.Манье (Таццяна Дубік, Людміла Лобач).

“Дзед Мароз і лясун” па п’есе Л.Рублеўскай (Мікалай Варвашэвіч, Людміла Лобач).

1996 г.

“Драўляны рыцар” па п’есе С.Кавалёва (Мікалай Варвашэвіч, Людміла Лобач).

“Хачу быць чараўніцай” па п’есе Н.Нячаевай (Васіль Сявец, Людміла Лобач).

“Жаніцьба Бальзамінава” па п’есе А.Астроўскага (Мікалай Варвашэвіч, Людміла Лобач).

1997 г.

“Добры змей” па п’есе А.Якімовіча (Васіль Сявец, Людміла Лобач).

“Камедыя” па п’есе У.Рудава (Віктар Небальсін, Людміла Лобач).

“Чарнакніжнік” па п’есе С.Кавалёва (Віктар Небальсін, Людміла Лобач).

1998 г.

“Іван Світаннік” па п’есе Г.Каржанеўскай (Васіль Сявец, Таццяна Сальга).

“Жыла-была Сыраежка” па п’есе В.Зіміна (Віктар Небальсін, Таццяна Сальга).

“Мы ідзем глядзець “Чапаева” па п’есе А.Данілава (Мікалай Варвашэвіч, Таццяна Сальга).

“Крышталёвая сняжынка” па п’есе В.Небальсіна (Васіль Сявец, Таццяна Кедук).

1999 г.

“На бойкім месцы” па п’есе А.Астроўскага (Казімір Мальковіч, Таццяна Кедук).

“Маўтлі” па п’есе А.Якімовіча (Святлана Наўгародская, Таццяна Кедук).

“Гаспадыня гасцініцы” па п’есе К.Гальдоні (Мікалай Варвашэвіч, Таццяна Кедук).

“Пан міністр” па п’есе Ф.Аляхновіча (Сяргей Бачкоў, Таццяна Кедук).

2000 г.

“Пакуль яна памірала” па п’есе Н.Птушкінай (Віктар Бутакоў, Людміла Лобач, Таццяна Кедук).

“Зімовая казка” па п’есе Г.Лабакіна (Мікалай Варвашэвіч, Таццяна Кедук).

“Дзень нараджэння” па п’есе Н.Абрамцавай (Васіль Сявец, Таццяна Кедук).

2001 г.

“Непаразуменне” па п’есе А.Камю (Віктар Бутакоў, Людміла Лобач).

“Чужыя грошы” па п’есе У.Бутрамеева (Віктар Бутакоў, Людміла Лобач).

“Сямейны партрэт з чужым” па п’есе С.Лабазёрава (Віктар Бутакоў, Таццяна Кедук).

“Кот у ботах” па п’есе С.Пракоф’евай, Г.Сапгір (Віктар Бутакоў, Людміла Лобач).

2002 г.

“Прымакі” па п’есе Янкі Купалы (Віктар Бутакоў, Аляксандр Толкач).

“Белая мышка” па п’есе С.Чыгрына, А.Якімовіча (Віктар Бутакоў, Аляксандр Толкач).

“Залатое кураня” па п’есе У.Арлова (Віктар Бутакоў, Аляксандр Толкач).

2003 г.

“Сямейны уік-энд” па п’есе Ж.Пуасэ (Віктар Небальсін, Аляксандр Толкач).

“Крыштальная сняжынка” па п’есе В.Небальсіна (Васіль Сявец, Аляксандр Толкач).

“Новы калабок” па п’есе П.Васючэнкі (Васіль Сявец, Аляксандр Толкач).

“Пудзіла” па п’есе А.Якімовіча (Віктар Небальсін, Аляксандр Толкач).

“Пярсідскі бэз” па п’есе М.Каляды (Дзяніс Нупрэйчык, Аляксандр Толкач).

2004 г.

“Мяфа” па п’есе А.Палешчанковай (Васіль Сявец, Аляксандр Толкач).

“Малыш і Карлсан” па п’есе К.Папова (Васіль Сявец, Аляксандр Толкач).

“Трыбунал” па п’есе А.Макаёнка (Віктар Небальсін, Аляксандр Толкач).

“Чарадзеіны гадзіннік” па п’есе В.Небальсіна (Віктар Небальсін, Аляксандр Толкач).

2005 г.

“Камедыя” па п’есе У.Рудава (Віктар Небальсін, Аляксандр Толкач).

“Зайка-зазнайка” па п’есе С.Міхалкова (Анжэліка Прэдка, Аляксандр Толкач).

“Курыца” па п’есе М.Каляды (Васіль Сявец, Аляксандр Толкач).

2006 г.

“Ход канём” па п’есе Б.Рацэра, У.Канстанцінава (Васіль Сявец, Аляксандр Толкач).

“Зялёны атрад” па п’есе В.Валжаніна (Васіль Сявец, Аляксандр Толкач).

“Кот Васіль, смятана і мышаня Банцік” па п’есе В.Небальсіна (Віктар Небальсін, Аляксандр Толкач).

“Пакрыўджаныя” па п’есе Л.Родзевіча (Віктар Небальсін, Аляксандр Толкач).

2007 г.

“Цуд на змянімым балоце” па п’есе Ю.Кіма (Васіль Сявец, Аляксандр Толкач).

“Свабодны шлюб” па п’есе Д.Фо (Валерый Голікаў, Аляксандр Толкач).

“Жыла-была Сыраежка” па п’есе В.Зіміна (Віктар Небальсін, Аляксандр Толкач).

“Патэлефануйце снягурачцы” па п’есе Н.Абрамцавай (Васіль Сявец, Аляксандр Толкач).

2008 г.

“Капрызная запалка” па п’есе В.Ткачова (Віктар Небальсін, Аляксандр Толкач).

“Маю жонку клічуць Марыс” па п’есе Р.Шарта (Васіль Сявец, Аляксандр Толкач).

Рэжысёр Мікалай Варвашэвіч

З заслужаным работнікам культуры Беларусі, тэатральным рэжысёрам Мікалаем Фёдаравічам Варвашэвічам я быў знаёмы шмат гадоў. Не раз пісаў пра яго сцэнічныя пастаноўкі яшчэ тады, калі ён узначальваў Слоніўскі народны тэатр і пра ўсе прэм'еры Слоніўскага беларускага драматычнага тэатра. Адноўчы, а гэта было ў 1992 годзе, ён узяў мяне на гомельскі фестываль “Драматычнае мастацтва Беларусі”. “Складвай чамадан, паедзем на тыдзень у Гомель. Трэба табе дасканала ведаць сённяшнюю тэатральную сітуацыю ў Беларусі. А таксама пазнаёмлю цябе са сваімі сябрамі”, -- сказаў Мікалай Фёдаравіч. І мы паехалі.

Менавіта там, у Гомелі, сярод беларускіх актёраў, рэжысёраў і тэатральных крытыкаў я адчуў і ўбачыў, якім усё ж вялікім аўтарытэтам і павагай карыстаўся сярод творчай тэатральнай інтэлігенцыі гэты апантаны і ўлюбёны ў сваю справу чалавек.

Бацькоў сваіх Мікалай Варвашэвіч не памятаў. Іх знішчылі немцы ў гады Другой сусветнай вайны. Сіроцкі лёс закінуў яго спачатку ў Целяханскі дзіцячы дом, а затым да цёткі ў Ленінград. Шмат яны тады зведалі гора і бяды ў пасляваенным, разбураным горадзе на Няве. Але ўсе цяжкасці вытрымалі і перажылі.

У 1957 годзе беларускі юнак (нарадзіўся ў вёсцы Раздзялавічы Ганцавіцкага раёна) Мікалай Варвашэвіч паступае ў Ленінградскі інстытут тэатра, музыкі і кінематаграфіі. Ён любіў успамінаць гады вучобы, сваіх аднакурснікаў і выкладчыкаў. Відаць, вучоба пайшла юнаку на карысць і яна прадвызначыла яго далейшы лёс.

Пасля заканчэння інстытута маладога рэжысёра накіравалі на працу ў Калінінскі абласны тэатр (цяпер гэта горад Цвер). Першай яго самастойнай пастаноўкай быў спектакль “На бойкім месцы” па п'есе А.Астроўскага. Пасля былі пастаўлены іншыя спектаклі па п'есах рускіх і савецкіх драматургаў.

Жывучы ў Калініне, Мікалай Варвашэвіч вельмі хацеў вярнуцца на Бацькаўшчыну. Але такой мажлівасці, на жаль, не было. І вось неяк ён сустракае свайго аднакласніка Эдуарда Усачова, які працаваў тады ў Горацкай беларускай сельскагаспадарчай акадэміі. Ён прапануе Мікалаю Варвашэвічу прыехаць на Беларусь. З радасцю прапанова была прынята, а ў 1964 годзе наш зямляк працуе ўжо дырэктарам Дома культуры ў Горках Магілёўскай вобласці, і адначасова ўзначальвае тэатральны калектыў мясцовай сельскагаспадарчай акадэміі.

У пачатку 1968 года Мікалай Фёдаравіч Варвашэвіч прыязджае ў горад над Шчарай і пачынае кіраваць Слоніўскім народным тэатрам. І тут яго першай самастойнай працай быў таксама спектакль “На бойкім месцы” А.Астроўскага. Памятаю, неяк спытаўся ў яго наконт любімага спектакля. Ён задумліва і з нейкай настальгіяй адказаў: “Ты пытаеш, ці ёсць у мяне любімыя спектаклі, якія я часта ўспамінаю. Вядома ж ёсць. Гэта ў першую чаргу, “На бойкім месцы” А.Астроўскага, “Барабаншчыца” А.Салынскага, першая пастаноўка “Паўлінкі” Янкі Купалы, “Ганка” У.Галубка, “Сабака з залатым зубам” У.Сауліча... Ды дзе ж іх усіх пералічыш”.

Так, сапраўды, спектакляў у Слоніме рэжысёрам М.Варвашэвічам было пастаўлена шмат. Але больш за ўсё майстар сцэны звяртаўся да беларускай драматургіі. За заслугі перад тэатральным мастацтвам рэспублікі яму ў 1975 годзе было прысвоена званне заслужанага работніка культуры Беларусі.

Мікалай Варвашэвіч шмат працаваў. У яго было многа задумаў, планаў, энергіі. Народны тэатр ён ператварыў у самастойную тэатральную студыю. А ў 1990 годзе на базе тэатра-студыі быў адкрыты прафесійны дзяржаўны беларускі драматычны тэатр. Шчыра кажучы, гэта быў беларускі тэатр Мікалая Варвашэвіча. Тэатр у асноўным працаваў на роднай мове. Ён шмат гастралюваў па Беларусі, а на прэм'ерах заўсёды былі аншлагі.

Мікалай Фёдаравіч Варвашэвіч стараўся сабраць у свой калектыў таленавітых людзей Слоніма, найперш тых, хто хоць трохі меў дачыненне да тэатральнага мастацтва, культуры, літаратуры. І людзі да яго ішлі, і ў яго вучыліся. Ён і мяне пастаянна клікаў да сябе, калі я працаваў у рэдакцыі газеты "Слоніmsкі веснік". "У тэатры ты будзеш больш вальнейшы чалавек, у цябе будзе шмат часу пісаць тое, што ты хочаш", -- казаў ён мне. І я паслухаў Мікалая Фёдаравіча, і прыйшоў у тэатр на пасаду загадчыка літаратурнай часткі. І аб гэтым зусім не шкадую.

Мы часта з ім размаўлялі пра жыццё, пра тэатр і драматургію. Неяк ён мне сказаў: "Даўно мару ажыццявіць пастаноўку п'есы Лопэ дэ Вэга "Сабака на сене". Вельмі люблю гэты драматычны твор. Таксама хачу паставіць п'есу Шэкспіра "Рамэа і Джульета". Хачу паказаць сённяшняму гледачу, як пасапраўднаму можна кахаць, якія чыстыя і светлыя пачуцці ёсць у чалавека. Праўда, ёсць і ў беларускай літаратуры добрыя драматычныя творы. Але гэта не такія ўсё ж глыбокія, як, напрыклад, п'есы Шэкспіра, Мальера. Прычынай, відаць, застаецца той савецкі час, калі творы пісаліся амаль па заказу. Таму шмат згублена. Але тое, што напісана Янкам Купалам, Уладзіславам Галубком, Вінцэнтам Дуніным-Марцінкевічам, -- гэта наш нацыянальны скарб. І да гэтага скарбу трэба нам часцей звяртацца. І мы гэта пастаянна будзем рабіць".

Мікалай Варвашэвіч быў у Слоніме даволі вядомым чалавекам. Ён добра ведаў жыццё і людзей. Таму ў 1995 годзе мастацкі кіраўнік Слонімскага беларускага драмтэатра вырашыў вылучыць сваю кандыдатуру на пасаду дэпутата Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. І шансы ў яго былі вялікія. Тым больш, што Мікалай Фёдаравіч не быў за сваё жыццё разбэшчаны пасадамі, хабарам, карупцыяй, а гэта быў культурны, адукаваны, працаздольны чалавек.

Але стаць дэпутатам Мікалаю Варвашэвічу не пашанцавала. Бо ён, па падліках камісіі, не набраў пэўную колькасць галасоў выбаршчыкаў. "Сфальсіфікавалі выбары", -- казаў Мікалай Фёдаравіч. Але ён аб гэтым не шкадаваў, ён перажываў толькі аб тым, што былыя партыйныя камуністычныя функцыянеры і наменклатуршчыкі розных узроўняў не здольныя былі зразумець новы час і яго патрабаванні.

Наогул, Мікалай Варвашэвіч не любіў мясцовых чыноўнікаў і не хацеў з імі асабліва кантактаваць. Ён любіў тэатр, ён ім жыў і шанаваў свой калектыў, які яго паважаў і цаніў.

Летам 2000 года Мікалай Фёдаравіч Варвашэвіч звольніўся з тэатра па стану здароўя. А восенню 2001 года яго не стала. Пахавалі Мікалая Варвашэвіча ў Свіслачы на радзіме ягонай жонкі.

Літаратура

- Астапенка Алег. Прага хараства // Беларусь. 1985. № 3.
- Барышев Г. Школьный театр Белоруссии XVIII в. Минск, 1990.
- Баявая Ёскалось. Таронта (Канада). 1972. № 12.
- Беларускі летапіс. 1937. № 6-7.
- Беларускі тэатр, 1998: Агляд тэатральнага сезона. Мінск, 1999.
- Беларускі тэатр, 1999: Агляд тэатральнага сезона. Мінск, 2000.
- Беларускі тэатр, 2000: Агляд тэатральнага сезона. Мінск, 2001.
- Беларускі тэатр, 2001/2002: Агляд тэатральнага сезона. Мінск, 2003.
- Беларускія пісьменнікі (1917-1990) / Склад. А.К.Гардзіцкі. Мінск, 1994.
- Бутрамееў Уладзімір. Нараджэнне...у год юбілею // Літаратура і мастацтва. 1988. 29 красавіка.
- Вішнеўскі А. Па-грамадзянску поклічна і страсна // Звязда. 1982. 18 верасня.
- Вынікі тэатральнага сезона 1995/1996 гг. у драматычных тэатрах Беларусі: Тэатральны летапіс Беларусі 90-х гг.:Аналітычны агляд. Мінск, 1996.
- Вынікі тэатральнага сезона 1996/1997 гг. у драматычных тэатрах Беларусі: Тэатральны летапіс Беларусі 90-х гг.:Аналітычны агляд. Мінск, 1998.
- Вяземский П.А. Записные книжки (1813-1848). Москва, 1963.
- Голуб Ю. Тэатр, якому не будзе зводу // Гродзенская праўда. 2004. 31 ліпеня.
- Дадіомова О.В. Музыкальная культура городов Белоруссии в XVIII веке. Минск, 1992.
- Данская Я. Час маладосці, час сталасці // Літаратура і мастацтва. 1973. 21 снежня.
- Дунін-Марцінкевіч Вінцэнт. Творы / Укладанне, прадмова і каментар Язэпа Янушкевіча. Мінск, 1984.
- Данюк Марыя. “Курыца”, альбо Чаму мужчыны губляюць галовы? // Слоніўскі веснік. 2005. 25 траўня.
- Данюк Марыя. Эта спасительная “Персидская сирень” // Слоніўскі веснік. 2003. 21 траўня.
- Залуский Анджей. Время и музыка Михала Клеофаса Огинского. Минск, 1999.
- Іверс Анатоль. Заўсёды маладая // Літаратура і мастацтва. 1972. 4 лютага.
- Іпатава Вольга. Звяртаючыся да Галубка // Літаратура і мастацтва. 1972. 17 чэрвеня.
- Карпілаў В. Слоніўскі народны // Маладосць. 1959. № 6.
- Караткевіч В.Б., Кулагін А.М. Помнікі Слоніма, Мінск, 1983.
- Козел Іван. Над хвалямі Серабранкі / Падрыхтоўка тэкстаў, укладанне і прадмова Міхася Казлоўскага. Маладзечна, 2005.
- Купала Янка. П’есы, пераклады. Мінск, 1992.
- Лабовіч А. Тэатр змагання. Мінск, 1969.
- Лазутка Станіслаў. Леў Сапега (1557-1633). Магілёў, 2004.
- Лаўшук Сцяпан. Гэта яго лёс // Макаёнак Андрэй. Выбраныя творы ў 2-х тамах. Мінск, 1980.
- Лепко Елена. Есть у города слава гордая. Слоним, 2002.
- Леў Сапега (1557-1633) і яго час. Гродна, 2007.
- Любавский М.К. Очерк истории Литовско-Русского государства до Люблинской унии включительно. Москва, 1910.
- Мальдзіс Адам. Таямніцы старажытных сховішчаў. Мінск, 1974.
- Міско С.М. Школьны тэатр Беларусі XVI-XVIII ст.ст. Мінск, 2000.

- Міско Якуб. Маё маўклівае сэрца. Мінск, 1983.
- Музыкальный театр Белоруссии. Дооктябрьский период. Минск, 1990.
- Мушынская Таццяна. Любоў адзіная – тэатр // Літаратура і мастацтва. 1984. 22 чэрвеня.
- Немагай Святлана. Ці добра ведаем мы сваю музычную спадчыну? // Мастацтва. 1995. № 12.
- Памяць. Слоні́мскі раён. Мінск, 2004.
- Пяткевіч Аляксей. Маршруты кніжнага слова: з гісторыі кнігі, друку на Гродзеншчыне. Варшава, 2002.
- Руцкая Алена. Творчая ўдача // За перамогу камунізму (Слонім). 1986. 12 красавіка.
- Руцкая Алена. Цеплыня натхнення // За перамогу камунізму (Слонім). 1981. 25 чэрвеня.
- Семановіч А.А. Беларуская драматургія. Мінск, 1961.
- Слоні́мшчына вачыма навукоўцаў і краязнаўцаў. Слонім, 2002.
- Смольскі Рычард. Тэатр у прасторы часу. Мінск, 1998.
- Сохар Юрый. Сіла народнага подзвігу // Літаратура і мастацтва. 1975. 1 жніўня.
- Супрун Васіль. Дзеі над Шчарай. Слонім, 2000.
- Сяльверстава С. Міхал Клеафас Агінскі // Гродзенская праўда. 1993. 29 чэрвеня.
- Трыгубовіч Валянціна. Тры маналогі пра тэатр // Голас Радзімы. 1973. 16 траўня.
- Турунак Юры. Мадэрная гісторыя Беларусі. Вільня, 2006.
- Тэатральная энцыклапедыя ў 2-х тамах. Т. 1-2. Мінск, 2002- 2003.
- Тэатры Беларусі. Мінск, 1998.
- Тэатральная Беларусь. 1993. № 2.
- У суровыя гады падполля. Мінск, 1958.
- Цеханавецкі Анджэй. Міхал Казімір Агінскі і яго “сядзіба музаў” у Слоніме / Пераклад з нямецкай мовы Уладзіміра Сакалоўскага. Мінск, 2006.
- Цывінская Ганна. Новая сустрэча з глядачом // За перамогу камунізму (Слонім). 1978. 11 лютага.
- Швед В.В. Падзеі і постаці Гродзенскай даўніны. Гродна, 1995.
- Швед В.В. По следам гродненской старины. Гродно, 1993.
- Шмаков В. Павлінка // Гродненская правда. 1969. 20 марта.
- Энцыклапедыя гісторыі Беларусі ў 6 тамах. Т. 1-6. Мінск, 1993-2003.
- Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі ў 5 тамах. Т. 1-5. Мінск, 1984-1987.
- Яновіч Міхась. Міхал Казімір Агінскі // Народная воля. 2004. 27 траўня.
- ***
- Dyczkowski Andrej. Slonim. Historia i zabytki. Warszawa, 1992.
- Goldberg G. Zarys dziejow miasta Slonima. Slonim, 1934.
- Lewanski J. Muzyka w dramatach szkolnych na wschodnich ziemiach dawnej Rzeczypospolitej // Polsko-rusyjskie miscellanea muzyczne. Krakow, 1967.
- Lorentz Stanislaw. Wycieczki Slonimskie. Slonim, 1933.
- Miller A. Teatr Polski i muzyka na Litwie jako straznice kulturu Zachodu (1745-1865). Wilno, 1936.
- Sapieha E. Dom Sapiezynski. Warszawa, 1995.
- Sosinski Tadeusz. Slonim. Sulejowek, 1996.

Змест

Леў Сапега ў Слоніме

Тэатр Міхала Казіміра Агінскага

Янка Купала на слонімскай сцэне

Народны дом

Народны тэатр

“Папараць-кветка” цвіла ў Слоніме

Слонімскай “Пінскай шляхце” – 30 гадоў

Рэпертуар Слонімскага народнага тэатра (1948-1987)

Ад тэатра студыі – да драматычнага тэатра

Лёс тэатра – клопат усіх

Гутаркі пасля спектакляў

Рэжысёры і акцёры, якія працавалі ў Слоніmsкім драматычным тэатры (1990-2008 г.г.)

Рэпертуар драматычнага тэатра

Рэжысёр Мікалай Варвашэвіч

Літаратура

Гісторыя слонімскага тэатральнага мастацтва ў фотаздымках

КАМУНІКАТ.ORG

Літаратурна-мастацкае выданне

Чыгрын Сяргей Мікалаевіч

Тэатр у Слоніме

Гісторыка-краязнаўчыя і мастацтвазнаўчыя артыкулы

Адказны за выпуск і рэдактар М. В. Лішык

Дызайн вокладкі і вёрстка А. Г. Лесюк

Камп'ютэрны набор С. М. Чыгрын

Карэктар Т. І. Маркач

Фармат 60x84/16

Наклад 300